Masteroppgave

Kristian Lilleeng Skjellaug

Britisk internasjonal energipolitikk fra 1967 til 1977

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Kristian Lilleeng Skjellaug

Britisk internasjonal energipolitikk fra 1967 til 1977

Masteroppgave i historie
Veileder: Hans Otto Frøland
Trondheim, mai 2018

NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Kristian Lilleeng Skjellaug

Britisk internasjonal energipolitikk fra 1967 til 1977

Masteroppgave i historie
Veileder: Hans Otto Frøland
Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Forord.

Etter å ha studert historie i fem år, så har dette kulminert i en masteroppgave. Dette har vært en langvarig prosess, med mange søvnløse netter, og til tider stort press. Til tross for dette, har dette prosjektet vært en interessant affære, hvor jeg har lært mye historie, og mye om meg selv. Jeg har til tider hatt min tvil på min egen evne til å skrive en god oppgave, men takket være venner og familie har jeg kommet meg igjennom. Jeg vil også takke min veileder Hans Otto Frøland, som har kommet med gode råd og tips, i løpet av hele prosessen. Uten hans innsats hadde oppgaven blitt det den er i dag.

Min inspirasjon for dette temaet har stammet fra en generell teknologisk og vitenskapelig interesse. Det å forstå strukturene som ligger bak hvordan samfunnet i dag fungerer, altså hvordan oljesektoren siden 1960-tallet har definert vår livskvalitet, har gjort meg mer takknemlig for at jeg er såpass privilegert at jeg kan ta høyere utdanning. Jeg vil derfor også takke Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), for at de har gitt meg muligheten til å utvikle meg selv intellektuelt.

Til slutt vil jeg takke Fate of Nations gruppen ved institutt for historiske studer, for flere interessante seminarer og foredrag. Hvilket som har gitt meg innsikt i livet til en historiker.

Kristian Lilleeng Skjellaug

Trondheim, 14. mai 2018

Innholdsfortegnelse.

Kapittel 1. Introduksjon. 1

1.1: Tidligere forskning. 2

1.2: Problemstilling og avgrensning. 9

1.3: Kilder og metode. 9

Kapittel 2. OPEC og vestlig oljeavhengighet i 1960- og 1970- åra. 11

2.1. Introduksjon. 11

2.2. Organization of Petroleum Exporting Countries. 11

2.3. Det Europeiske Fellesskapets energiavhengighet. 17

2.4. OECD og IEA. 22

Kapittel 3. Den britiske energipolitikken 1967-1973. 29

3.1. Introduksjon. 29

3.2. OECDs beredskapsstrategi. 29

3.3. Britiske reaksjoner under og etter Seksdagerskrigen. 33

3.4. Utenrikspolitiske konsekvenser. 39

3.5. Konklusjon. 47

Kapittel 4. Storbritannia og EF. 49

4.1. Introduksjon. 49

4.2. EF under press. 49

4.4. Den Euro-Arabiske Dialogen. 57

4.4.1. Storbritannia og den Euro-Arabiske dialogens arbeidskomiteer. 61

4.4.2. Den Euro-Arabiske Dialogen blir politisk. 68

4.5. Konklusjon. 71

Kapittel 5. Britisk energisikkerhet gjennom OECD og IEA. 73

5.1. Introduksjon. 73

5.2. OECD. 73

5.3. IEA (evt: Internasjonal energi koordinering) 79

5.4. Konklusjon. 88

Kapittel 6. Konklusjon. 91

Kildeliste. I

Primærkilder. I

Sekundærkilder. III

Nettressurser. VI

Forkortelser:

BP	British Petroleum
CIEC	Conference on International Economic Cooperation
CPRS	Central Policy Review Staff
CRD	Committee on Energy Research and Development
EAD	Euro-Arab Dialogue
EAG	Energy Action Group
EC	European Commission
ECG	Energy Coordinating Group
ECSC	European Coal and Steel Community
EEC	European Economic Community
EF	Europeiske Fellesskapet
ENI	Ente Nazionale Idrocarburi
EPC	European Political Cooperation
IEA	International Energy Agency
IEP	International Energy Program
IIAB	International Industry Advisory Board
IPC	Iranian Petroleum Contract
OAPEC	Organization of Arab Petroleum Exporting Countries
OECD	Organisation for European Co-operation and Development
OEEC	Organisation for European Economic Co-operation
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries
PLO	Palestinian Liberation Organization

SEQ	Standing Group on Emergency Questions
SLT	Standing Group on Long-Term Co-operation
SOM	Standing Group on the Oil Market
SPC	Standing Group on Relations with Producer and Other Consumer Countries
UAE	United Arab Emirates

Kapittel 1. Introduksjon.

Temaet for denne studien er utviklingen av den britiske internasjonale energipolitikken i perioden 1967-1977. I denne perioden er det mange internasjonale aktører som påvirker utviklingen til den britiske energipolitikken. Hvor for eksempel OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), som vokste frem på 1960-tallet, som en stormakt på det internasjonale energimarkedet, påvirket britenes energipolitikk i stor grad. Inntreden av OPEC ble følt av de vestlige regjeringene i 1967 og 1973, da oljeprodusentene brukte gulfoljen som et økonomisk våpen. Produksjonsreduksjoner, handelsblokade og økte oljepriser, førte til at Storbritannia innså hvor avhengig den britiske økonomien var av oljeimporten fra Midtøsten. Storbritannia som hadde i 1965 funnet olje og gass i Nordsjøen, arbeidet med å utvinne denne resursen, men dette var tidkrevende.[1] Mangelen på egenprodusert olje gjorde Storbritannia svært avhengig av oljeimporten fra OPEC-landene. Før 1971, hadde gulflandenes oljeforekomster vært administrert og regulert av multinasjonale oljeselskaper. Disse oljeselskapene hadde lenge holdt en dominant posisjon på oljemarkedet, hvor de var involvert i alt fra produksjon, til kjøp og salg av olje. Dette gjorde de til en sentral aktør i å forsyne Vesten med olje. I Storbritannia hadde regjeringen overlatt mye av ansvaret for den britiske energisikkerheten til disse selskapene, og under oljekrisen i 1967, hadde oljeselskapene sammen med OECD (Organisation for European Co-operation and Development), vernet Storbritannia mot oljevåpenet. OEEC (Organisation for European Economic Co-operation) hadde etter Suezkrisen i 1956, opprettet en beredskapsstrategi som skulle iverksettes hvis Suezkanalen stengte. Beredskapsstrategien tok primært for seg rasjoneringstiltak og oppbyggingen av oljelagre i Vesten. Dette betydde at Storbritannia, gjennom OECD, hadde en buffer mot det internasjonale energimarkedet, og kriseløsninger hvis forsyningssituasjonen skulle bli kritisk. I 1971, mellom oljekrisen i 1967, og oljekrisen i 1973, mistet de multinasjonale oljeselskapene mye av sin innflytelse over det internasjonale oljemarkedet. For å kompensere for dette ble den britiske regjeringen mer aktivt involvert i sin egen energisikkerhet.

I 1973, brukte produsentlandene i Midtøsten på ny oljevåpenet, og som et resultat av markedsskiftet i 1971, så var denne krisen av større omfang enn krisen i 1967. OPEC opprettet

[1] Kemp, A. G. (2012). The official history of North Sea oil and gas : Vol. 1 : The Growing dominance of the state. London, Routledge. Side: 138

i oktober en handelsblokade mot Nederland og USA, samtidig som de innførte en universell prisøkning på oljen. Storbritannia som hadde blitt medlem av EF (Europeiske Fellesskapet) dette året, fant ut at EF og OECD var dårlig koordinert ovenfor problemene som oljekrisen skapte. Den manglende koordineringen blant konsumentlandene, gjorde at en vestlig reaksjon på oljevåpenet var fraværende helt frem til desember. Da begynte EF å drøfte opprettelsen av den Euro-Arabiske Dialogen. Omtrent samtidig foreslo den amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger å opprette en energi handlingsgruppe bestående av konsumentlandene. Den Euro-Arabiske Dialogen og amerikanernes forslag utviklet seg parallelt gjennom 1970-tallet. Dialogens fremdrift viste seg å være full av komplikasjoner, og ble suspendert i 1979, etter Camp David-avtalen.[2] Forslaget til USA om å koordinere konsumentene, utviklet seg derimot til å bli IEA (International Energy Agency), som har frem til i dag vært kjernen i internasjonal energikoordinering.

1.1: Tidligere forskning.

Tidligere forskning på energisituasjonen i denne tidsperioden er både kompleks og omfattende, dette er på grunn av det er mange statlige aktører, og ikke statlige aktører, som møtes på dette feltet. Av de mange oversiktsverkene som er skrevet om temaet er «The Prize: The Epic Quest For Oil, Money & Power» av Daniel Yergin, det verket som er mest kjent, og kanskje mest brukt som et utgangspunkt av akademikere. Dette er på grunn av bokens store omfang. Boken tar utgangspunkt fremveksten av oljeindustrien på 1800-tallet, og følger utviklingen av oljeindustrien opp til i dag. Omfanget av boken gjør den relevant for mange akademikere som arbeider med oljehistorie. For min oppgave er del fem av boken relevant, hvor denne seksjonen tar for seg de ulike aspektene ved oljemarkedets overgang, fra et konsumentmarked til et selgersmarked.[3] Verket stiller oljeindustrien i senter, og trekker de lange linjene ut fra dette ståstedet. Fra et forskningsmessig perspektiv kan boken beskrives som et oversiktsverk over vestens jakt og bruk av olje. Dette er et resultat av den redegjørende naturen til verket, som baserer seg på godt etablert kunnskap innenfor fagfeltet. Hvilket som er et typisk sjager trekk ved oversiktsverker. Dette betyr at man må supplere med andre historiske verker, for å få en dypere forståelse for detaljene i oljeindustriens utvikling.

Artikkelen: “OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil”, gir et godt innblikk i hvilken kontekst OPEC vokste frem i, og hvorfor

[2] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 109

[3] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 567-568

araberne opprettet organisasjonen. Artikkelen begynner med å redegjøre for hvordan oljen utviklet seg til å dominere energimarkedet etter andre verdenskrig, og hvordan OPEC skapte ett skifte innenfor oljeindustrien. Innledningsvis tar artikkelen for seg i grove trekk hvordan den første og andre oljekrisen vokste frem på 1970-tallet. Deretter retter den blikket mot de globale energikonjunkturene i etterkrigstiden, hvor den økende forespørselen av energi skapte et skifte fra kull til olje.[4] Hvor det blir påpekt at kull i 1950, stod for 75% av den globale energiforsyningen, og i 1979 hadde oljen tatt over denne rollen.[5] Siden oljens rolle ble større i verdenssamfunnet er det derfor like viktig å se på hvilke organer som distribuerer, produserer og konsumerer oljen. Artikkelen tar dette alvorlig og gir en grundig oversikt over oljeselskapenes rolle i etterkrigstiden. De store oljeselskapene ble kalt «the majors» eller de syv søstrene, disse selskapene hadde et globalt monopol på alle aspektene innenfor oljeindustrien.[6] Hvilket som gjorde at store mengder kapital ble akkumulert i disse syv selskapene, men forholdet som disse selskapene hadde til Midtøsten møtte på slutten av 1950- tallet utfordringer. Produsentlandene i Midtøsten ønsket å få bedre vilkår fra oljeselskapene, som utnyttet deres «eneste» naturressurs uten å gi tilstrekkelig kompensasjon. Denne misnøyen i produsentlandene ledet til en nasjonaliseringsprosess. En prosess som møtte motstand fra oljeselskapene, og fra Vesten. CIA-kuppet av Mossadek regjeringen i Iran, ga denne nasjonaliseringsprosessen fotfeste.[7]

Oljeselskapenes fotfeste i Midøsten smuldret bort i løpet av 1960-tallet, delvis på grunn av etableringen av OPEC i 1960. OPEC samlet flere og flere oljeproduserende land under seg i løpet av 1960-årene, dette resulterte med at OPEC, på slutten av 1960-tallet, stod for 80% av verdens oljeeksport.[8] Artikkelen til Rose, påpeker at oljeindustrien gikk fra å være kontrollert av de store oljeselskapene (konsumentene) til å bli kontrollert av OPEC (produsentene). Dette er et moment jeg vil komme tilbake til i kapittel 3. Dette skiftet resulterte med at OPEC brukte oljen som et økonomisk våpen i 1973. Funksjonen til oljevåpenet var å presse landene som støttet Israel, i Jom-Kippur krigen, til å trekke tilbake sin støtte. OPEC kuttet oljehandelen til en rekke land som støttet Israel, samtidig som de økte prisen på olje med 400%, og kuttet oljeproduksjonen med 5%.[9] Dette skapte stor økonomisk gevinst for OPEC-landene på

[4] Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424. Side: 426
[5] Ibid. Side: 428-429
[6] Ibid. Side: 429-430
[7] Ibid. Side: 431
[8] Ibid. Side: 432
[9] Ibid. Side: 434

bekostning av Vesten. Oljeprisen flatet seg ut på en høykonjunktur i løpet av 1970-tallet, men en ny oljekrise forekom i 1979. Dette var et resultat av den Iranske revolusjonen, men oljevåpenet denne gangen var ikke like dramatisk. Dette var fordi Vesten etter krisen i 1973, hadde sikret seg energi fra andre kilder.[10] På dette punktet begynner artikkelen å bli mindre relevant for masteroppgaven min, hvor den tar for seg OPEC på 1980-tallet og den mulige fremtiden som organisasjonen har. Artikkelen gir en indikasjon på hvor kompleks energisituasjonen var, men den mangler et dypere innblikk i de interne prosessene i OPEC.

Den interne karakteren av OPEC blir beskrevet i boken «OPEC: Twenty-Five Years of Prices and Politics». I dette verket tar Ian Skeet for seg de første 25 årene av organisasjonens virksomhet. I sin kronologiske gjennomgang, er det tydelig at Skeet har en økonomisk vinkling til OPEC, det er også tydelig at aktiviteten til OPEC går i sykluser. Hvor OPEC på 1960-tallet er i en rolig periode uten store prestasjoner, annet enn at de forhindret ytterligere kutt i oljeprisen.[11] Problemet til OPEC, i denne perioden er at de multinasjonale oljeselskapene gir ikke rom til organisasjonen på det internasjonale energimarkedet. Mot slutten av 1960-tallet drar det seg til, med oljekrisen i 1967, nasjonalisering av oljeindustrien i Libya og en utpressing av de multinasjonale oljeselskapene fra Midtøsten.[12] Dette klarte OPEC å oppnå som et resultat av det økte medlemstallet i organisasjonen, nasjonalisering av oljefeltene i Midtøsten og et mer nyansert formål. OPEC når et høydepunkt i 1973, når oljevåpenet skaper en eksplosiv prisstigning på Gulfoljen.[13] Før et nytt høydepunkt nås i 1979, er OPEC inne i en relativt rolig periode hvor oljeprisen i henhold til at inflasjonen er relativt stabil.[14] All denne literturen gir et godt innblikk i den akademiske oppfatningen av OPEC og det internasjonale energimarkedet, med hva med Europa?

Det europeiske perspektivet blir tatt for seg i boken «L'Europe et al question énergétique». Boken er et nyere samarbeidsverk fra flere forfattere som skriver om forskjellige aspekter ved energiindustrien, og politikken til de ulike europeiske aktørene på 1960-1980 tallet. Boken er bok 41, i en større internasjonal serie med bøker, som tar for seg diverse internasjonale tematikker. Verket har flere kapitler om både fransk, og italiensk energipolitikk, men kun ett kapittel om britisk energipolitikk, og dette kapitelet avgrenser seg til å ta for seg den politiske bakgrunnen og markedssituasjonen til britenes petroleumsregulering i

[10] Ibid. Side. 434-435
[11] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press.Side: 92-93
[12] Ibid.Side: 95
[13] Ibid.Side: 100
[14] Ibid.Side: 150- 151

Nordsjøen.[15] Kapitlene som omhandler Italia, dreier seg rundt ENI, og hvordan dette selskapet arbeidet i Nord-Afrika. Det primære fokuset til disse kapitlene, er på ENI sin rolle i å bygge rørledninger og infrastruktur som fremmet oljeproduksjon.[16] Dette bidro til å skape gode relasjoner mellom Italia og de nord-afrikanske produsentlandene.[17] Et kapittel er dedikert i Frankrike og dets relasjon til EF. Dette kapitlet ser på hvordan og hvorfor Frankrike fokuserte på å videreutvikle EF, dette på bekostning av medlemskap i IEA.[18] Kapitlet som omhandler Storbritannia starter ved å redegjøre for den politiske situasjonen som oljeindustrien i Nordsjøen vokste frem i, hvor OPEC hadde en sentral rolle.[19] Videre så drøfter kapitelet i hvilken grad den britiske energipolitikken var banebrytende, og hvordan denne energipolitikken påvirket ulike aktører, slik som de multinasjonale oljeselskapene.[20] Deretter ser forfatteren på karakteren på britenes energipolitikk, og hvilke utfall den hadde på oljeindustrien andre steder i verden. Boken gir et innblikk i de forskjellige posisjonene som de europeiske landene hadde til oljeindustrien. Men hvordan påvirket krisen EF?

Den Euro-Arabiske Dialogen var EFs respons på oljekrisen i 1973, hvor EF prøvde å opprette gode relasjoner til Midtøsten for å sikre sitt energibehov. Artikkelen: «The Euro-Arab Dialogue» som er skrevet av David Allen, tar for seg prosessene bak Dialogen, og de ulike årsakene til hvorfor dette prosjektet ikke hadde et konstruktivt resultat. Allen starter med å ta for seg bakgrunnen til Dialogen for så å gå kronologisk igjennom Dialogens utvikling frem til 1978. Artikkelen tar ikke for seg de individuelle landenes rolle i Dialogen, men det er klart at Allens fokus ligger på EF. Dette kommer tydelig frem ganske tidlig i artikkelen når David Allen, gjør et poeng ut av at de europeiske landene var splittet når det kom til å deltagelse i IEA, Frankrike i motsetning til resten av EF-landene ønsket ikke å delta i IEA.[21] Artikkelen viser også, at i startfasen av Dialogen så var EF-landene tilbakeholdene når Den Arabiske Liga ønsket å involvere utenriksministere, og statsoverhoder i beslutningsprosessene til dialogen.[22] Dette er også et punkt som viser både artikkelens eurosentriske fokus, og EF-landenes standhaftighet når det kommer til at det er EF, som en overnasjonal institusjon skal ta avgjørelsene, og ikke de ulike medlemslandene. Utover 1970-tallet opplevde Dialogen ulike

[15] Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 237
[16] Ibid. Side: 139
[17] Ibid. Side: 159
[18] Ibid. Side: 182
[19] Ibid. Side: 437-439
[20] Ibid. Side: 242- 243
[21] Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342. Side: 327
[22] Ibid. Side: 331

konjunkturer som satte Dialogens fremdrift på tomgang. Begynnelsen av 1975 er et slikt punkt, hvor Dialogens progresjon stoppet, artikkelen forklarer at årsaken til dette bunnpunktet i Dialogen er at Den Arabiske Liga ønsket å gjøre Dialogen mer politisk orientert. Araberne ønsket at EF-landene anerkjente PLO som en legitim stat, som også skulle ha observatørstatus i Dialogen.[23] EF kunne ikke godkjenne dette, på grunnlag av Kissingers fredspolitikk i Midtøsten. Løsningen på PLO-problemet kom i form av «Dublin-formelen». Løsningsformelen tok sikte på at selv om EF-landene ikke kunne anerkjenne PLO, så ville det være gunstig at Dialogen fortsatte sitt arbeid.[24] Dublin-Formelen endret Dialogens struktur slik at det ikke lengre var nasjoner som deltok, men grupper. På denne måten kunne PLO få observatørstatus, uten at EF anerkjente de som en legitim stat. Det er på dette tidspunktet at Dialogen gradvis blir mer og mer politisk orientert, noe som kulminerte i at PLO fikk den anerkjennelsen som Den Arabiske Liga ønsket. Artikkelens forskningsmessige formål, kan derfor sees som en gjennomgang av EFs første opptreden på den internasjonale scenen. Hvor EF opplevde moderat suksess, og Den Arabiske Liga hentet mye politiskkapital gjennom Dialogen.[25] Parallelt med EF så var OECD også en sentral aktør som både før og etter krisen, påvirket energipolitikken til Storbritannia.

Boken «From War to Wealth: Fifty Years of Innovation», er et oversiktsverk av OECD som er skrevet av Scott Sullivan. Verket går kronologisk gjennom utviklingen av OEEC til OECD, og ser på ulikheter og forskjeller mellom disse to. Boken tar også for seg hvordan organisasjonen forholdt seg til de ulike medlemslandene i de forskjellige dekadene. Dette vises på 1970-tallet. Etter kollapsen av Bretton-Woods systemet, mener OECD at medlemslandene kan stabilisere valutasituasjonen igjennom forhandlinger. Under oljekrisen blir fokuset til OECD skiftet bort fra de økonomiske konsekvensene av Bretton-Woods systemets kollaps, til å modellere konsekvensene av oljekrisen på den vestlige økonomien.[26] Videre så tar boken for seg fremveksten av IEA, og hvordan dette apparatet skulle fungere. Boken er derfor godt egnet som en resurs som setter OECD, i en kronologisk kontekst. Men verket gir kun en grov gjennomgang av OECD, noe som kan være villedende, siden OECD er en mer kompleks organisasjon enn hva denne boken gir inntrykk av. For å få et mer fullstendig bilde er det derfor nødvendig å supplere med «The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)», som er skrevet av Richard Woodward. Denne boken analyserer hvordan

[23] Ibid. Side: 332
[24] Ibid. Side: 333
[25] Ibid. Side:339 og 341
[26] Sullivan, S. (2011). From War to Wealth : Fifty Years of Innovation. From War to Wealth. Paris, OECD Publishing. Side: 38

organisasjonen fungerer, med over 260 komiteer, og hvilke problemer den hadde under oljekrisen i 1973. Hvor OECDs fokus er på å få OPEC-landene til å resirkulere sine «petro-dollars» i det internasjonale finanssystemet.[27] Det er tydelig at det er store hull i den historiske forskningen på OECD, med tanke på omfanget av organisasjonen er det relativt få verker på dette temaet. Verket til Woodward skaper en forståelse for hvordan OECD fungerer som en organisasjon, men gir lite informasjon om hvilken rolle OECD hadde til medlemmer. Kapittel tre i denne oppgaven kommer til å forsøke å fylle dette hullet som er i den historiske forskningen på OECD. Boken gir også en kort gjennomgang av IEA, men dette er ikke tilstrekkelig til å forstå omfanget av innflytelsen som IEA hadde på vestens energipolitikk.

Artikkelen: «The OECD and its International Energy Agency», er skrevet av Ulf Lantzke. Lantzke starter med å skissere energilandskapet i 1973, og forteller videre, at alle EF-landene med unntak av Vest-Tyskland og Storbritannia, var stort sett importorientert.[28] Dette gjorde at de ulike landene som ikke hadde egne oljeselskaper arbeidet med å opprette slike selskaper.[29] Lantzke skriver videre om at OECD var dårlig rustet når oljekrisen først inntraff i 1973. Dette gjorde at den første oppgaven til OECD, var å harmonisere det interne samarbeidet. Dette er et poeng jeg kommer tilbake til i kapittel 4. Et godt samarbeid måtte ifølge Lantzke, til for å få overblikk over energisituasjonen på verdensmarkedet, men dette viste seg å være en meget kompleks oppgave. Hvilket som resulterte med at OECD ikke klarte få oversikten før krisen var over.[30] OECD foreslo mot slutten krisen, at medlemslandene skulle sammen dele byrden av oljevåpenet, men dette forslaget kom for seint til å ha en betydning. Som en direkte respons på oljekrisen i 1973, ble 16 av OECD-landene enige, høsten 1974, om å etablere IEA. Formålet til IEA var å finne stabile energikilder, sikre seg mot forsyningsforstyrrelser, og å skape et internasjonalt system for informasjonsdeling.[31] Problemet til Lantzkes artikkel, er at den mangler en mer detaljert redegjøring av hvordan IEA fungerte. For dette har man oversiktsverker slik som «The History of the International Energy Agency – The First 20 Years: Origins and Structure».[32] Eller artikler slik som «The International Energy Agency: Processes and Prospects in an Age of Energy Interdependence». Disse verkene bærer preg av at forfatterne

[27] Woodward, R. (2009). The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). London, Routledge. Side: 25
[28] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side:217
[29] Ibid. Side: 218
[30] Ibid. Side:219-220
[31] Ibid. Side: 224
[32] Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor.

igjennom sine redegjørelser av IEA, anser IEA som en vestlig motvekt til OPEC. Det er også klart at forfatterne anser fremveksten av IEA, som et resultat av vestens økte fokus på energi. I tilknytning til min oppgave er det sentralt å forstå Storbritannias energipolitikk i kontekst med denne komplekse dynamikken mellom OPEC, EF, OECD og IEA.

Den britiske energipolitikken etter funnene i Nordsjøen har blitt tatt for seg av Alex Kemp i bokserien «The Official History of North Sea Oil and Gas». Bokserien gir et godt innblikk i hvordan den britiske regjeringen gradvis utvikler seg fra å være relativt fraværende i energisektoren, hvor BP og Shell dominerte, til å bli aktivt deltagende mot slutten av 1960-tallet.[33] Dette trebinds verket ser på hvordan funnene i Nordsjøen endret både lovverket og energipolitikken til Storbritannia. Dette er et oversiktsverk som er sentrert rundt Storbritannia, med et redusert fokus på den internasjonale energisituasjonen. Dette gjør at artikler slik som: "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict", er med på å utfylle det internasjonale aspektet ved den britiske energipolitikken. Artikkelen er skrevet av Muhamad Hasrul Zakariah, hvor han tar for seg den britiske rollen i den Euro- Arabiske Dialogen. Det er tydelig i artikkelen at Storbritannia gjennom krisen føler seg presset, hvor Storbritannia ikke er villig til å forkaste sin nære forbindelse med USA, til fordel for EF. Dette kommer tydelig frem når Storbritannia under den Euro-Arabiske Dialogen er med på å bremse politiseringsprosessen. [34] Grunnen som Zakariah gir for dette, er at Storbritannia prøver å sikre sitt politiske samarbeid med USA. For å sikre sine interesser er Storbritannia meget involvert i den Euro-Arabiske Dialogen, noe som artikkelen viser tydelig når den tar for seg hvor ivrig Storbritannia var for å iverksette Dialogen mellom EF og Den Arabiske Liga. Den britiske regjeringen mente at det var bedre å opprette en dialog mellom EF og araberstatene, enn å ligge i faren for at oljeforsyningen til Storbritannia skulle stanse, slik den hadde gjort for Nederland.[35] Deretter fortsetter artikkelen med å se på hvordan de ulike resultatene av Dialogen påvirket Storbritannia. Storbritannia var aktivt involvert i utvekslingen av teknologi og kunnskap, som de andre europeiske landene også var, men dette samarbeidet mellom EF og araberstatene skulle vise seg fruktløst for Storbritannia.[36] Årsaken til dette tar ikke artikkelen grundig for seg, men det er tydelig at nordsjøolje differensierte Storbritannia fra

[33] Kemp, A. (2011). Government Official History Series : The Official History of North Sea Oil and Gas : Vol. I: The Growing Dominance of the State. London, London, GB: Taylor and Francis. Side: 85
[34] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 102
[35] Ibid. Side: 101
[36] Ibid. Side: 103-105

de resterende EF-landene. Det eneste som Dialogen oppnådde ifølge Zakariah, var å knytte et sterkere bånd mellom England og EF, og mellom EF og araberstatene.[37]

1.2: Problemstilling og avgrensning.

Ut i fra historiografien ovenfor er det tydelige hull i forskningen på den britiske energipolitikken på 1970-tallet. Dette kommer av at energipolitikken til Storbritannia var i en overgangs periode, der Storbritannia måtte utvide sin energipolitikk til å ta hensyn til den internasjonale energisituasjon. Derfor er det min ambisjon med dette verket å fylle disse hullene i historien om den britiske energisikkerhetspolitikken, ved å se på utviklingen av denne fra 1967-1977. Omfanget av oppgaven er stort, hvilket som betyr at jeg har opprettet avgrensninger for å holde verket tro til problemstillingen. De to oljekrisene på slutten av 1960-tallet, og starten av 1970-tallet, er i min oppfatning en katalysator for endring i den britiske energipolitikken, dette gjør at oppgaven min primært fokuserer på krisene, og konsekvensene av dem. Dette betyr at hendelser slik som kollapsen av Bretton-Woods systemet, og fremveksten av nordsjøoljen blir ekskludert.

Oppgavens fokus, som nevnt, kommer til å ligge på utviklingen av den britiske energipolitikken i en internasjonal kontekst. Problemstillingen i oppgaven kommer derfor til å være: Hva var den energipolitiske responsen i Storbritannia til energikrisene i 1967 og 1973?
For å finne ut av dette har jeg delt oppgaven i tre deler, hvor hver del tar for seg en rekke underproblemstillinger. Slik som for eksempel: hva betydde OECDs beredskapsplan for den britiske energisikkerheten i 1967? Hvorfor var OECD ukoordinert i 1973? Hvordan påvirket utviklingen av IEA energisikkerheten til Storbritannia? Disse underproblemstillingene er noen av spørsmålene som oppgaven prøver å svare på. De gir også oppgaven en struktur som er direkte knyttet til den overordnede problemstillingen.

1.3: Kilder og metode.

Besvarelsene av disse problemstillingene kommer til å være basert på kildemateriale hentet fra National Archive i London. I arkivet har jeg hentet dokumenter som stammer fra utenriksdepartementet (FCO), statsministerens kontor (PREM) og Minestry of Power (POWE), som omhandler den britiske energisikkerhetspolitikken. I disse kildene er det alt fra: telegrammer, rapporter, møtereferater, taler, interne diskusjoner, nyhetsartikler, EF dokumenter, OECD dokumenter og pressemeldinger. Kildene er i og for seg gode og troverdige,

[37] Ibid. Side: 109

men utfordringen knyttet til bruken av dem, er det store omfanget. Som en kan se er det mange ulike aktører som samarbeider innenfor energisektoren. Dette gjør at det ofte kan være uklart hvilken aktør ett dokument stammer fra, og hvilken tilknytning denne har til den britiske energipolitikken. For å ta hensyn til dette er jeg varsom med å basere mine konklusjoner på kun ett dokument. Dette forbeholdet kommer riktig nok ikke tydelig frem i kildeføringen, siden jeg har begrenset med plass.

Ettersom masteroppgaven min i all hovedsak kommer til å være en kvalitativ studie av utviklingen til den britiske energiutenrikspolitikken på 1970-tallet, så kommer jeg til å tolke kildene etter den hermeneutiske sirkel.[38] Hvor jeg tolker dokumentene og setter det de forteller inn i en større helhet.

[38] Kjeldstadli, K. (1999). Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget. Oslo, Universitetsforlaget. Side: 123-124

Kapittel 2. OPEC og vestlig oljeavhengighet i 1960- og 1970- åra.

2.1. Introduksjon.

Overgangen fra de multinasjonale oljeselskapene til OPEC, i løpet av 1960-tallet, skapte forsyningsforstyrrelser på 70-tallet. Tilførselen av olje som tidligere hadde vært sikret av de multinasjonale oljeselskapene ble gjennom 1960-tallet OPECs ansvarsområde. Denne overgangen var et skifte innenfor oljeindustrien som signaliserte at oljemarkedet som tidligere hadde vært dominert, og kontrollert av konsumentene var nå under produsentenes kontroll. Man kan se streben etter energisikkerhet påvirket vestens politikk betydelig.

Igjennom den Euro-Arabiske Dialogen prøvde EF-landene å styrke sin energisikkerhet ved å opprette ett økonomisk forhold til Gulflandene, men som et resultat av ulike forventninger til Dialogen, så hadde disse relasjonene lite å si når det kom til energisikkerhet. Dialogens utvikling ble igjennom 1970-tallet, gradvis mer politisk, noe som fikk konsekvenser for samarbeidet. Politiseringen av Dialogen skapte flere ganger stagnasjon, noe som sendte ringvirkninger ned til det praktiske nivået.

I kontrast til Dialogen hadde opprettelsen av IEA, opplevd større suksess. IEA etablerte et langsiktig energimål, og ulike forbyggende tiltak mot forsyningsforstyrrelser. Igjennom IEA hadde energi og sikkerheten av denne kommet i fokus hos de vestlige maktene, som innså at energi var essensielt for den vestlige sivilisasjonen levestandard, og at dette var et aspekt som ikke kunne neglisjeres.

2.2. Organization of Petroleum Exporting Countries.

OPEC hadde siden sin opprettelse i 1960 gradvis overtatt mye av ansvaret for oljeproduksjonen i Midtøsten, fra de multinasjonale oljeselskapene (Shell, BP, Chevron, GULF, TEXACO, MOBIL og Exxon-ESSO).[39] På 1950-tallet hadde Eisenhowers importkvoter gjort oljemarkedet mindre, hvilket som førte til økt konkurranse blant oljeselskapene. Markedssituasjonen drev oljeprisen nedover. Hvor oljeselskapene i 1959 og 1960 innførte betydelige kutt i oljeprisen.

[39] Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side:20

Det første selskapet som kuttet oljeprisen var Exxon-ESSO.[40] Kuttet til Exxon-ESSO hadde den effekten av at det tvang de andre oljeselskapene til å også kutte sine oljepriser med opptil 14 cent per fat olje, hvilket som var en 7% reduksjon av den tidligere oljeprisen.[41] Det drastiske fallet i oljeprisen skapte stor misnøye i produsentlandene, siden de fikk mindre avkastning på oljen produsert i deres land. Misnøyen til produsentene førte til at representanter fra Saudi Arabia, Venezuela, Kuwait, Irak og Iran møttes i Bagdad den 14. September 1960 og opprettet OPEC.[42] Det nyopprettede OPEC hadde som formål å koordinere produsentlandene, slik at de sammen kunne forhandle med oljeselskapene over oljeprisen.[43]

De fire første årene i OPECs historie var forholdsvis begivenhetsløse. Det umiddelbare målet til OPEC var å gjenopprette oljeprisen til nivået før priskuttet i 1960, men det viste seg vanskelig å overtale de multinasjonale oljeselskapene til dette. Organisasjonen hadde kommet som en overraskelse på vesten, noe som gjorde at OPEC møtte motstand i prisforhandlingene med oljeselskapene. Til tross for motstand fra oljeselskapene, så klarte OPEC å innføre en uniform skattlegging av oljeselskapenes oljeproduksjon. Dette stanset den negative priskonjunkturen på oljen, og førte til en stabil oljepris gjennom hele 1960-tallet.[44] Fra nå av måtte oljeselskapene konsultere OPEC før de gjennomførte prisendringer. Dette var en prestasjon i seg selv, men OPEC hadde på dette tidspunktet ingen direkte innflytelse på utformingen av oljeprisen. Dette betyr at prisen på oljen produsert i Midtøsten, var i løpet av 1960-tallet primært regulert av de multinasjonale oljeselskapene, siden det var de som satt med konsesjonsrettighetene på oljefeltene i Midtøsten. Dette var mer eller mindre tilfellet i alle gulflandene, utenom Iran, som hadde nasjonalisert sin oljeindustri i 1951.[45]

I de følgende årene etter 1965, arbeidet OPEC-landene med å etablere en egen oljeindustri, som kunne konkurrere med de multinasjonale oljeselskapene. Utbyggingen av oljeindustrien i Midtøsten økte produksjonskapasiteten til OPEC-landene, og gjorde OPEC konkurransedyktig med de veletablerte multinasjonale oljeselskapene. Dette førte til at OPEC gradvis i løpet av 1960-tallet forsterket sin forhandlings posisjon på oljemarkedet. Dette var en

---

[40] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side:17

[41] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 521

[42] Ibid. Side: 523

[43] Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424. Side: 431

[44] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 27

[45] Stevens, P. (2008). "National oil companies and international oil companies in the Middle East: Under the shadow of government and the resource nationalism cycle." Journal of World Energy Law & Business **1**(1): 5-30. Side:11

prosess som kulminerte i 1971, som jeg skal komme tilbake til, både i dette kapitelet og i kapittel 3.

I 1967 brøt Seksdagerskrigen ut mellom Israel og den arabiske verden. Krigen var en kort konflikt, men krigen hadde endret den geopolitiske situasjon i Midtøsten, hvor Israel fra dette punktet ble en okkupasjonsmakt.[46] Innenfor energisektoren hadde krigen forårsaket en handelsblokade, hvor de arabiske OPEC-landene hadde i regi av Den Arabiske Liga stanset oljeeksporten til USA, Vest-Tyskland og Storbritannia.[47] Den Arabiske Liga beskylte disse landene for å ha hjulpet Israel i krigen, og brukte oljen som et politisk våpen for få disse til å trekke tilbake sin støtte. Handelsblokaden mot Storbritannia truet den britiske energisikkerheten, hvilket som startet en endringsprosess i den britiske energipolitikken, dette kommer jeg tilbake til i kapittel 3. Oljekrisen som Seksdagerskrigen forårsaket, var en kortvarig affære. Innen to uker så var oljeeksporten fra Midtøsten tilbake til normale tilstander. Dette var et resultat av at de multinasjonale oljeselskapene reorganisere oljetransporten, og USA økte sin oljeeksport. Effekten til oljevåpenet på Vesten var derfor i 1967. OPEC som organisasjon hadde klart å holde seg politisk separert fra konflikten, siden det var medlemslandene uavhengig av OPEC, som hadde tatt i bruk oljevåpenet.[48] Seksdagerskrigen hadde stimulert eksisterende nasjonalistiske tendenser i Midtøsten, hvilket som bidro til at OAPEC ble dannet.

Etter Seksdagerskrigen var OPEC fremdeles i en svak forhandlingsposisjon i henholdt til prisforhandlingene med de multinasjonale oljeselskapene. OAPEC ble opprettet av Kuwait, Saudi Arabia og Libya i januar 1968, og var en respons på de multinasjonale oljeselskapenes konstante avslag på å inngå i forhandlinger med OPEC.[49] OAPEC ble opprettet for å styrke både sikkerheten til, og samarbeidet mellom produsentlandene i Midtøsten.[50] OAPEC ble derfor dannet som et diskusjonsforum som skulle komplementere OPEC, hvor de arabiske statene kunne drøfte den arabiske utviklingspolitikken i Midtøsten.[51] Fra de multinasjonale oljeselskapenes side, så foretrakk de å forhandle på land-til-land basis, i stedet for å forhandle med OPEC som en representant for alle produsentlandene i Midtøsten. [52]

---

[46] Reich, B. (1987). The Powers in the Middle East : the ultimate strategic arena. New York, Praeger.Side: 41
[47] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 537
[48] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 46
[49] Ibid. Side: 47
[50] Shwadran, B. (1973). The Middle East, oil and the great powers. New York. Side: 514
[51] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 47
[52] Venn, F. (1986). Oil diplomacy in the twentieth century. Basingstoke, Macmillan. Side:131

Nasjonalismen som blusset opp etter Seksdagerskrigen, førte til at Qadhafi utførte et statskupp i Libya i 1969.[53] Etter statskuppet beordret Qadhafi uavhengige oljeselskaper i Libya til å kutte oljeproduksjonen, dette gjorde den libyske oljen mindre tilgjengelig, og førte til økte oljepriser.[54] Libya tjente godt på denne kontrollerte oljeproduksjonen, noe som skapte gnisninger i de resterende OPEC landene. For å kompensere på en slik måte at konsumentene ikke merket prisøkningen på den libyske oljen, ga oljeselskapene 5% av sin fortjeneste som skatt til Libya. Profit delingen mellom Libya og oljeselskapene var nå splittet 55:45.[55] Den iranske Sjahen aksepterte ikke at Libya fikk bedre skattevilkår fra de multinasjonale oljeselskapene enn Iran.[56] Hvilket som førte til forhandlinger mellom Iran og de multinasjonale oljeselskapene. Dette resulterte med at Iran fikk innvilget samme skattebetingelser som Libya, og uten videre forhandlinger tilbydde oljeselskapene de samme skattebetingelsene til de andre gulflandene.[57] OPEC benyttet sjansen og krevde at alle medlemslandene fikk samme skattevilkår som Libya og Iran, og truet med å opprette en handelsblokade, hvis denne betingelsen ikke ble møtt av de multinasjonale oljeselskapene.[58] Denne trusselen førte til at de multinasjonale oljeselskapene undertegnet Teheranavtalen i 1971. Møtet i Teheran påvirket både skatten som OPEC fikk fra fortjenesten til oljeselskapene, og oljeprisen. I henhold til skatterate så ble denne satt til 55%, og oljeprisen økte med nesten 50 cent fatet.[59] Dette er første gang OPEC er vellykket i forhandlingene med de multinasjonale oljeselskapene. Hva dette betydde for den internasjonale oljehandelen var ifølge olje analytikeren Walter Levy, var at Teheranavtalen markerte makt skifte mellom produsentene og konsumentene.[60] Dette påvirket den britiske energipolitikken i stor grad, som måtte etter dette ta større del i den internasjonale energisituasjonen.

I 1973 kom krisen som bekreftet at OPEC hadde blitt en innflytelsesrik energileverandør. Krisen begynte først som en væpnet konflikt mellom egyptiske og syriske

---

[53] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 450

[54] Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424. Side: 433

[55] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 455

[56] Bini, E., et al. (2016). Oil shock : the 1973 crisis and its economic legacy, I.B. Tauris & Co. Ltd. Side: 98

[57] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 63

[58] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 562

[59] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 461

[60] Levy, W. (1971). "Oil Power." Foreign Affairs (pre-1986) **49**(000004): 652. Side: 656

styrker mot israelske styrker. Konflikten brøt ut på den jødiske helligdagen Jom-Kippur. Og hensikten med konflikten var å åpne veien for egypterne til forhandlingsbordet, der Egypt og Israel kunne løse disputten over Sinai- halvøya.[61] Krigen startet den 6. Oktober. Og 10 dager etterpå bestemte ministrene fra Kuwait, Irak, Iran, Saudi-Arabia, De forente arabiske emirater og Qatar seg for å heve prisen på oljen produsert i Saudi Arabia.[62] Dette i støtte til den arabiske siden i Jom-Kippur krigen. [63] Bruken av olje som et politisk våpen hadde blitt truet med i 1971, og tidligere implementert av de arabiske statene under seksdagerskrigen i 1967, men omfanget av oljevåpenet i 1973 hadde blitt større etter Teheran avtalen. Dette var fordi USA hadde mellom krisene nådd 100% av produksjonskapasiteten. [64] Hvilket som betydde at oljemangelen skapt av OPEC i 1973 kunne ikke bli etterfylt av USA. Dette gjorde at oljen som et politisk pressmiddel mot Israel skapte krisesituasjoner i Vesten.

Konflikten mellom Egypt og Israel eskalerte, og en økonomisk dikotomi oppstod. Egypt og Syria var støttet av de resterende produsentlandene, og Israel var støttet av primært USA og Nederland. Denne dikotomien markerte et politisk skille i mange av landene i Midtøsten, eksemplifisert av Iran som var verdens nest største eksportør av olje. Iran hadde vært alliert med USA, men under krigen så brøt denne alliansen sammen, og Iran stilte seg på den arabiske siden. På den israelske siden var USA førende, og amerikansk politikk i denne perioden fulgte Truemanndoktrinen, hvis formål var å hindre spredningen av kommunismen.

Israel var hardt presset av de arabiske styrkene, egyptiske soldater hadde krysset Suez, og syriske styrker hadde tatt over store deler av Golanhøyden. Dette gjorde at Israel trengte militærstøtte for å ikke tape krigen. Denne støtten fikk de i hovedsak fra USA, noe som gjorde at USA var indirekte involver i Jom-Kippur krigen. Med sin kontroll over oljemarkedet kunne den arabiske verden på ny bruke oljen som et politisk våpen.

Landene som støttet Israel var de første som fikk oppleve konsekvensene av oljevåpenet. I de første to ukene av det som skulle utvikle seg til den største økonomiske krisen etter andre verdenskrig, økte OPEC prisene på oljen, samtidig som oljeproduksjonen ble umiddelbart redusert med 5%.[65] Videre førte OPEC en handelsblokade mot de landene som støttet Israel. Den Arabiske Liga klassifiserte ulike land som «vennlige», «nøytrale» og

---

[61] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 595
[62] Issawi, C. (1978). "The 1973 Oil Crisis and After." Journal of Post Keynesian Economics **1**(2): 3-26. Side: 15
[63] Palmer, R. R., et al. (2014). A history of Europe in the modern world. New York, McGraw-Hill Education. Side: 974
[64]Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 575
[65] Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424. Side: 434

«fiendtlige», alt ettersom hvilken stilling de hadde i konflikten.[66] Dette var det samme som de hadde gjort i 1967. Inndelingen bestemte så hvilke land som OPEC skulle føre handelsblokaden mot. På denne måten ble oljen på ny brukt som et politisk våpen av Den Arabiske Ligaen gjennom OPEC. Nederland og USA ble kategorisert som fiendtlige, siden de åpent støttet israelerne. Andre land falt i en slags mellomkategori av nøytral og fiendtlig, det var kun Storbritannia og Frankrike som ble klassifisert som vennlige. Dette var et resultat av god politisk manøvrering fra fransk og britisk side i perioden mellom Seksdagerskrigen og Jom-Kippur krigen. Oljevåpenet var svært skadende på den globale økonomien, og stagnerte den økonomiske veksten Vesten hadde opplevd etter andre verdenskrig. Mot slutten av desember så lettet araberne på trykket, og fra januar 1974 begynte den amerikanske utenriksministern Henry Kissinger å forhandle frem en fred mellom Israel og den arabiske verden. Dette kulminerte med at oljeministrene ble enige den 18. mars å løfte handelsblokaden.[67]

Tiden fra 1973 til 1978 var en heller rolig periode i OPEC. Organisasjonen hadde som nevnt gradvis faset ut innflytelsen til de multinasjonale oljeselskapene, hvilket som gjorde at OPEC nå satt igjen med alle kortene på hånden, samt en monumental økonomisk gevinst. Oljeprisen holdt seg relativt stabil i denne perioden, der denne kun økte to ganger. I etterkant av oljekrisen i 1973 hadde oljeprisen stabilisert seg på ca: $10,40 per fat.[68] I 1975 økte den til $11,51.[69] Og i 1977 ble prisen ble hevet til $12.70.[70] Disse forskjellige prisplatåene forklarer Ian Skeet som et resultat av at OPEC prøvde å veie opp for inflasjonsratene etterlatt av kollapsen av Bretton- Woods systemet i 1971.[71] Uansett, i en ren økonomisk forstand hadde OPECs petroleumsfortjenester økt fra å være i 1973 på 22.8 milliarder dollar, til å være på 177 milliarder dollar i 1977.[72] En slik mangedobling av økonomisk overskudd skapte forstyrrelser både på verdensmarkedet, og internt i OPEC. Pengene som ble kanalisert inn i OPEC var som oftest knyttet til utbygging av infrastruktur og en generell modernisering av de ulike Gulflandene, samtidig som et fond ble etablert for internasjonal utvikling.[73] Dette skapte en spiral av investeringer som destabiliserte valutakursen på dollaren ytterligere.

---

[66] Gfeller, A. É. (2011). "A European voice in the Arab world: France, the superpowers and the Middle East, 1970–74." Cold War History **11**(4): 659-676. Side: 665
[67] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 613
[68] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 116
[69] Ibid. Side: 132
[70] Ibid. Side: 140
[71] Ibid. Side: 151
[72] Ibid. Side: 150
[73] Ibid. Side: 139

2.3. Det Europeiske Fellesskapets energiavhengighet.

I perioden fra 1950 til 1980- årene, var det et økende energibehov i Vesten. Dette hang sammen med en energikrevende moderniseringsprosess i de ulike konsumentlandene. Dette gjorde at bruken av oljen som en energikilde var i løpet av 1960-tallet i kraftig vekst, og gradvis utkonkurrerte den kullindustrien.[74] Overgangen fra kull til olje er enkel å observere, i 1950 var tre fjerdedeler av EFs energibehov dekket av kullindustrien. I 1966 derimot hadde bruken av kull som energikilde hadde falt ned til 38%, og oljen hadde økt til 45%.[75] For å kompensere for denne drastiske overgangen, prøvde kull og stålunionen (ECSC) i 1964 å opprette enn felles energipolitikk. Samtidig som at en rekke subsidier ble gitt til forskjellige aktører innenfor kullindustrien.[76] Utviklingen av en felles energipolitikk i EF var en langsom prosess, og dette gjorde at under oljekrisene i 1967 og 1973, hadde EF ikke etablert en energipolitikk. Konsekvens av å ikke ha en energipolitikk er tydelig i 1973, noe som jeg skal komme tilbake til. Det økte behovet for olje gjorde at Europa med sine manglende oljeforekomster, var avhengig av å importere denne råvaren. USA produserte som nevnt mye av denne oljen som forsynte EF, men etter hvert som energiforbruket i USA og Europa økte, kunne ikke den amerikanske oljeindustrien forsyne begge markedene.[77] Dette gjorde at mot slutten av 1960-tallet ble Europa i mer og mer avhengig av Gulfoljen.

Energisituasjonen i Europa bør under alle omstendigheter forstås som kompleks, og variert, hvor regionale forskjeller har preget kontinentets energipolitikk. I England for eksempel var kullindustrien godt etablert, og gjennom ulike subsidier holdt denne sektoren lenge ut mot det økende presset fra oljeindustrien.[78] Italia derimot, var tidlig avhengig av å importere olje, noe som gjorde at italienerne hadde ett større fokus på samarbeid, gjennom både OECD og EF.[79] Uavhengig av de regionale forskjellene i Europa, så hadde oljen i 1970 utkonkurrert kullindustrien, og som følge av OPECs økte innflytelse på oljemarkedet, hadde OPEC stor innflytelse på energisikkerheten til Europa. Dette er noe som observeres i Storbritannia etter Teheranavtalen i 1971. Hvor regjeringen arbeider med å bli mer uavhengig av oljeimporten.

---

[74] Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 24
[75] Swann, D. (1992). The economics of the Common Market. London, Penguin. Side: 264
[76] Ibid. Side: 266
[77] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 218
[78] Odell, P. R. (2013). Oil and world power. Oxon England, Routledge. Side: 103
[79] Labbate, S. (2013). "Italy and the development of European energy policy: from the dawn of the integration process to the 1973 oil crisis." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 67-93. Side: 69-70

EF-kommisjonen hadde økt sitt fokus på å innføre en felles energipolitikk siden 1967. Arbeidet bestod av å samkjøre medlemslandenes forskjellige energipolitiske orienteringer, og ulike nasjonale energisituasjoner inn under EF. Målet var å styrke EF i den internasjonale sfæren. Kommisjonen anså derfor at å øke integreringen av medlemslandene, kunne legge vekt bak EFs utenrikspolitikk. I henhold til utviklingen av den europeiske energipolitikken, var tanken at denne ville falle under EFs utenrikspolitikk. Frankrike var pådriveren i dette prosjektet, hvor den franske statsministeren Pompidou klarte å etablere en intern diskusjon angående en felles europeisk utenrikspolitikk i EF på tidlig 70-tallet.[80] Dette ble komplementert med opprettelsen av EPC (European Political Cooperation) i 1970, som EF skulle bruke til å promotere internasjonal avspenning. EPC skulle også vise verden at EF hadde en politisk agenda. Som følge av opprettelsen av EPC skulle utenriksministrene i de seks EF landene møtes på jevnlig basis for å diskutere EFs utenrikspolitikk, hvor det var viktig å etablere en fremgangsmåte som kunne kjøle ned de internasjonale spenningene.[81] Denne prosessen gjorde EF mer politisk samlet enn tidligere ved utgangen av 1973, men distinksjonen mellom EPC og kommisjonen brøt sammen under oppstarten av den Euro-Arabiske Dialogen, i 1974.[82]

Oljekrisen i 1973 traff Europa hardt.[83] Oljekrisen fulgte som nevnt tilsvarende linjer som den mislykkede energikrisen i 1967, hvor den arabiske liga via OPEC, la press på landene i vesten som støttet den israelske siden under Jom-Kippur krigen. Gulflandenes oljeproduksjon ble umiddelbart redusert med 5%,[84] med fremtidige planer om å kutte oljeproduksjonen med 5% hver måned.[85] Nederland og USA ble som nevnt kategorisert som fiendtlig og fikk en handelsblokade rettet mot seg. Oljekrisen førte til hyppige strømbrudd, og lange køer utenfor bensinstasjonene i Europa og USA.

I tråd med EFs mål om å redusere internasjonale spenninger, prøvde EF å etterkomme arabernes politiske etterspørsler.[86] I november 1973, anerkjente EEC i en deklarasjon, at Israels

[80] Gfeller, A. É. (2011). "A European voice in the Arab world: France, the superpowers and the Middle East, 1970–74." Cold War History **11**(4): 659-676. Side: 662-663
[81] Gfeller, A. É. (2011). "A European voice in the Arab world: France, the superpowers and the Middle East, 1970–74." Cold War History **11**(4): 659-676. Side: 663
[82] Bache, I., et al. (2014). Politics in the European Union, Oxford University Press. Side: 495-496
[83] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 223
[84] Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424. Side: 434
[85] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 589
[86] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 106

territorielle okkupasjon fra Seksdagerskrigen, var ulovlig.[87] Dette resulterte i at OPECs planlagte forsyningsreduksjon for desember ikke rammet den europeiske oljeforsyningen. En indirekte konsekvens av oljekrisen, var at det hadde oppstått en budkrig på oljemarkedet, over ikke-arabiske oljekilder. Dette drev oljeprisen opp, og prisen på olje 1. januar 1974 var 470 % høyere enn hva den var den 1. januar 1973.[88] Energikrisen hadde gjort det uttrykkelig klart for verden, at den vestlige levestandarden var avhengig av olje, og at OPEC både direkte og indirekte påvirket verdensmarkedet. EF fant det derfor nødvendig å ta stilling til produsentlandene i Midtøsten.

I desember måned i 1973, hadde EF kommet opp med to løsninger for å sikre sitt energibehov, det ene kortsiktig, og den andre langsiktig.[89] Den kortsiktige løsningen var å opprette en dialog med OPEC, hvor man sammen kunne arbeide for å opprette interregionale handelsavtaler. Dialogen kunne på kort sikt sikre tilførselen av olje til Europa, samtidig som at den kunne forhindre fremveksten av en ny oljekrise.[90] Etter måneder med forhandlinger, ble partene enige den 4. mars 1974, om å opprette Den Euro-Arabiske dialogen.[91] Kort tid etter, den 18. mars 1974 bestemte de arabiske oljeministrene seg for å heve handelsblokaden mot Vesten.[92] Dette var for å fremme det amerikanske fredsarbeidet. Den Euro-Arabiske dialogen ble offisielt opprettet i Paris, 31. juli 1974.[93] Gjennom Dialogen skulle representanter fra Den Arabiske Liga møte utsendinger fra EF-landene, for å drøfte hvordan et interregionalt samarbeid kunne skape en positiv utvikling både i Europa og Midtøsten. Opprettelsen av dialogen møtte lite politisk motstand i EFs medlemsland.

Fra den arabiske siden var også dialogen foretrukket. Araberne så på dialogen som en mulighet for å få tilgang til europeisk teknologisk- og økonomisk ekspertise, som de kunne bruke til å utvikle sin infrastruktur.[94] Araberne mente også at de kunne opparbeide seg diplomatisk støtte fra EF gjennom Dialogen.[95] Dette siste punktet viste seg å skape problemer, siden EF ikke ønsket at dialogen skulle lage politiske problemer i den allerede komplekse og polariserte verdenspolitikken.

---

[87] Stork, J. (1975). Middle East oil and the energy crisis. New York, Monthly Review. Side:226
[88] Ibid. Side: 229
[89] Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342. Side: 325
[90] Ibid. Side: 341
[91] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 95
[92] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 613
[93] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 431-432
[94] Ibid. Side: 436
[95] Ibid. Side: 430

Selv om energikrisen offisielt var over, så forble den Euro-Arabiske Dialogen et diskusjonsforum gjennom 1970-tallet. Den Euro-Arabiske dialogen ga EF for første gang muligheten til å opptre som en politisk aktør på den internasjonale scenen. En prestasjon, med tanke på at verdenspolitikken var fundamentalt polarisert mellom øst og vest. Konsekvensen av verdenssituasjonen, var at hvis EF skulle få innført sine politiske målsetninger måtte europeerne ta hensyn til de politiske spenningene i den kalde krigen. Implikasjonen av dette er at EF måtte ta hensyn særlig til den amerikanske utenrikspolitikken, for å kunne etablere seg som en seriøs internasjonal aktør. USA var ganske spesifikk på dette punktet, og presiserte at den Euro-Arabiske Dialogen måtte ikke under noen omstendighet komme i veien for de økonomiske og politiske interessene amerikanerne hadde i Midtøsten.[96] Dette satte en rekke begrensinger på både strukturen til den Euro-Arabiske Dialogen, og hvilke temaer som EF kunne diskutere med araberne. Det ble bestemt at Dialogen skulle være upolitisk, og heller fokusere på de praktiske sidene ved det interregionale samarbeidet mellom EF og Midtøsten. Som et resultat av dette, hadde det blitt bestemt at det høyeste organet skulle være en generalkommisjon, bestående av ambassadører.[97]

Den Euro-Arabiske Dialogens struktur var tredelt. Det øverste nivået var som nevnt Generalkommisjonen bestående av ambassadører. Denne skulle jobbe ved siden av det andre nivået, som bestod av EF-kommisjonen og Den Arabiske Liga, mens det tredje nivået, bestod av en rekke arbeidskomiteer, skulle utrede de praktiske sidene med samarbeidet.[98]

Problemer oppstod omtrent umiddelbart i Dialogen. Før Generalkommisjonen møttes krevde de arabiske statene at PLO (Palestine Liberation Organization) fikk observatørstatus i dialogen.[99] Dette kunne EF ikke godta, særlig siden England mente at deltakelse av PLO ville politisere dialogen.[100] Saken skapte umiddelbart en politisk barriere, som ikke ble løst før Dublin Formelen ble implementert i februar 1975.[101] Dublin Formelen tok sikte på å endre den formelle strukturen til Dialogen. Dette betydde at delegatene i dialogen ikke lengre representerte de ulike statlige aktørene, men enten EF eller Den Arabiske Liga. I denne ordningen kunne EF og Den Arabiske Ligaen selv velge sine delegater, uavhengig av

[96] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 97
[97] Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342. Side: 330
[98] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 103
[99] Miller, R. (2014). "The Euro-Arab Dialogue and the Limits of European External Intervention in the Middle East, 1974–77." Middle Eastern Studies **50**(6): 936-959. Side: 944
[100] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 102
[101] Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342. Side: 333

nasjonalitet.[102] Dublin Formelen var ett kompromiss, hvor EF unngikk å anerkjenne PLO som legitim representant for Palestina, og PLO fikk delta i Dialogen. Med denne barrieren overkommet, kunne dialogen fortsette. På arbeidskommisjonenes møte i juni 1975 var representanter fra PLO tilstede.[103] Møtet ble holdt i Kairo og dialogens intensjonsavtale ble opprettet. Avtalen tok sikte på å utvikle et samarbeid som ville redusere den teknologiske forskjellen mellom Midtøsten og Europa. På dette møtet ble arbeidskomiteene delt inn i syv kategorier: infrastruktur, vitenskapelig og teknologisk samarbeid, økonomisk samarbeid, industrialisering, handel, kulturell arbeidsutvikling og jordbruk.[104] Disse var alle felter i de arabiske landene som kunne dra nytte av et europeisk samarbeid. I disse arbeidskomiteen var det overordnede fokuset til den britiske delegasjonen, å forhindre at araberne politiserte dialogen. Araberne prøvde gjentatte ganger å bringe den politiske situasjonen i Midtøsten inn i Dialogen, men EF styrte kontinuerlig unna dette frem til 1976.

I perioden fra 1970-1975 økte handelen mellom Europa og Midtøsten med 314%.[105] Denne kraftige økningen reflekterer Europas engasjement i Midtøsten, men til tross for den økte handelen, så utviklet Dialogen seg til å bli en politisk affære. I perioden fra 1976 til 1979, utviklet dialogen seg i politisk retning. Fokuset i Dialogen skiftet fra de praktiske sidene ved det interregionale samarbeidet mellom EF og Midtøsten, og ble mer rettet mot den politiske situasjonen i Midtøsten. På de tre møtene som Generalkommisjonen hadde i perioden 1976-1977, ble dialogen mer og mer sentrert rundt EFs annerkjennelse av PLO. Før det ble noe mer ut av de politiske diskusjonene i Dialogen, ble Dialogen avsluttet i 1979. Den plutselige slutten på Dialogen var en følge av fredsforhandlingene som kulminerte med Camp David-avtalen.[106]

Når det kommer til stykket så klarte EF gjennom Dialogen å opprette et diskusjons-forum mellom Europa og Midtøsten, hvor de europeiske relasjonene til Midtøsten kan sies å ha forbedret seg. I henhold til at Dialogen var EFs kortsiktige løsning på forsyningssituasjonen i 1973, kan en si at dialogen gjorde lite for å sikre det europeiske energibehovet, samtidig som den hadde lite innflytelse på oljeprisen, som økte to ganger, både i 75 og i 77. Handelsblokaden

---

[102] Khader, B. and B. Khader (1993). "The Euro-Arab Dialogue (1972-1992): Twenty Years of Multilateral Diplomacy." Journal of Arab Affairs **12**(1): 4-4. Side:3

[103] Miller, R. (2014). "The Euro-Arab Dialogue and the Limits of European External Intervention in the Middle East, 1974–77." Middle Eastern Studies **50**(6): 936-959. Side: 946

[104] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 432

[105] Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342. Side: 337

[106] Khader, B. and B. Khader (1993). "The Euro-Arab Dialogue (1972-1992): Twenty Years of Multilateral Diplomacy." Journal of Arab Affairs **12**(1): 4-4. Side: 5

som Europa opplevde høsten 73 og våren 74 ble heller ikke løst av europeerne, EFs bidrag til å kjøle ned de internasjonale spenningene i denne situasjonen derfor er ikke av betydning.

2.4. OECD og IEA.

I motsetning til EF, hadde OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) etter Suezkrisen opprettet en beredskapsplan, som medlemmene kunne aktivere, hvis det oppstod en forsyningskrise på oljemarkedet.[107] Beredskapsplanen til OECD hadde tre elementer. Den første var at planen tok sikte på å innføre restriksjoner i medlemslandene oljeforbruk under en oljekrise. Den andre var at medlemslandene hadde opprettet ett oljelager som fungerte som en buffer mot forsyningssvingninger. og det tredje var at når planen aktivertes, skulle oljen som medlemslandene hadde tilgang på, deles med det landet som trengte oljen mest.[108] Beredskapsplanen, eller i hvert fall oljelageret i denne var til stor hjelp for Storbritannia under krisen i 1967.

Teheranavtalen som nevnt, innførte et skifte i handelsmarkedet, hvor de multinasjonale oljeselskapene mistet deler av sin innflytelse i Midtøsten. I beredskapsplanen til OECD hadde oljeselskapene holdt en sentral rolle. Denne rollen var at under en forsyningskrise skulle oljeselskapene gå sammen i IIAB (International Industry Advisory Board). I denne komiteen skulle oljeselskapene overvåke oljemarkedet og avgi rapport til OECDs oljekomite.[109] Etter Teheran møtet i 1971, satt ikke disse oljeselskapene lengre med kontrollen over oljeproduksjonen i Midtøsten. Hvilket som førte til at oljeselskapene hadde redusert tilgang på informasjon, opprettet av oljeprodusentene. I praksis så betydde dette at rapportene laget av IIAB, angående markedsutviklingen til oljesektoren ble mer unøyaktige. Dette betydde også at informasjonen til OECDs oljekomite ble mindre nøyaktig, siden oljekomiteen fikk det meste av sin informasjon av de multinasjonale oljeselskapene. Kartleggingen av verdensmarkedets energikonjunkturer før krisen i 73, var ikke bare vanskelig, men også sterkt nedprioritert. Dette på grunn av at OECD fokusere på den nye økonomiske tilstanden, etter kollapsen av Bretton-Woods systemet i 1971.[110] Det var kun en liten gruppe i OECD som modellerte ulike utfall av en plutselig, og dramatisk prisøkning på oljemarkedet. Denne gruppen i OECD publiserte en studie i september 1973, som anså at større svingninger på oljemarkedet ville føre til en

[107] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 94
[108] Ibid. Side: 481
[109] Ibid. Side: 91
[110] Findlay, R. and K. H. O'Rourke (2009). Power and Plenty : Trade, War, and the World Economy in the Second Millennium. Princeton, Princeton University Press. Side: 495

verdensomfattende krise. Siden denne rapporten ble publisert kun uker før kriseutbruddet var det ingen som hadde hatt tid til å ta stilling til den.[111] Krisens utbrudd var derfor nokså uventet, de europeiske landene ble tatt på sengen, noe som gjorde at en effektiv handlingsplan ikke ble iverksatt før handelsblokaden så å si var opphevet.

I desember 1973 foreslo den amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger at konsumentlandene skulle opprette en energihandlingsgruppe. [112] Formålet med en slik gruppe var å koordinere konsumentenes energipolitikk. Etter en varierende respons fra de europeiske landene på dette forslaget, fikk Storbritannia Vest-Tyskland, Italia, Norge, Canada, Nederland, Japan og Frankrike den 9. januar en invitasjon fra Nixon til å delta på energikonferansen i Washington den 11.- 13. februar 1974.[113] På denne konferansen ble også EEC (European Economic Community) og OECD representert. [114] Britiske diplomater mente at amerikanernes forslag om å koordinere konsumentene kunne på lengre sikt, forbedre forholdet mellom de arabiske oljeprodusentene og de vestlige oljekonsumentene. [115] Oljekrisen i 1973 hadde tydelig indikert at forholdet mellom Vesten, og den arabiske verden kunne ha vært bedre. Krisen hadde også understreket at konsumentlandenes energipolitikk var ukoordinert, og Washington konferansen var en direkte respons på problemene som dette skapte. Oljeprodusentene hadde advart deltagerne før konferansen startet, mot å opprette ett mot-kartell til OPEC.[116] Dette hadde bidratt til å gjøre både Frankrike og Storbritannia varsom til å umiddelbart akseptere det amerikanske forslaget. Dette var fordi både Storbritannia og Frankrike hadde fått forsikringer fra oljeprodusentene om at fremtidige forsyningskutt ikke ville til ramme den britiske eller den franske oljeforsyning. Forsikringene fra oljeprodusentene gjorde at britene skeptisk til å umiddelbart akseptere det amerikanske forslaget om å danne konsumentgruppen EAG. I Frankrike var deltagelse i denne gruppen helt uaktuelt.[117]

Argumentene som lå bak den negative holdningen til Frankrike angående opprettelsen av EAG, var en frykt for at USA skulle få for mye innflytelse på den europeiske politikken. Franskmennene var altså bekymret for at den europeiske politikken kunne bli en forlengelse av

---

[111]Sullivan, S. (2011). From War to Wealth : Fifty Years of Innovation. From War to Wealth. Paris, OECD Publishing. Side: 38

[112] Möckli, D. (2009). European foreign policy during the Cold War : Heath, Brandt, Pompidou and the dream of political unity. London, I.B. Tauris. Side: 253

[113] Ibid. Side: 261

[114] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 117

[115] Hamilton, K. (2006). "Britain, France, and America's Year of Europe, 1973." Diplomacy & Statecraft **17**(4): 871-895. Side: 888

[116] Stork, J. (1975). Middle East oil and the energy crisis. New York, Monthly Review. Side: 249

[117] Robb, T. (2012). "The Power of Oil: Edward Heath, the 'Year of Europe' and the Anglo-American 'Special Relationship'." Contemporary British History **26**(1): 73-96. Side:82

den amerikanske utenrikspolitikken.[118] Franskmennene mente i tillegg til dette, at å samle konsumentlandene i EAG ville være for konfronterende mot oljeprodusentene. I stedet for EAG, ønsket de at EF-landene heller utarbeidet energipolitikken til EF, før en slik konsumentgruppe eventuelt ble etableret.[119] I Storbritannia hadde synet på Washington-konferansen snudd, britene hadde innsett at fordelene med å være kategorisert som vennlig, forhindret ikke den stigende oljeprisen fra å påvirke den britiske økonomien. [120] Dette var kombinert med forekomsten av en rekke interne uroligheter i Storbritannia. Standhaftigheten til Frankrike på dette området, resulterte i at Frankrike ikke ble medlem av energi-koordineringsgruppen (ECG), som ble opprettet i etterkant av Washington- konferansen.[121] Selv om Frankrike ikke var medlem av ECG så var de fremdeles involvert i det forberedende arbeidet til denne gruppen. Dette gjorde at selv om Frankrike ikke offisielt var medlem, så hadde de en finger med i spillet.[122]

Etter opprettelsen av ECG foreslo USA at energigruppen skulle inneholde en beredskapsplan i tilfelle forekomsten av en ny krise, samtidig ønsket de at gruppen skulle bli institusjonalisert.[123] Forhandlingene rundt disse forslagene kulminerte med inngåelsen av IEP (International Energy Program). Programmet tok sikte på å stabilisere verdens energiforsyninger, forhindre forsyningsforstyrrelser, redusere avhengigheten av oljeimporten, forbedre relasjoner mellom konsumenter og produsenter, og skape gode interne relasjoner mellom konsumentlandene.[124] Den 15. november 1974, opprettet OECD IEA. [125] IEA var organet som administrerte IEP avtalen.

ECG og IEP var begge direkte etterkommere av Washington-konferansen. Dette var fundamentet til IEA, og som tidligere valgte Frankrike å stå utenfor. En kan si at Frankrikes beslutning om å ikke delta i IEA og henholdsvis IEP, var ett taktisk trekk fra Frankrike sin synde. Frankrikes uavhengighet gjorde Frankrike til EFs anti-amerikanske forhandlingspartner

---

[118]Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 178, Robb, T. (2012). "The Power of Oil: Edward Heath, the 'Year of Europe' and the Anglo-American 'Special Relationship'." Contemporary British History **26**(1): 73-96. Side: 81

[119] Hamilton, K. (2006). "Britain, France, and America's Year of Europe, 1973." Diplomacy & Statecraft **17**(4): 871-895. Side: 889

[120] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 611

[121] Beltran, A. and A. Beltran (2011). A Comparative History of National Oil Companies. Brssel, P.I.E.-Peter Lang S.A. Side: 321

[122]Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 180

[123] Ibid. Side: 173

[124] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 224

[125] Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 188

i den Euro-Arabiske dialogen.[126] Av de 24 medlemslandene i OECD var det bare i begynnelsen 16 som ønsket deltagelse i IEA, og Frankrike ikke var en av dem.[127] Frankrikes avstand fra IEP og seinere IEA ga EFs energipolitikk et preg av å være separert fra den amerikanske energipolitikken, noe som OPEC landene foretrakk.

IEA som skulle administrere IEP-avtalen, hadde grovt sett fire målsetninger:

1. "cooperation among IEA members to reduce dependence on oil through research, energy conservation, and the encouragement of alternative energy technologies,
2. operation of a system for information on the international oil market and arrangement of consultations with oil companies to help rationalize the energy market;
3. cooperation with other oil consuming nations and oil producing nations to develop a stable international energy trade;
4. preparation of a plan to reduce the risk to countries of a major oil supply disruption and to share the available oil in the event of an emergency ."[128]

Disse målene skulle bli utredet av en rekke arbeidskomiteer i IEA som var underlagt en administrativ komite. Den administrative komiteen bestod av representanter fra de ulike medlemslandene, og beslutninger i denne slik som i de andre arbeidskomiteene skulle tas ved flertallsavgjørelser.[129] Vekten til de ulike stemmene var basert på hvor mye energi landet konsumerte, dette gjorde at USA hadde en tredjedel av alle stemmene.[130] Opprinnelig var det fire arbeidskomiteer, som alle hadde ulike ansvarsområder. En arbeidskomite tok for seg krisespørsmål (SEQ). En annen arbeidskomite studerte energimarkedet (SOM), en arbeidskomite fokuserte på langsiktig samarbeid (SLT). Den siste arbeidskomiteen, som arbeidet med relasjonene mellom produsent og konsumentlandene (SPC).[131] En femte arbeidskomite ble opprettet mot slutten av 1975, og tok for seg forskning og utvikling av ulike energikilder og teknologier (CRD).[132]

---

[126] Beltran, A. and A. Beltran (2011). A Comparative History of National Oil Companies. Brssel, P.I.E.-Peter Lang S.A. Side: 321

[127] Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor. Side: 50

[128] Katz, J. (1981). "The international energy agency: Processes and prospects in an age of energy interdependence." Studies In Comparative International Development **16**(2): 67-85. Side:71

[129] Katz, J. (1981). "The International Energy Agency: energy cooperation or illusion?" World Affairs **144**(1): 55-82. Side: 61

[130] Katz, J. (1981). "The international energy agency: Processes and prospects in an age of energy interdependence." Studies In Comparative International Development **16**(2): 67-85. Side: 72

[131] Katz, J. (1981). "The International Energy Agency: energy cooperation or illusion?" World Affairs **144**(1): 55-82. Side: 62

[132] Keohane, R. O. (1978). "The international energy agency: state influence and transgovernmental politics." Int Org **32**(4): 929-951. Side: 934

SEQ-komiteen skulle sikre medlemslandene mot forsyningsforstyrrelser. Utgangspunktet til SEQ var at alle medlemslandene skulle ha opprettet to separate oljelagre. Det ene skulle ha en oljeforsyning som dekket 70 dagers internt oljeforbruk og det andre lageret skulle inneholde en 90 dagers oljeforsyning. Det siste lageret ville fungerte som en strategisk reserve.[133] I følge IEP-avtalen var medlemslandene pålagt å dele deres oppsparte oljeforsyninger i en krisesituasjon. Dette systemet krevde at medlemmene begrenset sitt eget oljeforbruk, samtidig som de dele sine oljeressurser med det eller de landene som IEA utpekte.[134] Dette krisesystemet ga IEA-landene en forsyningssikkerhet ut fra prinsippet «en for alle, og alle for en».

SOM-komiteen tok for seg innhentingen av data fra energimarkedet. Denne informasjonen ville de andre gruppene basere sitt arbeid på.[135] SOM har gjentatte ganger møtt problemer når det kommer til datainnsyn i de multinasjonale oljeselskapene og statlige aktører, slike problemer er vanskelige å løse, og har forblitt en vedvarende problematikk i IEA. Men SOM fyller en fundamental funksjon i IEA, hvor data innhentet av denne gruppen ikke bare blir brukt av de andre gruppene i IEA, men også av statlige aktører. Oppfatningen er at denne gruppen er hjørnesteinen i IEA, samtidig som at datainnhentingen av denne gruppen gir stater og organisasjoner innblikk i energimarkedet, noe som kan til tider være avgjørende.

SPC-komiteen arbeidet for å stabilisere og eventuelt forbedre forholdet mellom konsumentene og produsentene. SPC bruker informasjon innhentet av SOM til å overvåke oljemarkedet både internasjonalt og nasjonalt. Gjennom analyser av denne informasjonen kan SPC deretter anslå en oljepris som verken er for dyr for konsumentene eller for billig for produsentene.[136] I perioden etter krisen i 1973 var denne komiteen primært opptatt av å analysere Nord-Sør dialogen, og konferansen angående det internasjonale økonomiske samarbeidet (CIEC).[137] Konferansen var av betydning siden det var på denne IEA for første gang deltok som internasjonal en aktør.[138]

---

[133] Katz, J. (1981). "The international energy agency: Processes and prospects in an age of energy interdependence." Studies In Comparative International Development **16**(2): 67-85. Side: 75

[134] Keohane, R. O. (1978). "The international energy agency: state influence and transgovernmental politics." Int Org **32**(4): 929-951. Side: 935

[135] Katz, J. (1981). "The international energy agency: Processes and prospects in an age of energy interdependence." Studies In Comparative International Development **16**(2): 67-85. Side: 73

[136] Ibid. Side: 73

[137] Keohane, R. O. (1978). "The international energy agency: state influence and transgovernmental politics." Int Org **32**(4): 929-951. Side: 939

[138] Beltran, A., et al. (2016). L'Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang. Side: 190

SLT- komiteen var ansvarlig for konservering, utbyggingen av alternative energikilder, forskning og utvikling innen energisektoren, og til slutt som tilrettelegger og overvåker av uranberikingsprosesser.[139] Dette vide omfanget gjør at SLT er en viktig sektor i IEA, men som man skjønner er SLT involvert i kanskje de mest tidkrevende prosjektene i IEA. Tidlig ble det innsett at det var behov for å etablere en ny kommisjon som kunne overta noe av ansvarsområdet til SLT, dette ledet til at Generalkommisjonen opprettet CRD i 1975.[140] CRD tok sikte på å ha et nært samarbeid med ulike aktører som deltok i forskning og utvikling.

Gjennom IEA så forbedret Storbritannia sin beredskap når det kom til ulike energisituasjoner. Siden IEA vokste ut av OECD ser man enkelte likhetstrekk mellom dem, hvor særlig kriseprosedyrene til SEQ er svært lik beredskapsplanen til OECD. Henry Kissingers reaksjon på den manglende koordineringen under oljekrisen i 1973, resulterte med IEA, som siden 1974 har vært sentral i Vestens internasjonale energipolitikk.

[139] Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor. Side: 379-380

[140] Keohane, R. O. (1978). "The international energy agency: state influence and transgovernmental politics." Int Org **32**(4): 929-951.Side: 943

Kapittel 3. Den britiske energipolitikken 1967-1973.

3.1. Introduksjon.

Fra 1967, og frem til oljekrisen i 1973, gikk energipolitikken til Storbritannia gjennom en overgangsfase. Oljekrisen i 1967, hadde forhindret innførselen av olje til Storbritannia. Som et resultat av at de multinasjonale oljeselskapene hadde en dominerende rolle på oljemarkedet, og at USA fremdeles eksporterte olje så ble Storbritannia vernet mot de økonomiske konsekvensene av oljevåpenet. Problemstillinger knyttet til dette er, hva betydde OECDs beredskapsplan for den britiske energisikkerheten i 1967? Og hvis den britiske energisikkerheten var vernet under krisen, hadde krisen noen innvirkning på Storbritannias energipolitikk? Det er mye som tyder på at oljekrisen i 1967 var en oppvekker for den britiske regjeringen, over hvor avhengig de var av oljeimporten fra Midtøsten. Fokuset til regjeringen på energispørsmål ble videreutviklet i perioden fra 1971 til 1973. Hvor Teheranavtalen markerer ett skille på det internasjonale oljemarkedet. Dette er noe som oljeanalytiker Walter Levy tok for seg like etter at avtalen hadde blitt inngått. I sin artikkel «Oil Power» fra 1971, prøver han å finne ut hvilke konsekvenser denne avtalen ville ha på maktbalansen på det internasjonale oljemarkedet. Han kommer frem til at det Teheranavtalen markerer et skifte innenfor handelsmarkedet til oljen, hvor OPEC hadde overtatt kontrollen over prisreguleringen av oljen, fra de multinasjonale oljeselskapene. Ett spørsmål som dette kapitelet skal besvare er: hvordan påvirket Teheranavtalen den britiske energipolitikken? I henhold til disse problemstillingene, er det overordnede formålet med dette kapittelet er å se på hvordan Storbritannia håndterte oljekrisen i 1967, og hvordan denne krisen lå til grunn for en energipolitisk reorientering i Storbritannia.

3.2. OECDs beredskapsstrategi.

OEEC (Organisation for European Economic Co-operation) hadde i 1957 opprettet en kriseplan som skulle iverksettes hvis Suezkanalen på ny skulle bli stengt.[141] Denne planen bestod av to deler. Den første delen var at medlemslandene skulle ha opprettet ulike tiltak som reduserte det nasjonale forbruket av petroleumsprodukter under en krise. Den andre delen av planen var at disse prosedyrene skulle bli koordinert av en internasjonal komite som var satt sammen av de

[141] POWE, 63/642, "Review of methods of apportionment of available oil supplies (1) in an emergency in the O.E.C.D European area (2)" 26.06. 1972, Side: 2

forskjellige nasjonale oljeselskaper.[142] I denne beredskapsstrategien hadde oljeselskapene ansvaret for å omdirigere den tilgjengelige oljeforsyningen til de mest trengende landene. Dette gjorde at oljeselskapene hadde en sentral rolle i OEECs beredskapsstrategi. Komiteen som disse oljeselskapene satt i hadde betegnelsen I.I.A.B (International Industry Advisory Board), der funksjonen til denne var å kontrollere medlemslandenes oljetilførsel i en krise, og samtidig informere OEEC om oljetilgjengeligheten i OEEC området. Som man skjønner var det i den første delen av OEECs beredskapsstrategi at de ulike medlemslandenes politikk og forebyggende tiltak hadde ett individuelt preg. Når OEEC ble omdannet til OECD i 1961, så ble denne beredskapsstrategien kjernen i OECDs energipolitikk. Så hvordan tok den britiske regjeringen stilling til denne planen?

Tiltakene som beredskapsstrategien påla OECD-medlemmene er tydelig i Storbritannia, som primært hadde to tiltak for å redusere sitt eget oljeforbruk. Det ene tiltaket var at ved behov kunne den britiske regjeringen innføre restriksjoner på drivstoff brukt i transporten. Ministry of Power estimerte at hvis regjeringen tillot hver bilist 200 miles med drivstoff i måneden, og tillot hver tredje bilist 200 miles i tillegg for bedriftsformål, ville dette redusere oljeforbruket til transporten med en tredjedel. [143] Disse restriksjonene ville riktignok redusere oljeforbruket, men restriksjonen på befolkningens transportmuligheter ville også påføre stor belastning på statsapparatet. [144] Problemet var selvsagt i form av et økt antall henvendelser og klager fra befolkningen til regjeringen. Ministry of Power anså derfor at det ville være nødvendig å ansette et personell på 5000 for å administrere denne rasjoneringen. Å finne kontorer til så mange mennesker og få disse inn i posisjon kunne ta opp til 3 måneder.[145] Dette satte åpenbart begrensinger på hvor fort britene kunne redusere sitt oljeforbruk. Det andre rasjoneringstiltaket var gjennom de multinasjonale oljeselskapene. Selskapene ville i en krise innføre restriksjoner på petroleumsprodukter brukt i den britiske industrien.[146] Ministry of Power estimerte at et forbrukskutt på 10% ville ikke skade den industrielle produksjonen. Men hvis krisen skulle utvikle seg til å bli mer akutt, og det ble behov for å innføre kraftigere rasjoneringstiltak, kom den britiske regjeringen til å dele industrien inn i to grupper. Den ene gruppen ville bli pålagt å redusere oljeforbruket med ytterligere 20%, og den andre gruppen med 30%.[147] Dette var i tråd med hvilken industriell sektor som regjeringen anså som viktig for økonomien. Ministry of

[142] POWE, 63/280, "Prospects for oil supply and demand, Report by the special committee for oil", 03.07.1970, s. 41
[143] POWE, 63/277, “Restrictions of Oil Consumption” 07.06. 1967
[144] Ibid.
[145] Ibid.
[146] Ibid.
[147] Ibid.

Power kalkulerte at med disse kuttene både i industrien og i befolkningens transportmuligheter ville Storbritannia totalt sett redusere oljeforbruket med 20-30%.[148] Alle aspektene ved disse restriksjonsplanene hadde Storbritannia informert OECD om. OECD brukte denne informasjonen sammen med tilsvarende informasjon fra de andre medlemslandene, til å konstruere en oversikt over alle de forskjellige nasjonale planene. Baktanken med denne oversikten, var at OECD ville bruke dette dokumentet som et fundament for beslutninger tatt i en krisesituasjon. Denne oversikten viser at de britiske restriksjonsplanene har en rekke likhetstrekk med de andre medlemslandenes planer. Hvor for eksempel både Storbritannia, Østerrike, Belgia og Norge planlegger i en krise å innføre rasjonerings tiltak på bilistene.[149] Det var også noen forskjeller. Der den største forskjellen mellom den britiske planen og de andre OECD landenes planer, var at det varierte hvor fort de individuelle landene kunne implementere forbruksrestriksjonene. Der noen tenger kun et par dager, og andre trenger opp til mot 6 måneder.[150]

I tillegg til kriseplanen hadde OEEC rådet sine medlemsland og Spania til å opprette et oljelager innen 1960 som skulle dekke minst fire ukers internt forbruk av olje.[151] Dette lageret skulle fungere som en buffer mot uforutsette markedssvingninger. Oljelageret var åpenbart dynamisk, hvor størrelsen på lageret var nært knyttet til oljeforbruket. Hvilket som betydde at siden oljeforbruket i Vesten økte i løpet av 1960-tallet, så økte omfanget av oljelagrene i samsvar med forbruket. Det økte oljeforbruket hadde den konsekvensen av at konsumentlandene mot slutten av 1960-tallet utvidet sine lagringsprogram, og lagrene inneholdt nå en 70-80 dagers forsyning med olje.[152] I Storbritannia var oljelageret i henhold til dette lagringsprogrammet over gjennomsnittet, med et oljelager på ca. 85 dager. [153] Da krisen inntraff sommeren 1967 og oljetilførselen til Vesten ble redusert, kunne de vest-europeiske landene kompensere med å bruke disse oljelagrene. OECDs beredskapsplan var derfor viktig for energisikkerheten til Storbritannia og de andre konsumentlandene. OECDs beredskapsstrategi gjorde det mulig for den britiske regjeringen å nedprioritere den britiske energisikkerhetspolitikken, siden denne var mer eller mindre tatt hånd om av OECD. OECDs

[148] Ibid.
[149] POWE, 63/642, "Report to the council on plans European member countries have prepared to put into effect in the event of an oil supply emergency", 31.07.1963, Side 4-5.
[150] Ibid. Side 5
[151] POWE, 63/280, "Prospects for oil supply and demand, Report by the special committee for oil", 03.07.1970
[152] Ibid.
[153] POWE, 64/7, "Ministerial committee on economic policy. (Annex A: Measures to increase stocks 1957-1971", 13.04.1972

lagringsprogram var som nevnt først og fremst en buffer mot oljemarkedet, så hvordan påvirket oljekrisen i 1967 de britiske oljelagrene?

I Storbritannia ser man svingninger i oljelageret som følge av krisen. Disse svingningene utgjør konjunkturene til hvordan Storbritannia opplevde krisen. Britenes oljelager var i vekst fra april måned til juni, hvor oljelageret steg fra 85 dager til 89 dager. Dette ble fulgt av ett brått fall i juli, ned til 82 dager.[154] Det er åpenbart ingen tilfeldighet at denne nedgangen i oljelageret konvergerte med arabernes bruk av oljevåpenet. Bruken av oljelagrene i Storbritannias under krisen resulterte med at lageret nådde et bunnpunkt i starten av august, før forsyningssituasjonen snudde i løpet av denne måneden. Innen november var Storbritannias oljelagre gjenoppbygget, og utvidet til en 100 dagers forsyning.[155] Det er tydelig at oljelagrene ga Storbritannia et pusterom før en eventuell kritisk situasjon oppstod, hvor rasjoneringstiltakene måtte implementeres. Britene var klar over dette, og det britiske synspunktet på oljelagrene til OECD, var at de fungerte som en buffer mot en mer omfattende energikrise.[156]

Britene, i likhet med OECD, var fokusert på å finne en hurtig løsning på situasjonen før oljelagrene falt til et kritisk nivå, og regjeringen måtte innføre rasjoneringstiltak.[157] Arabernes kategorisering av Storbritannia som fiendtlig til den arabiske saken, gjorde britene varsom mot å komme med ytringer eller handlinger som kunne skade forholdet til oljeprodusentene. Dette reduserte det politiske handlingsrommet til britene, noe som gjorde at britene på den internasjonale scenen holdt seg relativt passiv. I stedet for å handle på egenhånd lente britene seg på arbeidet til internasjonale organisasjoner, slik som OECD og NATO. Klantsching mener at britenes passive oppførsel i NATO, er forårsaket av at de var redd for sine Sterling-reserver i Midtøsten.[158] Siden Sterlingen var overpriset, kunne uttak av Gulflandene i britenes reserver skade den britiske økonomien. Men dette virker bare som en akutt konsekvens av krisen, hva som er mer sannsynlig er at Storbritannia ønsket å verne den britiske energiforsyningen, slik at krisen ble unødvendig lang. Energikrisen kombinert med den prekære økonomiske tilstanden, gjorde den britiske regjeringen forsiktig med å provosere produsentlandene.

OECDs beredskapsplan var åpenbart reaksjonær, hvor kriseplanen ga sikkerhet i tilfelle en krisesituasjon oppstod, men beredskapsplanen hadde ingen retningslinjer for hvordan Vesten kunne på forhånd forhindre fremveksten av en krise. Før 1967 var det ikke behov for å ta hensyn

---

[154] POWE, 63/280, "Prospects for oil supply and demand, report by the special committee for oil", 03.07.1970
[155] Ibid.
[156] POWE, 63/642, "A review of plans for consultation and joint action in an emergency", 21.03.1972, Side: 3
[157] POWE, 63/642, "A review of plans for consultation and joint action in an emergency", 1960-1972
[158] Klantschnig, G. and G. Klantschnig (2003). "Oil, the Suez Canal, and Sterling Reserves: Economic Factors Determining British Decisionmaking during the 1967 Arab-Israeli Crisis." Diplomacy & Statecraft **14**(3): 131-150. Side: 143

til denne svakheten i OECDs beredskapsplan. Siden de multinasjonale oljeselskapene hadde en dominerende rolle innenfor alle aspektene ved den internasjonale oljehandelen, men som følge av krisen i 1967 så endret dette seg. Når krisen var overstått var planen at IIAB skulle bli oppløst, siden de hadde fullført sitt arbeid. Men medlemslandene i OECD mente at det ville være gunstig at denne komiteen ble sittende for å overvåke oljemarkedet, og avgi jevnlige rapporter om tilstanden som markedet befant seg i.[159] I samsvar til medlemslandenes ønske, forble IIAB i virksomhet. Dette betydde at OECD fikk mye av sin informasjon fra oljeselskapene som satt i IIAB, siden de multinasjonale oljeselskapene ble mer permanent knyttet til OECD. Oljekrisen i 1967 var derfor en vekker for OECDs medlemsland, at de ikke lengre kunne betrakte tilgangen på gulfoljen som en selvfølge.

3.3. Britiske reaksjoner under og etter Seksdagerskrigen.

I 1967 prøvde OPEC-landene for første gang å bruke oljen som et politisk våpen for å vinne vestlig støtte til den arabiske siden under seksdagers krigen. [160] Seksdagerskrigen varte fra 5.juni til 10. juni.[161] En konsekvens av krigen var at Suezkanalen ble lukket, og siden Levant-rørledningen gjennom Syria var ute av drift, ble oljehandelen mellom Midtøsten og Europa betydelig redusert. Den 6. juli hadde Minestry of Power opprettet en oversikt over hvordan konflikten kom til å påvirke oljeproduksjonen i Midtøsten. Oversikten var basert på de multinasjonale oljeselskapenes oppfatning av handelsblokaden, og den generelle situasjonen i Midtøsten. Dokumentet viste at de arabiske oljestatene hadde bannlyst forsendelser til Storbritannia, USA og i noen tilfeller Vest- Tyskland.[162] Grunnen til at Storbritannia fikk handelsblokaden rettet mot seg var at araberne mente at britiske fly hadde hjulpet Israel i krigen.[163] Dette nektet den britiske regjeringen for, men det er tydelig at britisk støtte til Israel før krigsutbruddet hadde ledet Den Arabiske Liga til å oppfatte Storbritannia som fiendtlig.[164] I dette dokumentet blir det også påpekt at Irak fortsatt tillot oljeeksport til Frankrike, Tyrkia, Spania og Italia.[165] Dokumentet informerer også om at IPC (Iranian Petrolium Contract) ønsket å gjenoppta bruken av Levant- rørsystemet. Libya tillot også eksport til alle disse fire landene

[159] POWE, 63/280, "High Level Group of the Special Committee for Oil: Note by the Chairman on the Secretariat's Draft Preliminary Report on the 1967 Oil Emergency", 28.08.1968, Side: 30
[160] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 537
[161] Reich, B. (1987). The Powers in the Middle East : the ultimate strategic arena. New York, Praeger. Side: 40-41
[162] POWE, 63/279, "Minister and Cabinet, Aide Memoire", juli 1967, Side:1
[163] POWE, 52/356, "Draft White Paper on Fuel Policy: E. Oil: Adequacy and Securty of Supplies", 05.09.1967, Side: 5
[164] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 537
[165] POWE, 63/279, "Minister and Cabinet, Aide Memoire", juli 1967

og Hellas.[166] Det var tydelig hvem araberne rettet oljevåpenet mot, men likevel anså oljeselskapene at situasjonen kunne ha vært verre for Storbritannia. Ministry of Power baserte sine beslutninger på oljeselskapenes informasjon og mente at hvis IPC tok i bruk rørledningen, slik som de hadde planer om, ville en rekke oljetankere bli frigitt. Dette ville gjøre oljeselskapene i stand til å bruke disse skipene til å frakte olje til Storbritannia fra ikke-arabiske produsenter. Det blir også rapportert om at borgerkrigen i Nigeria hadde stanset den nigerianske oljeproduksjonen helt, hvilket betydde at Storbritannia mistet en av sine fire største oljekilder.[167] Det foreløpige inntrykket av krisen var at situasjonen var skiftende, men siden Storbritannia hadde et betydelig oljelager, var umiddelbare handlinger ikke nødvendig.[168] Det er tydelig at Seksdagerskrigen forårsaket forsyningsforstyrrelser for Storbritannia, men hvilken type krise var dette?

Araberne forventet at de multinasjonale oljesekapene ville svare på denne situasjonen med å legge press på de vestlige regjeringene, slik at regjeringene trekte sin støtte til Israel.[169] Men de multinasjonale oljeselskapene håndterte forsyningskrisen annerledes enn hva de hadde forventet. I stedet for å presse de vestlige regjeringene, reorganiserte selskapene oljetransporten. Dette gjorde at ikke-arabiske produsenter dekket oljeunderskuddet skapt av de arabiske produsentlandene. Konsekvensen av denne reorganiseringen gjorde kortdistanse-eksportører høyst attraktive i Vesten. Årsaken til dette var at siden Suezkanalen var stengt, ble fraktruten på Gulfoljen lengre, og oljen måtte fraktes rundt Afrika. Hvilket som påførte fraktindustrien økt belastning. Transportutfordringene var kombinert med handelsblokaden, og gjorde at den britiske oljeimporten fra Midtøsten, falt fra 61% i juni til 19% i juli, og videre til 0% i august.[170] Her ligger årsaken til at Storbritannia begynte å bruke sine oljelagre sommeren 1967. Den umiddelbare situasjonen gjorde at OECD den 12.juni ble enig om at oljekomiteen skulle opprette IIAB, siden dette ikke var en sittende komite.[171] På det neste møtet til OECDs oljekomite den 30. juni ble 16 oljeselskaper som forsynte OECD-området, invitert til å delta i IIAB. Hvor 15 av selskapene gikk sammen den 20. Juli. [172] Fra OECDs perspektiv var handelsblokaden av redusert viktighet, siden den ikke var en universell blokade mot alle OECD landene. Dette gjorde at OECD prioriterte transportproblemet, som utgjorde en større trussel

[166] Ibid.
[167] Ibid.
[168] POWE, 63/276, "Minister and Cabinet, Aide memoire", 05.07.1967, side: 5
[169] POWE, 63/277, "Telegram to FCO", 11.06.1967
[170] POWE, 63/280, "OECD oil committee meeting 7th-8th February 1968" 1967-1970
[171] POWE, 63/279, " Middle East oil crisis Part 3" 1967
[172] POWE, 63/280, "Prospects for oil supply and demand, Report by the special committee for oil", 03.07.1970, Side: 13-14

for energisikkerheten til flertallet av medlemslandene. Som en konsekvens av dette perspektivet dreide det første møtet til IIAB seg om oljetransporten. Den britiske ambassadøren til Frankrike Sir. P. Reilly observerte at omtrent 200 millioner tonn olje passerte igjennom Suez før krisen brøt ut, og anslo at med både kanalen og rørledningene fra Irak og Saudi- Arabia stengt, ville Vesten miste en tredjedel av sin oljeforsyning.[173] Det er derfor i min mening at krisen i 1967, var for OECD en transportkrise. Siden oljen som tidligere ble transportert gjennom rørledninger og gjennom Suez måtte etter krigsutbruddet fraktes rundt Afrika. Så hvordan håndterte OECD og de multinasjonale oljeselskapene denne?

I 1966 var verdens handelsflåte i en nedgangsperiode, hvor en rekke skip var ute av bruk, noe som gjorde at da Suez-kanalen stengte hadde handelsflåten et kapasitetsoverskudd.[174] Mange tankere hadde før krisen gått bort fra å frakte olje, til å frakte korn i jakt på større avkastning. Dette gjorde at i første kvartal av 1967 hadde fraktratene for vintersesongen falt betydelig, hvor fire millioner dødvekttonn[175] i mai måned fraktet korn, og 1.7 millioner dødvekttonn var i opplag.[176] Når Suez-kanalen stengte som følge av seksdagerskrigen, førte dette til en ny vekst i transportindustrien. Før kriseutbruddet var det 148 tankere med en kapasitet på 4 millioner dødvekttonn involvert i kornhandelen. Utbruddet av krisen endret dette forholdet, og ved slutten av oktober var det kun 18 tankere igjen i kornhandelen med en fraktekapasitet på 358000 dødvekttonn.[177] Oljeselskapene kunne derfor uten store problemer kompensere for den reduserte oljetilgangen med å øke antallet skip brukt i oljehandelen. Hvordan påvirket denne reorganiseringen av verdens handelsflåte Storbritannias energisikkerhet?

Når OECD og de multinasjonale oljeselskapene fokuserte på å løse logistikken rundt transporten av gulfoljen, så måtte den britiske regjeringen på egenhånd kompensere for handelsblokaden. Regjeringen prøvde derfor å få tilgang på andre oljekilder. Britene så først mot Frankrike, siden de hadde unngått handelsblokaden, og fordi den franske forsyningssituasjonen var en av de mest stabile i Europa. Den franske stabiliteten kom av at Frankrike importerte det meste av sin olje fra Nord-Afrika, særlig Algerie. Dette betydde at

[173] POWE, 63/277, "telegram no.560", 06.06.1967
[174] POWE, 63/280, "Draft chapters for annual report for 1967, chapter II, the freight markets", 21.02.1968, side: 1
[175] Dødvekttonn er den totale frakteevnen som et skip kan frakte, om dette så er med last, mannskap, drivstoff eller annet gods.
[176] POWE, 63/280, "Draft chapters for annual report for 1967", 21.02.1968, Side 5
[177] Ibid: Side: 3

Frankrike hadde tilgang på olje som ikke måtte transporteres rundt Afrika.[178] Frankrikes tilgang til kortdistanse produsenter gjorde britene interessert i om de fremdeles kunne regne med å få importert olje fra Frankrike. Fransk oljeeksport til Storbritannia før krisen var på omtrent 2 til 2.5 millioner tonn per år.[179] Men under krisen var Frankrike meget varsom, den franske regjeringen var ikke villig til å true sin egen oljeforsyning ved å eksportere olje til et svartelistet land som Storbritannia. Resultat av dette var at Frankrike innførte en resolusjon som forsikret oljeprodusentene i Midtøsten om at Frankrike ikke ville videreselge oljen til USA eller Storbritannia.[180] Britenes oppfatning av denne resolusjonen var at Frankrike gjorde arbeidet til OECD vanskeligere enn det kunne ha vært.[181] Men britene godtok den franske resolusjonen, med håp om at de andre europeiske landene ikke var villig til å følge i Frankrikes fotspor, da dette kunne skape større problemer for den britiske energisituasjonen.[182] Innføringen av denne resolusjonen lukket det franske forsyningsvinduet, og den britiske regjeringen rettet dermed blikket mot Romania.

Arbeidet med å utvikle et handelsforhold til Romania signaliserte at Storbritannia innså at oljeimporten var essensiell for stabiliteten til den britiske økonomien.[183] Siden 1950- tallet importerte Vesten olje fra Sovjet området. Romania som var et kommunistisk land med oljeforekomster, var interessert i å eksportere denne råvaren.[184] Men siden oljekrisen i 1967 var en kortvarig affære, så rakk ikke britenes arbeid med å opprette et betydelig handelsforhold til Romania å bære frukter før krisen var over. Det at Storbritannia på egenhånd søkte produsenter som kunne supplere den britiske oljeforsyningen, bekymret franskmennene. Franskmennene var redde for at hvis det var mange som ønsket å opprette handelsavtaler med ikke-arabiske produsentland utenfor OECD kunne dette lede til en internasjonal budkrig, og oljeprisen ville øke som et resultat av dette. [185] Åpenbart så bærer de franske bekymringene kun vekt hvis handelsblokaden utviklet seg til å bli en universal krise mot flere av konsumentlandene, men hvis dette skjedde så var OECDs oljekomite designet til å være motvekten mot et slikt press. Det var derfor viktig for energisikkerheten til OECD-medlemmene at OECDs oljekomite så snart som mulig etter kriseutbruddet begynte sitt

[178] Reich, B. (1987). The Powers in the Middle East : the ultimate strategic arena. New York, Praeger. Side:239, POWE, 63/277, "Telegram no.560" 06.06.1967
[179] POWE, 63/279, "Note for the record" 06.07.1967
[180] POWE, 63/279, "Minister and Cabinet, Aide memoire.", 05.07.1967, Side: 3
[181] POWE, 63/279, "Steering committee on economic policy, the oil situation, brief for minister", 21.07.1967, side: 3
[182] POWE, 63/279, "Minister and Cabinet, Aide memoire.", 05.07.1967, Side: 4
[183] POWE, 63/279, "Middle East crisis, effects on oil supplies" 16.07.1967
[184] Parra, F. (2004). Oil politics : a modern history of petroleum. London, I.B. Tauris. Side: 82-83
[185] POWE, 67/277, "Telegram from Paris, Petroleum: French supply plans and Mideast crisis", 08.06.1967

arbeid.[186] Selv om Frankrike bekymret seg for den britiske uavhengige aktiviteten så hadde britene ikke mange andre veivalg, siden både OECD og Frankrike hadde nedprioritert situasjonen til Storbritannia. Det er et poeng at Storbritannia først appellerte til de aktørene som hadde minst politisk risiko knyttet til seg, slik som OECD-medlemmene og Frankrike. Og tok heller kontakt med mer risikable aktører hvis den britiske situasjonen forverret seg. Men før den britiske innsatsen hadde mulighet til å utvikle handelsavtaler tok USA initiativ.

I motsetning til Storbritannia hadde USA bedre vilkår til å overkomme problemene som krisen skapte. USA hadde siden slutten av 1800-tallet vært en storprodusent av oljeprodukter. Dette gjorde at USA i 1967 hadde evnen til å være mer eller mindre upåvirket av krisen, nettopp på grunn av sin egen evne til å produsere olje.[187] Den amerikanske produksjonen hadde i 1967 gått inn i høygir. I mai måned økte amerikanerne produksjonen fra feltene i Texas og Louisiana med mer enn en million fat per dag, altså 135000 tonn per dag. Den økte produksjonen gjorde USA i stand til å eksportere 8 millioner fat til Europa i månedene juni og juli.[188] Storbritannia derimot som kun nylig hadde funnet olje i Nordsjøen, hadde fremdeles ikke utviklet sine oljeressurser tilstrekkelig til å kunne forsyne det britiske forbruket, noe som gjorde de avhengige av oljeimporten. Den økte amerikanske produksjonen betydde at Storbritannia under krisen i 1967, kunne bruke oljetankere som var i opplag til å frakte overskuddsolje fra USA til Storbritannia. Produksjonsoverskuddet i USA kombinert med transportindustriens økte kapasitet, forkortet krisen, og forhindret at Storbritannia måtte innføre rasjoneringstiltak. Dette er en av årsakene til at Storbritannia hadde behov for å ha et sterkt samarbeid med både OECD og USA, siden de multinasjonale oljeselskapene gjennom OECD frigjorde handelsskip som kunne hente olje fra USA. Alle disse faktorene, OECDs oljelager, nedgangskonjunkturen innenfor transportindustrien, og den økte oljeproduksjonen i USA, gjorde at Storbritannia kunne uten større vansker forbli skånet mot effekten til oljevåpenet. Men hva hadde den britiske regjeringen lært av krisen?

Først og fremst så var energisikkerheten til USA var noe som britene la merke til. Med funnene i Nordsjøen kunne også britene se frem til å ha en egen oljeproduksjon som ville gjøre de mindre avhengig av OPEC, men dette var fremdeles ett stykke inn i fremtiden. I mellomtiden så vokste det frem ulike ideer i Storbritannia om hvordan denne resursen kunne påvirke det britiske samfunnet. Krisen hadde satt den britiske energisikkerheten i fokus. Og mot slutten av

[186] POWE, 67/277, "Telno fuel 9, immediate ministry of power to Washington", 06.06.1967
[187] Odell, P. R. (2013). Oil and world power. Oxon England, Routledge. Side: 28
[188] POWE, 67/280, "High Level Group of the Special Committee for Oil: Note by the Chairman on the Secretariat*s Draft Preliminary Report on the 1967 Oil Emergency ", 28.08.1968, Side: 24

1967 var det et ønske om at den britiske regjeringen produserte en parlamentmelding angående den britiske drivstoff og kraftpolitikken. Dette var en orientering fra regjeringens side om de ulike energiaspektene som den sittende regjeringen ønsket å drøfte. Og siden krisen mer eller mindre var vel overstått, og oljelagrene var i vekst, så var slutten av september et gunstig tidspunkt for den britiske regjeringen å fremme sine ambisjoner innenfor energisektoren. Det hadde vært over to år siden den siste parlamentmeldingen angående energipolitikk hadde blitt presentert i Whitehall. Parlamentmeldingen fra 1965 hadde drøftet de ulike energikildene til Storbritannia, og hvordan den britiske regjeringen så for seg å utvikle disse. Denne parlamentmeldingen var i prinsippet en reaksjon på gassfunnene i Nordsjøen.[189] Den nye parlamentmeldingen i 1967 var en videreutvikling av den forrige, hvor den britiske regjeringen evaluerte utviklingen innenfor energisektoren siden 1965. Det endelige målet til den britiske regjeringen i 1967 var å bli selvforsynt med energi. Dette gjorde at fokuset i denne nye parlamentmeldingen var på å utvikle den britiske energisektoren, fra et to-brenselssystem til et fire-brenselssystem. Den britiske regjeringen ønsket altså å diversifisere sin energisektor som primært bestod av forbrenning av kull og olje, til å inkludere både atomkraft og naturgass. Dette var et resultat av at en rekke reaktorer som hadde blitt påbegynt på midten av 1960-tallet snart sto ferdig. Samtidig som at naturgass fra Nordsjøen begynte å gjøre sin inntreden i det britiske samfunnet.[190] Den bakenforliggende årsaken til denne utviklingen var energisikkerheten, hvor den britiske regjeringen mente at Storbritannia var for avhengig av OPEC, som de anså som en usikker energileverandør. Det blir påpekt i parlamentmeldingen at inklusjonen av disse nye energikildene måtte ikke skade kullindustrien ytterligere. Hvilket som impliserer at inklusjonen av naturgass og atomkraft i den britiske energisektoren ville ta markedsandeler fra oljeindustrien. På denne måten så regjeringen for seg at inklusjonen av alternative energikilder ville gjøre Storbritannia mindre avhengig av OPEC, uten at dette gikk på bekostning arbeidsplasser i kullindustrien. [191] Parlamentmeldingen fra 1967 er derfor etter mitt skjønn en reaksjon på to hendelser innenfor den britiske energisektoren. Den første var oljekrisen, og den andre var at regjeringen ønsket å stabilisere situasjonen i kullindustrien, som var i en nedgangsperiode. Det er også tydelig i parlamentmeldingen, at den britiske regjeringen syntes arbeidet til både OECD, og de multinasjonale oljeselskapene under energikrisen sommeren 1967 var tilstrekkelig for den britiske energisikkerheten. Den britiske regjeringen var av den

[189] POWE, 52/356, "Fuel Co-ordination committee, Draft White Paper on Fuel Policy", 05.09.1967, side: 2
[190] POWE, 52/356, "Draft White Paper on Fuel Policy, Part II. Recent Developments and the Prospects for the 1970s: C. Natural Gas", 05.09.1967, side: 1
[191] POWE, 52/356, "Draft White Paper on Fuel Policy: H. Long-term Policy Decisions", 05.09.1967, Side: 3-4

oppfatning at det ikke var behov for å innføre endringer i et allerede velfungerende system. Derfor er det lite i dette dokumentet som omhandler britenes relasjoner til de arabiske oljeprodusentene. Parlamentmeldingen refererer kun til disse når regjeringen påpeker at de kommer til å fortsette med å gardere seg mot forsyningsforstyrrelser ved å vedlikeholde sine oljelagre.[192]

Ut i fra Parlamentmeldingen så er det tydelig at regjeringen var meget bekymret for den britiske kullindustrien på dette tidspunktet, hvor det ble uttrykkelig nevnt at alle de andre energisektorene måtte tilpasses situasjonen som kullindustrien befant seg i. Dette gjorde at parlamentmeldingen tok i større grad stilling til Storbritannias nasjonale energikilder. Regjeringen er klar over at selv om de klarer å redusere sitt behov for oljeprodukter, så vil de fremdeles være avhengig av oljeimporten fra Midtøsten. Det var på dette tidspunktet ingen måte å komme seg utenom at biler og annen transport slik som fly og skip var avhengig denne typen energi. Dette betyr at ved slutten av 1967 så var energisikkerheten til Storbritannia løst knyttet til den britiske utenrikspolitikken, og det var foreløpig ingen indikasjon på at OPEC i de kommende årene ville ta over rollen som de multinasjonale oljeselskapene hadde i Midtøsten.

3.4. Utenrikspolitiske konsekvenser.

I etterkant av oljekrisen i 1967 blir britenes forventing til Nordsjøen krystallisert, og det oppstod en rekke spekulasjoner rundt hvordan oljen fra denne sektoren kunne påvirke britenes forhold til både OECD og EF. I 1967 begynte Ministry of Power å spekulere i hvilken grad Storbritannia hadde behov for OECDs lagringsprogram i fremtiden.[193] Bakgrunnen for denne spekulasjonen var i rent økonomiske termer. Der den britiske regjeringen mente at til tross for at lagringen var en dyr affære, så var den også nødvendig på grunn av at Storbritannia fortsatt var importavhengig. Siden utviklingen av Nordsjøen kunne gjøre Storbritannia mindre avhengig av å importere olje, så ville dette kanskje føre til at Storbritannia ikke lengre trengte OECDs lagringsprogram. Det var klart at å trekke seg ut av OECDs lagringsprogram før Storbritannia kunne utvinne olje fra Nordsjøoljen, kunne være katastrofalt for den britiske energisikkerheten. Samtidig som at det ville ha betydelige konsekvenser på britenes forhold til OECD, EF og USA.[194] Derfor var et slikt veivalg i den britiske energipolitikken i den umiddelbare fremtid ikke aktuell. Ministry of Power estimerte at Nordsjøen innen 1975 ville utvinne 25 millioner

[192] POWE, 52/356, "Draft White Paper on Fuel Policy: E. Oil: Adequacy and Securty of Supplies", 05.09.1967, Side: 5
[193] POWE, 63/642, "The OECD and EEC sharing-out arrangements", 30.06.1972
[194] Ibid.

tonn olje årlig, og innen 1980 ville produksjonen ha økt til 75 millioner tonn per år. [195] Derfor mente Ministry of Power at før omfanget av oljeproduksjonen i Nordsjøen ble klart, var det urealistisk at Storbritannia ville trekke seg fra OECDs lagringsprogram før tidligst 1980. [196] I sin artikkel "Caught in Transition: Britain's Oil Policy in the Face of Impending Crisis, 1967-1973", tar Kuiken for seg akkurat dette. Hvor han drøfter seg frem til at den britiske regjeringen i tiden mellom krisen i 1967 og krisen 1973 var usikker på hvordan Nordsjøen best kunne brukes. I henhold til OECDs lagringsprogram så kommer Kuiken frem til det samme som meg.[197] Kuikens artikkel har også en svakhet henhold til forventningene regjeringen hadde til Nordsjøen. Svakheten er at Kuiken overser at den britiske regjeringen faktisk hadde ambisjoner for hvordan nordsjøoljen kunne bli bruk i en EF sammenheng.

Det fantes en del tanker om hvordan nordsjøoljen kunne bli brukt i EF sammenheng, og hvilken rolle denne resursen kunne ha i EFs energipolitikk og energisikkerhet. Britene mente at nordsjøoljen kom til å være viktig for EF, og regjeringen kunne bruke dette til sin fordel i forhandlinger med EF. Regjeringen så på nordsjøoljen som et forhandlingskort som de kunne bruke i EF. Hvor ambisjonen var å hjelpe sin egen energisektor, primært den britiske kullindustrien.[198] Dette henger sammen med det som regjeringen drøftet i parlamentmeldingen fra 1967, hvor målet var å redusere oljeimporten, og styrke kullindustrien. I denne konteksten er det logisk at regjeringen hadde ambisjoner for hvordan de kunne bruke nordsjøoljen til å styrke kullindustrien, siden det er ikke automatisk gitt at forholdene i kullindustrien ville bli bedre når Storbritannia ble en oljeprodusent. Som kildematerialet indikerer har Storbritannia planer om hvordan de kan bruke oljen de kommer til å utvinne fra Nordsjøen. Fraværet av dette aspektet i Kuikens artikkel svekker hans påstand av at den britiske regjeringen var usikker på hvordan de ønsket å bruke nordsjøoljen. Det er overbevisende at oljekrisen stimulerte tanker om hvordan Nordsjøen kunne brukes i fremtiden, men hvordan påvirket oljekrisen den britiske energipolitikken mer umiddelbart?

Den største konsekvensen av oljekrisen i 1967, var kanskje at Storbritannia først nå realiserte omfanget av sin oljeavhengighet. De prøvde derfor å redusere denne avhengigheten med å øke fokuset på andre energikilder, slik som atomkraft og naturgass, som var stipulert i parlamentmeldingen. [199] Umiddelbart etter krisen var det ingen oppfatning av at britene måtte

[195] FCO, 67/802, "Oil from the UK continental shelf", 14.04.1972
[196] Ibid: Side: 3
[197] Kuiken, J. (2014). "Caught in Transition: Britain's Oil Policy in the Face of Impending Crisis, 1967-1973." Historical Social Research / Historische Sozialforschung **39**(4 (150)): 272-290. Side: 284
[198] POWE, 63/642, "Oil Emergency planning p1", 1973
[199] POWE, 52/356, "Draft White Paper on Fuel Policy: E. Oil: Objects of Policy", 05.09.1967, Side: 2

ta hensyn til OPEC som organisasjon. De multinasjonale oljeselskapene var fundamentet for denne oppfatningen, hvor den britiske regjeringen skriver i parlamentmeldingen fra 1967:

”The existence of these companies diminishes the risk of supplies being interrupted for solely political reasons. Because they produce oil from many countries, we are assured that some sources will remain available to us unless the crisis is extremely widespread […..] Finally because they have spare capacity in many countries and can charter much of the world’s tanker fleet, they can re-organize supplies in the event of an interruption with the greatest speed and efficiency.”[200]

I dette sitatet ser man at store deler av den britiske energisikkerhetspolitikken både under og like etter krisen i 1967 var ansvarsområdet til de multinasjonale oljeselskapene. Tiltroen til disse selskapene fra regjeringens side var stor, og det var foreløpig ingen grunn til å tvile på oljeselskapenes evne til å ivareta den britiske energisikkerheten. Den britiske energisikkerheten hvilte primært på to forutsetninger. Den ene var at de multinasjonale oljeselskapene fremdeles hadde en solid forhandlingsposisjon i Midtøsten, og den andre var at USA fremdeles var en betydelig internasjonal oljeeksportør. Uten disse to punktene ville oljeselskapenes evne til å ta vare på den britiske energisikkerheten være kraftig redusert. På begynnelsen av 1970- tallet så endret disse forutsetningene seg.

Den libyske revolusjonen som hadde brakt Muammar Abu Minyar al-Gaddafi til makten førte til en strengere libysk oljepolitikk. Han nasjonaliserte store deler av den libyske oljeindustrien. I forhandlinger med de multinasjonale oljeselskapene klarte den libyske regjeringen å forhandle frem bedre skattevilkår for oljeindustrien sin, og dette påvirket de andre oljeprodusentene i Midtøsten betydelig. Libyas suksess i forhandlingene med oljeselskapene etter nasjonaliseringsprosessen, skadet den Iranske sjahens prestisje. Sjahen påstod at Iran kunne ikke akseptere at de libyske myndighetene kunne beskatte de multinasjonale oljeselskapene mer enn hva Iran kunne, og krevde derfor samme skattegrunnlag av oljeselskapene.[201] Oljeselskapene aksepterte dette og hevet den iranske skatteandelen på råoljen til 55%. Omtrent umiddelbart ble de resterende produsentene rundt den persiske gulfen tilbudt de samme vilkårene som Libya og Iran hadde fått. OPEC benyttet sjansen og koordinerte medlemslandene til å presse frem en generell prisøkning på oljen fra gulflandene, og en minimumsbeskatning på 55% for alle medlemslandene i OPEC.[202] Disse endringene ble

[200] POWE, 52/356, “Draft White Paper on Fuel Policy: E. Oil: Adequacy and Security of Supplies”, 05.09.1967, Side: 4
[201] Stork, J. (1975). Middle East oil and the energy crisis. New York, Monthly Review. Side: 153
[202] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 456

diskutert med oljeselskapene i Teheran på begynnelsen av 1971. Det som startet med å være en diskusjon viste seg fort til å bli en utpressing fra OPEC sin side. De truet oljeselskapene med at hvis de ikke gikk med på disse kravene, ville medlemslandene i OPEC stoppe oljeproduksjonen, og nasjonalisere oljeindustrien.[203] Etter paniske handlinger fra oljeselskapene, fant de ut at regjeringene primært i USA og Storbritannia ikke ønsket en konfrontasjon med OPEC på dette tidspunktet. Manglende støtte fra konsumentregjeringene i Vesten ledet til at oljeselskapene den 14. februar 1971 var nødt til å signere det som har blitt kalt Teheran-avtalen, som innfridde kravene til OPEC.[204] Inngåelsen av denne avtalen signaliserte ifølge oljeanalytiker Walter Levy et skifte innenfor oljeindustrien. Hvor han mener at fra inngåelsen av Teheran-avtalen kunne OPEC i praksis endre oljeprisen uten å konsultere oljeselskapene. For eksempel hvis OPEC økte oljeprisen og oljeselskapene klagde, så kunne OPEC på ny true med nasjonalisering produksjonskutt.[205] Betydningen av dette er at de multinasjonale oljeselskapene mistet sin kontroll over oljeprisen. Med tanke på at artikkelen er skrevet i 1971, og effekten av Teheranavtalen ikke ble følt før i 1973, så er analysen til Walter Levy særskilt skarp. Betydningen av Teheranavtalen har også andre forfattere oppfattet, James Bamberg har kalt denne perioden i oljeselskapenes historie for «The End of an Era».[206] I kontekst med kapittel 4 og 5 som tar for seg oljekrisen i 1973, så er det overbevisende at møtet i Teheran endret det internasjonale markedet til fordel for OPEC. Selv om oljeselskapenes rolle i Midtøsten etter Teheran-avtalen var kraftig redusert, så var de fremdeles involvert i Midtøsten. Årsaken til dette angir beskriver Walter Levy for den britiske statsministeren. Han påpeker at produsentlandene ikke ville fjerne oljeselselskapene helt fra Midtøsten, fordi disse var en viktig kilde for teknologi, og hadde et svært effektivt distribusjons- og salgs-maskineri.[207] Hvordan oppfattet den britiske regjeringen dette skiftet, og hvilke konsekvenser fikk det?

Teheran-avtalen trådde i kraft i løpet av sommeren 1971. Som nevnt skiftet avtalen maktbalansen på energimarkedet, og implikasjonene av dette skiftet ble ikke umiddelbart oppfattet av den britiske regjeringen. Det var ikke før i desember 1971 at regjeringen ble klar over at de multinasjonale oljeselskapene, som fra andre verdenskrig hadde stått for den britiske energisikkerheten, var nå en svak aktør i prisforhandlinger med OPEC. [208] Det ble realisert av

[203] Ibid. Side: 456
[204] Petersen, T. T. (2009). Richard Nixon, Great Britain and the Anglo-American alignment in the Persian Gulf and Arabian peninsula : making allies out of clients. Brighton, Sussex Academic Press. Side: 31
[205] Levy, W. (1971). "Oil Power." Foreign Affairs (pre-1986) **49**(000004): 652. Side: 656
[206] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 467
[207] PREM, 15/1762, "Personal and Confidential Note for the Record", 13.02.1972
[208] POWE, 63/642, "A review of plans for consultation and joint action in an emergency", 1972

regjeringen at det hadde forekommet en overgang fra et kjøper-marked til et selger-marked. Dette betydde at omfanget til parlamentmeldingen angående Fuel and Power Policy var for snever for den nye energisituasjonen. I en rapport til Edward Heath skriver Sir. John Foster:

«In my view the oil companies are too weak to stand up to the producing countries, who are the real negotiating parties. In any case the extra price is passed on to the consumer and the oil companies have no overriding interest to stop the escalation. It is therefore necessary, I think, to put the Governments in the front rank."[209]

Dette betydde at oljeselskapene ikke lengre kunne holde konsumentlandenes beste interesser vedlike. Det var derfor på tide at regjeringene trådde inn som aktører i prisforhandlinger med OPEC. Det er også verdt å nevne at dette skiftet innenfor oljeindustrien, flytter energisikkerhetspolitikken til Storbritannia opp til det øverste regjeringsnivået. Statsministeren og Whitehall måtte fra 1971 ta større del i de britiske energispørsmålene. Tidligere var statlig koordinering med oljeselskapene i henhold til oljeforekomstene i Midtøsten holdt på departements nivået. Bruken av oljevåpenet som pressmiddel i forhandlingene med oljeselskapene i Teheran, førte derfor til at den britiske regjeringen måtte utvide den britiske energipolitikken til å ta større hensyn til det internasjonale energimarkedet. Jeg mener derfor at den britiske energipolitikken på dette tidspunktet var i en overgangsfase. Hvor den nye energipolitiske situasjonen som den britiske regjeringen befant seg i, skapte nødvendigheten av å knytte energisikkerheten til Storbritannia opp mot den britiske utenrikspolitikken. Overgangen i den britiske energipolitikken hvor staten har en større rolle å spille enn tidligere, ser man tydelig i 1973, når den britiske forsvarsministeren Lord Carrington opprettet en «Task Force» som var dedikert til å overvåke oljemarkedet.[210]

Formålet med Lord Carringtons «Task Force» var å finne måter som hindret oljeprodusentene i å redusere oljeproduksjonen.[211] I den første rapporten til Lord Carringtons «Taks Force» anbefaler den at regjeringen må:

> "Internationally we must pay particular attention to fostering good relation with the Arab world generally and particularly with the oil producing countries. We should consider new commercial and diplomatic initiatives to encourage a degree of economic interdependence between us and to provide an outlet for their oil revenues which will diminish the incentive for them to leave their oil in the ground."[212]

[209] PREM, 15/1090, "Oil Negotiations with OPEC Countries", 21.12.1971
[210] FCO, 8/1968, "Task Force on oil supplies" 21.06.1973, Side: 1
[211] FCO, 8/1968, "Relation with oil producing countries: Algeria" 02.08.1973, Side: 1
[212] FCO, 8/1968, "Mr Youde PSD", 10.08.1973, Side: 1

Sitatet indikerer tydelig at forsvarsministerens «Task Force» er av den oppfatningen at det ville lønne seg for Storbritannia å ha et godt forhold til oljeprodusentene. Samtidig som at britene kunne knytte gulflandenes økonomi til den britiske økonomien, og dermed gjøre det uøkonomisk for produsentlandene å redusere britenes oljetilførsel. For å finne ut av hva de kunne gjøre for å forbedre Storbritannias forhold til produsentlandene, fikk den eldre Sir Colin Crowe oppgaven om å skrive en oppsummering av Storbritannias relasjon til Midtøsten, og redegjøre for hva som kunne forbedres.[213] Sir Colin Crowe hadde lenge vært en britisk diplomat, men var i 1973 Storbritannias permanente representant i FN.[214] Møte i Teheran hadde også større betydning for den allerede eksisterende energipolitikken i Storbritannia. I påvente av nordsjøoljen så måtte den britiske energipolitikken bli mer nyansert.

Britene innser at oljeforekomstene i Nordsjøen kommer i fremtiden til å ha en sentral rolle i Storbritannia. Og fra møtet i Teheran er omfanget av de britiske oljeforekomstene fremdeles usikkert. Denne usikkerheten både hjemme og internasjonalt gjorde at britene begynte å nyansere ulike deler av sin energisektor. Atomkraft, kullkraft, og fornybar energi ble evaluert for å se om disse sektorene kunne utbygges.[215] I 1973 hadde denne evalueringen konkludert med at potensialet for bruken av vannkraft var minimal, siden alle de største elvene allerede var utbygget.[216] Potensialet for utbyggingen av reaktorer var derimot større, den eneste hindringen for å gjøre atomkraft økonomisk levedyktig, var at man måtte utvikle en "fast breeder reactor"[217], som kunne gjenvinne noe av brenselsmaterialet. Kullindustrien som siden andre verdenskrig forsynte Storbritannia med energi, måtte nå gi rom for forbrenningen av olje. Nye forbrenningsovner bygget etter 1973, måtte ha muligheten til å brenne både kull og olje.[218] Dette reduserte riktignok rollen til kull i det britiske samfunnet, men kull forble en sikkerhet. Videre var det diskusjoner om måter for å effektivisere energiforbruket i Storbritannia. Det ble foreslått at mye energi kunne bli spart ved å innføre en ny byggeskikk. Reguleringer fra regjeringen kunne føre til at nye hus hadde bedre isolering enn tidligere, noe som ville redusere mengden energi brukt til oppvarming.[219] Årsaken til britenes fokus på disse energiaspektene lå i en CPRS (Central Policy Review Saff) rapport fra mai. Den påpekte at britenes import fra Midtøsten kom frem til 1985 til å være omfattende, og hvis inflasjonskonjunkturen fortsatte, så

[213] FCO, 8/1968, "Task Force on Oil supplies", 14.08.1973
[214] Link: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130102182035/http://ukun.fco.gov.uk/en/about-us/whos-who/former-permanent-representatives, Hentet: kl: 14:57 07.03.2018
[215] PREM, 15/1847, "Energy Conservation", 03.04.1973
[216] PREM, 15/1847, "Energy Conservation, The use of Inexhaustible Fuels", 03.04.1973, Side: 7
[217] Link: https://snl.no/formeringsreaktor, hentet 19.02.2018, kl: 17:06
[218] PREM, 15/1847, "United Kingdom Energy Policy", 14.05.1973, Side: 1
[219] PREM, 15/1847, "Energy Conservation, The Adoption of Energy Conserving Methods", 03.04.1973, Side: 5

kunne den britiske økonomien i 1985 være skadelidende.[220] Denne rapporten så mer eller mindre bort ifra funnene i Nordsjøen, noe som betyr at disse utredningene er en helgardering fra Storbritannias side, mot fremtidige forstyrrelser fra Gulflandene. Regjeringen mente at handlingens tid var inne, siden utbyggingen av de forskjellige energiindustriene kom til å ta minst 7 år. Edward Heath ønsket ikke at regjeringen i 1985 skulle kunne beskylde den sittende regjeringen for å ikke ta forhåndsregler.[221] Det er derfor tydelig at den britiske regjeringen etter Teheran-avtalen, var mer enn noen gang tidligere fokusert på å sikre sin tilførsel av energi, både internasjonalt og nasjonalt. Dette hang også sammen med økningen av det amerikanske oljeforbruket etter krisen i 1967.

Under krisen i 1967 hadde USA som nevnt vært redningen for Storbritannia, og var en betydelig faktor for at krisen ikke fikk større konsekvenser. Men gjennom ulike rapporter som OECD fikk fra USA angående den amerikanske produksjonskapasiteten i 1970, var det klart at oljeforbruket i USA hadde økt siden krisen. USA var ikke alene om dette, hvor forbruksveksten i Vesten økte årlig med 6-7%.[222] Hvis det amerikanske oljeforbruket fortsatte å stige, så kom USA nå til å bli nødt til å importere olje fra OPEC.[223] Det økende importbehovet til USA bekymret britene. Regjeringen var redd for at dette potensielt kunne skade den britiske energisikkerheten, siden den britiske økonomien ikke kunne konkurrere med amerikanske økonomien på oljemarkedet.[224] I tillegg til disse bekymringene mistet britene tilgangen til den amerikanske oljen, som amerikanerne selv konsumerte. Dette betydde at i en krisesituasjon ville USA ikke være i stand til å supplere den britiske oljeindustrien, slik som i 1967. Men ifølge en OECD-evaluering av energimarkedet på slutten av 1960 tallet, var det ikke funnet noen indikatorer på verdensmarkedet som tilsa at en ny energikrise lå i horisonten.[225] Dette ga noen betryggelser for den britiske regjeringen. OECD påpeker også at det var primært to forskjellige omstendigheter som kunne forårsake nye forsyningsforstyrelser. Den ene er en kommersiell årsak, hvor et sammenbrudd av handelsrelasjoner til Midtøsten kunne skape gnisninger mellom oljeprodusentene og OECD-medlemmene. Et sammenbrudd av handelsrelasjoner var noe man kunne forutsi og dermed ta forhåndsregler mot. Den andre situasjonen som kunne fremkalle en krise var at spontane politiske hendelser kunne skape forstyrrelser på energimarkedet slik som

[220] PREM, 15/1847, "An Energy Policy for Great Britain: VI, Summary and Recommendations for 1973 and 1974", 02.05.1973
[221] Ibid.
[222] POWE, 63/642, "Remarks by dr. Wilson, M. Larid director – Office of oil and gas United states department of interior ", 08.09.1970, Side: 25
[223] Ibid.
[224] POWE, 63/642, "Fuel oil in the USA", 28.09.1970, Side: 1-2
[225] Ibid. Side1-2

i 1967.[226] Denne bakenforliggende årsaken til en energikrise var verre å forutsi, og var dermed vanskelig å ta forhåndsregler mot. Både møtet i Teheran og oljekrisen i 1967 er eksempler på disse to årsakene. Selv med forsikringer fra OECD er det tydelig at Storbritannia mellom krisen i 1967 og krisen i 1973, mistet to sentrale elementer i sin energisikkerhet.

Tapet av USA som en oljekilde kombinert med at både BP og Shell hadde mistet mye av sin innflytelse i Midtøsten, gjorde at Storbritannia måtte ta stilling til den nye internasjonale energisituasjonen, som var nå dreid rundt OPEC. Det var derfor nødvendig for den britiske regjeringen å ta stilling til denne organisasjonen. Regjeringens syn på OPEC som en sentral aktør innenfor energisektoren, blir reflektert i et memo fra House of Commons. Britene ser det som uunngåelig at OPEC-landene i løpet av 10 til 15 år ville bli en betydelig internasjonal aktør, både politisk, økonomisk og militært.[227] Denne oppfatningen underbygger opprettelsen av Lord Carringtos «Task Force». Energipolitikken til Storbritannia i denne perioden over fra å være relativt separert fra den britiske utenrikspolitikken, til å bli nært knyttet til den. Hvordan påvirket oljekrisen i 1967 forholdet mellom USA og Storbritannia?

Storbritannia opp til midten av 1960-tallet hadde et «special» forhold til USA, men i kontekst til hvordan USA opererte i Midtøsten oppfattet de britiske myndighetene at det amerikanske fredsarbeidet var mislykket, og at det til en viss grad skadet det interregionale forholdet som Vesten hadde til Midtøsten.[228] Storbritannia tok derfor etter oljekrisen gradvis avstand fra den amerikanske utenrikspolitikken.[229] Dette økte det politiske spillerommet til Storbritannia, noe som britene benyttet seg av. Etter diskusjoner mellom den britiske utenriksministeren George Brown og Johnson regjeringen, klarte den britiske regjeringen å opprette FN resolusjon 242. Resolusjonen i ettertiden ble brukt som et utgangspunkt i fredsforhandlinger i Midtøsten. Den ble også brukt av EF etter Jom-Kippur krigen som et fundament i EFs respons til oljesjokket. Resolusjon 242 stadfester at FN søker fred i Midtøsten, og krever:

> ”Withdrawal of Israel armed forces from territories occupied in the recent conflict; and […] Termination of all claims or states of belligerency and respect for and acknowledgment of the sovereignty, territorial integrity and political independence of every Stat in the area and their right to live in peace within secure and recognized boundaries free from threats or acts of force”.[230]

[226] POWE, 63/642, "A review of plans for consultation and joint action in an emergency ”, 1972, Side: 1-2
[227] FCO, 67/802, "Oil affairs in Middle East: UK dependence”, 01.01.1972-31.12.1972
[228] Ibid.
[229] FCO, 67/802, “Letter to Sir. Alec”, 06.07.1972, Side: 3
[230] Link: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967), Hentet kl:11:02 10.04.2018

I sitatet ser man at FN er kritisk mot den israelske okkupasjonen. Resolusjonen er også en tydelig indikator på at det nære forholdet mellom USA og Storbritannia er i 1967, ikke det samme som det hadde vært. Etter krisen i 1967 innså som nevnt ovenfor den britiske regjeringen at de kunne være gunstig å dyrke britenes forhold til den arabiske verden, for å forhindre at oljevåpenet ble på ny brukt mot Storbritannia. Energikrisen i 1967 hadde derfor fungert som en katalysator for endring i den britiske utenrikspolitikken, hvor britene i etterkant av oljekrisen i 1967, arbeidet med å korrigere ulike feiltrinn som hadde forårsaket at oljeprodusentene i Midtøsten førte handelsblokaden mot dem. Arbeidet med å bygge gode relasjoner til den arabiske verden ble mer aktivt etterfulgt av regjeringen etter møtet i Teheran, men dette politiske veivalget var gjort lettere av at den britiske politikken ikke var så nært knyttet den amerikanske utenrikspolitikken.

3.5. Konklusjon.

Oljekrisen i 1967, startet en overgangs prosess i den britiske energipolitikken. Energisikkerheten til Storbritannia hadde siden Suezkrisen i 1956 vært nært knytet til OECD. Dette var fordi OECD hadde en beredskapsstrategi, som tok sikte på å redusere konsekvensene av eventuelle forsyningsforstyrrelser. Eksistensen av OECDs beredskapsstrategi, og den dominerende rollen til de multinasjonale oljeselskapene, gjorde at Storbritannia ikke hadde behov for å ta ansvar for sin egen energisikkerhet. Omfanget av den eksisterneden historiske forskningen på OECDs beredskapsprosedyrer er liten. Dette betyr at mitt bidrag til denne forskingen er av større betydning, og at dette er ett forskningsfelt som burde utbygges ytterligere.

Selv om Storbritannia under oljekrisen i 1967, var relativet vernet mot de økonomiske konsekvensene, så hadde krisen betydelig påvirkningskraft på den britiske politikken. Dette kommer tydelig frem når regjeringen legger frem en parlamentmelding angående drivstoff og kraft. Hvor denne tar sikte på å redusere Storbritannias oljeimportavhengighet. Parlamentmeldingen signaliserer at den britiske energisikkerheten har kommet i fokus, og regjeringen blir fra dette tidspunktet gradvis mer og mer involvert i den britiske energipolitikken. Dette var altså starten på en utviklingsprosess som var tilstede i den britiske energipolitikken gjennom hele 1970-tallet.

Fra 1971, gikk de britiske energipolitikken fra å være orientert mot den britiske energisektoren, til måtte ta hensyn til den internasjonale energisituasjonen. Dette var en indirekte konsekvens av Teheranavtalen, hvor de multinasjonale oljeselskapene mistet mye av sin innflytelse på oljeprisene. For å forhindre at Storbritannia kom til å bli rammet av

oljevåpenet ved en seinere anledning, startet regjeringen med å forbedre Storbritannias forhold til oljeprodusentene i Midtøsten. Resultatene av dette arbeidet, kommer tydelig frem i 1973.

Kapittel 4. Storbritannia og EF.

4.1. Introduksjon.

I 1973 hadde Storbritannia blitt medlem av EF, dette gjorde at når oljevåpenet på ble tatt i bruk av araberstatene, måtte Storbritannia koordinere sin energipolitikk med energipolitikken til de andre medlemslandene. Dette viste seg å være vanskelig. Nederland hadde fått oljevåpenet rettet mot seg, og fikk derfor også handelsblokaden mot seg. Det drastiske fallet i oljeimporten til Nederland, gjorde at de prøvde å få de andre EF-medlemmene å sammen respondere på oljevåpenet. Dette ønsket ikke Storbritannia og Frankrike, og konsekvensen av dette var at EF var meget ukoordinert frem til desember 1973. Problemstillingen i henhold til dette er: hvorfor ville ikke Storbritannia hjelpe forsyningssituasjonen til Nederland? Og var det en sammenheng mellom oppførselen til Storbritannia og den britiske pengepolitikken?

Etter Københavnkonferansen den 14.-15. desember 1973, så initierte EF den Euro-Arabiske Dialogen. Dialogen tok sikte på å forbedre forholdet mellom EF og Midtøsten, men møtte underveis flere problemer. Det første problemet kom før Dialogen i det heletatt startet, araberne ønsket å inkludere PLO i Dialogen, men dette kunne ikke EF akseptere. Resultatet av denne uenigheten, var at Dialogen ble utsatt, hvor Generalkommisjonen ikke møttes før i 1976. I mellomtiden riktignok var det innledende møter i Dialogens arbeidskomiteer, og disse tok sikte på å utrede de praktiske sidene ved Dialogen. Møtene til arbeidskomiteene ble gradvis mer politisk orientert, hvilket som resulterte med at Generalkommisjonen gikk sammen for første gang i 1976. I henhold til politiseringen av Dialogen, hvilken rolle hadde den britiske regjeringen i denne prosessen? Og var det en tilknytning til den britiske energipolitikken?

4.2. EF under press.

OPEC-sjokket i 1973 begynte slik som krisen i 1967, med krig mellom den arabiske verden og Israel. Som et resultat av at det var den politiske situasjonen i Midtøsten som utløste krisen, var Vesten relativt uforberedt, slik som OECD hadde spådd at de ville være. Den 6. oktober gikk Egypt og Syria til angrep på Israel.[231] 10 dager seinere den 16. oktober, tok OPEC i bruk oljevåpenet. De hevet umiddelbart oljeprisen med 70%, fra $3.011 til $5,119.[232] Dette var første

[231] Issawi, C. (1978). "The 1973 Oil Crisis and After." Journal of Post Keynesian Economics **1**(2): 3-26.Side: 15
[232] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 477

gangen OPEC hevet prisen på olje uten å informere de multinasjonale oljeselskapene. En tydelig konsekvens av Teheranavtalen. Dagen etter lanseringen av oljevåpenet, den 17. oktober, annonserte OPEC en eksportreduksjon på 5% til konsumentene. OPEC ville fortsette å kutte eksporten med ytterligere 5% per måned, helt til Israel hadde trukket seg tilbake fra territoriet som de hadde okkupert etter seksdagerskrigen.[233] Den primære forskjellen mellom krisen i 1967 og 1973 var OPECs evne til å regulere oljeprisene. Hvilket gjorde at araberne i 1973, hadde både evne og vilje til å effektivisere oljevåpenet. Sett bort ifra OPECs evne til å regulere oljeprisen, var det store likhetstrekk mellom de to krisene. Som i 1967 utpekte araberne også ulike nasjoner som de anså som fiendtlige til den arabiske siden. Landene var USA, som hadde aktivt støttet Israel med krigsmateriell, Portugal, som hadde tillatt amerikanerne å bruke portugisiske baser i Middelhavet, og Nederland, som åpent støttet Israel. Resultatet av denne kategoriseringen var at disse tre landene fikk en handelsblokade rettet mot seg.[234] Storbritannia, som hadde fått en tilsvarende blokade mot seg i 1967, var denne gangen kategorisert som vennlig, og unngikk å bli svartelistet av OPEC.

Storbritannia slapp lettere unna denne gangen, men britene ble fortsatt påvirket av de generelle prisøkningene på oljen. Prisøkningen forble et underliggende element i hele denne perioden. Arabernes kategorisering av Storbritannia som vennlige til den arabiske siden var et resultat av den britiske utenrikspolitikken. Som siden 1967 hadde tatt sikte på å utvikle et godt forhold til produsentlandene. I tråd med dette arbeidet, så besluttet Edward Heath i 1973, ikke å tillate amerikanerne å bruke den britiske militærbasen på Kypros. Siden dette ville indirekte hjelpe amerikanerne med å sende militærstøtte til Israel, hvilket kunne skade forholdet mellom Storbritannia og Gulflandene.[235] Dette var den primære årsaken, satt i kontekst, bak arabernes oppfatning av Storbritannia som vennligsinnet. I realiteten var nok de britiske myndighetene mer nøytrale til konflikten enn sympatisør til araberne. Som vist i kapittel 3 hadde britene anerkjent at OPEC og den arabiske verden var i ferd med å bli en økonomisk stormakt, hvilket gjorde den britiske regjeringen varsomme mot å ikke komme i ulage med dem. Konteksten til den britiske utenrikspolitikken hadde imidlertid endret seg fra 1967. Storbritannia hadde i 1973 blitt medlem av EF, og hadde med det knyttet det britiske handelsmarkedet til de andre europeiske landene. Dette gjorde at Storbritannia ikke stod like fritt som de hadde gjort under krisen i 1967. Med Nederland som det eneste EF-landet som hadde fått handelsblokaden rettet

[233] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 589
[234] Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press. Side:478
[235]Robb, T. (2012). "The Power of Oil: Edward Heath, the 'Year of Europe' and the Anglo-American 'Special Relationship'." Contemporary British History **26**(1): 73-96. Side:76-77

mot seg, belastet dette samholdet i EF. Dette førte til at Storbritannia fikk problemer med å manøvrere seg politisk.

Nederlands utenriksminister, Max van der Stoel, sendte i slutten av oktober ut et telegram til medlemslandene i EF. I dette telegrammet forklarte han Nederlands oppfatning av krisen. Krisen var i hans syn en godt planlagt øvelse fra Gulflandene. Den bakenforliggende årsaken til at Nederland hadde blitt utpekt som fiendtlig av Den Arabiske Liga etter hans mening, var på grunn av Nederlands rolle innenfor transport og raffinering av olje fra Midtøsten.[236] I dette telegrammet argumenterte van der Stoel for at den nederlandske blokaden var en indirekte blokade mot hele EF, og at EF burde møte dette problemet som en samlet enhet.[237] Det er tydelig at den nederlandske utenriksministeren så på Nederlands aktivitet innen oljesektoren som helt essensiell for den europeiske energisikkerheten. Slik at når OPEC innførte restriksjonen på oljetilførselen til Nederland, ville dette indirekte redusere oljetilgangen til store deler av kontinentet. Dette fordi mye av gulfoljen som forsynte Europa passerte igjennom Rotterdam. Problemet med van der Stoels oppfatning er at han ikke tok hensyn til krisens opprinnelse, altså konflikten mellom Israel og den arabiske verdenen. Denne konflikten utløste krisen og satte rammeverket for hvilke land som fikk blokaden rettet mot seg.

Medlemslandene i EF delte ikke Van der Stoels oppfatning av krisen. Storbritannia og Frankrike var sterkt uenig i Nederlands tolkning. Britene mente at handelsblokaden mot Nederland var et resultat av at Nederland over de siste tre årene hadde vært det mest pro-israelske landet i EF.[238] De mente at Nederland fikk blokaden rettet mot seg fordi de ikke hadde tatt høyde for innflytelsen over oljemarkedet som OPEC hadde opparbeidet seg siden 1967. Selv om det var internasjonal uenighet over hvorfor Nederland ble svartelistet av OPEC, forårsaket blokaden redusert oljetilførsel til de andre EF-landene. Britene, som selv fikk 38% av sin forsyning av raffinert olje fra Nederland, hadde blitt informert av de multinasjonale oljeselskapene, om at de kunne forvente en forsyningsreduksjon på 10-15%.[239] Dette betyr at van der Stoels spådom om konsekvensene til handelsblokaden gikk i oppfyllelse, men hans antagelse om at dette var etter design fra OPEC, var feil. Hvordan påvirket egentlig denne nedgangen i oljeforsyningen Storbritannias energisikkerhetspolitikk?

Reduksjonen falt riktignok i usmak i Storbritannia. Regjeringen mente at den politiske reorienteringen i britenes utenrikspolitikk, hadde gjort Storbritannia fortjent til ikke å bli

[236] FCO, 8/1966, "Telegram no. 489: Netherlands and arab oil", 30.10.1973
[237] FCO, 8/1966, "Telegram no. 494", 31.10.1973
[238] FCO, 8/1966, "Middle East: Arab oil", 31.10.1973
[239] FCO, 8/1968, "Oil supplies", 29.10.1973

rammet av oljevåpenet.[240] For oljeselskapene som forsynte Storbritannia med olje, var det rett og slett ikke mulig at Storbritannia forble upåvirket av oljekrisen. Dette fordi det på lengre sikt var i oljeselskapenes beste interesse at de fordelte den tilgjengelige oljen med alle sine handelspartnere. Under krisen prøvde derfor de multinasjonale oljeselskapene å unngå en diskriminerende forsynings politikk, på grunnlag av at diskriminering ville intensjonelt bryte med selskapenes kontraktfestede forpliktelser.[241] Begrunnelsen som selskapene ga til den britiske regjeringen for dette, var at de fryktet at brudd i sine forsynings avtaler kunne skade oljeselskapenes internasjonale renomme, som igjen kunne destabilisere og fragmentere energimarkedet ved en senere anledning. Politikken som oljeselskapene implementerte, ble kalt en «Equal Missery policy».[242] Under denne politikken skulle konsumentlandene dele byrden av handelsblokaden. Oljeselskapene oppfattet derfor den britiske regjeringens ønske om å forbli upåvirket av oljevåpenet, som urealistisk. Siden dette ville gjøre situasjonen for de andre konsumentene verre, hvilket som igjen kunne lede til at andre konsumenter prøvde på det samme som Storbritannia, der dette til slutt ville føre til en total fragmentering av energipolitikken i Europa.[243] Dette var grunnen til at oljeselskapene ikke kunne gi fordeler til Storbritannia på bekostning av de andre handelspartnerne. Selv om oljeselskapene hadde informert den britiske regjeringen om selskapenes situasjon, prøvde regjeringen fremdeles å skaffe seg forsikringer fra de multinasjonale oljeselskapene. Oljeselskapene kunne ikke forsikre den britiske regjeringen om at Storbritannia ikke ville oppleve den spådde nedgangen på 10-15%, men de skulle se an situasjonen, og hvis en gunstig mulighet presenterte seg, skulle de øke importen til Storbritannia.[244] Det er tydelig at den britiske regjeringen oppfattet situasjonen til Storbritannia, som urettferdig. Dønningene fra handelsblokaden mot Nederland hadde skylt opp på breddene til Storbritannia, og forårsaket en rift mellom regjeringen og de multinasjonale oljeselskapene. I denne situasjonen er det tydelig at Storbritannia prioriterte sin egen energisikkerhet, fremfor energisikkerheten til de andre konsumentlandene. Dette gjør at regjeringens perspektiv på krisen er i opposisjon til oljeselskapenes oppfatning. Den britiske regjeringen fast derfor bestemt på at handelsblokaden var et nederlandsk problem, og ikke et internasjonalt europeisk problem, slik oljeselskapene oppfattet det. Regjeringen mente at det ikke var verdt å ofre sin egen oljeforsyning for å hjelpe Nederland.[245] Riften mellom regjeringen

[240] FCO, 8/1968, "Oil supplies", 05.11.1973
[241] Ibid.
[242] Ibid.
[243] FCO, 8/1968, "U.K. And European Supplies", 30.10.1973
[244] Ibid.
[245] FCO, 8/1966, "Telegram no. 497", 31.10.1973

og de multinasjonale oljeselskapene var kanskje uunngåelig når man tar i betraktning at oljeselskapene var mer integrert i det internasjonale energimarkedet enn det regjeringen var. Hvordan påvirket den spådde nedgangen energipolitikken til Storbritannia?

For å ikke forverre forsyningssituasjonen til Storbritannia, var den britiske regjeringen som nevnt forsiktig med å komme med offentlige uttalelser som kritiserte OPEC. Regjeringen ønsket at UAE (United Arab Emirates) fortsatt skulle ha en god oppfatning av Storbritannia, slik at den britiske oljeforsyningen ikke miste denne energikilden.[246] Her er det også et likhetstrekk hvordan regjeringen oppførte seg under krisen 1967, der de holdt seg i bakgrunnen i den internasjonale politikken for å ikke forverre sin egen posisjon. I motsetning til krisen i 1967, hadde som nevnt Den Arabiske Liga kategorisert Storbritannia vennlig, noe britene var svært tilfredse med. Statsministeren uttrykket dette synspunktet i sin tale til House of Commons den 30. Oktober. Edward Heath sier:

> "We have received firm assurances from important oil-producing countries that they have no whish whatsoever to damage this country, and that they will take what steps are within their power to prevent this happening. We welcome these assurances, which we believe are of great value to us."[247]

Det at Edward Heath oppfattet forsikringene Storbritannia hadde fått fra OPEC-landene som verdifulle, gir belegg til hvorfor britene ikke ønsket å gjøre noe som kunne føre til at OPEC-landene ville trekke disse tilbake. Forsikringen tar presedens over det interne forholdet i EF. Britenes arbeid med å bygge gode relasjoner til Midtøsten etter krisen i 1967, hadde derfor gitt avkastning i 1973. Forsikringene fra OPEC er en indikator på dette. Tatt i betraktning er det forståelig hvorfor britene ikke var villige til å forkaste alt arbeidet i denne tilnærmingsprosessen, for å hjelpe Nederland. Dette fordi forholdet til oljeprodusentene var et viktigere element i den britiske energisikkerheten, enn oljehandelen med Nederland. Hvordan påvirket OPECs forsikringer til Storbritannia den britiske energisikkerhetspolitikken i EF?

Umiddelbart etter kriseutbruddet var det en tydelig rift mellom Storbritannia og Nederland. Dette splittet EF. Derfor arbeidet EF umiddelbart etter krigsutbruddet, med å konsolidere stillingene til Nederland og Storbritannia. Dette tok tid, og det var ikke før den 6. november at samholdet i EF var solid nok til at EF offentlig kunne ta stilling til konflikten i Midtøsten. Det er tydelig at den britiske energisikkerhetspolitikken hadde utviklet seg siden oktober. Den britiske regjeringen hadde realisert at på lengre sikt ville det bli vanskelig å isolere

[246] FCO, 8/1966, "Telegram no. 272", 27.10.1973
[247] FCO, 8/1968, "Oil Supplies: Note for Debate on the Address", 07.11.1973

den britiske energipolitikken fra energipolitikken til de andre EF-landene. Storbritannia var ifølge Romatraktaten pålagt til å ikke intensjonelt begrense handelen mot det europeiske fellesmarkedet.[248] Dette betydde at hvis krisen forverret seg, var Storbritannia pålagt å dele oljen sin med de andre EF-landene. Dette kunne resultere med at OPEC trakk tilbake forsyningsforsikringene. Den britiske energisikkerhetspolitikken var derfor i en prekær posisjon, med både press fra OPEC og EF. Disse hensynene gjorde at den britiske regjeringen ble mer samarbeidsvillig i EF. De hadde riktignok reservasjoner mot å ikke støte araberne, men det bidro til at Storbritannia aksepterte den Europeiske deklarasjonen den 6. november 1973.

Deklarasjonen ga fire punkter en fred i Midtøsten burde byges på:

(1) "The in admissibility of the acquisition of territory by force:
(2) The need for Israel to end the territorial occupation which it has maintained since the conflict of 1967:
(3) Respect for the sovereignty, territorial integrity and independence of every state in the area and their right to live in peace within secure and recognized boundaries:
(4) Recognition that in the establishment of a just and lasting peace account must be taken of the legitimate rights of the Palestinians."[249]

Deklarasjonen markerer starten på EF som en internasjonal aktør. EF begynte å involvere seg i Midtøsten, noe som kom til å prege den europeiske politikken frem til 1980. Igjennom denne deklarasjonen bekreftet EF-medlemmene at de fremdeles stilte seg bak FN resolusjon 242. Resolusjonen hadde blitt vedtatt etter seksdagerskrigen i 1967. Den understreket: "The inadmissibility of the acquisition of territory by war and the need to work for a just and lasting peace in which every State in the area can live in security."[250] Deklarasjonen tydeliggjorde posisjonen EF hadde i henholdt til krisen, og påpekte i punkt tre at EF-medlemmene tok avstand fra begge sidene i konflikten. Dette var et skritt mott et mer politisk koordinert EF. EF mente at krisen kunne best løses igjennom samarbeid.[251] EF poengterte ovenfor araberne at deklarasjonen var et fundament EF ønsket å bruke som utgangspunkt i forhandlinger med den arabiske verden.[252] Den arabiske reaksjonen var at deklarasjonen var for upresis angående Palestina. Utformingen til deklarasjonen hadde med hensikt vært upresis angående Palestina. Det var fordi Storbritannia og Frankrike, med støtte fra Italia og Irland, mente at det å ikke var

[248] FCO, 8/1966, "Council of ministers 5/6 November: Oil Supples", 04.11.1973, Side: 2
[249] FCO, 8/1966, "Telegram No. 508 of 6 November", 06.11.1973
[250] FCO, 93/521, "Resolution 242 (1967), Adopted by the Security Council at its 1382nd meeting, on 22 November 1967", 22.11.1967
[251] FCO, 8/1967, "Note for Supplementaries", 22.11.1973, Side: 2
[252] FCO, 8/1967, "Hague telegram No 522: European declaration on the Middle East", 09.11.1973

noe risiko ved å være upresis i formuleringen, og det ville ikke hindre oljetilgangen til Europa ytterliggere.[253] Deklarasjonen var som nevnt fundamentet for EFs samlede respons på oljekrisen. Med dette som utgangspunkt ble EFs respons på oljekrisen utviklet i desember på Københavnkonferansen.

På toppmøtet til EF i København den 14.-15. desember 1973, ble EFs respons til oljekrisen formulert. Krisen, som hadde en umiddelbar splittende effekt på medlemslandene, gjorde det vanskelig for EF hurtig å komme frem til en koordinert respons på forsyningsproblemet. I desember var de umiddelbare reaksjonene på oljekrisen overstått. Etter to måneder med ineffektive forhandlinger internt i EF, så var konferansen i København opprettet for å gi det europeiske samarbeidet ny inspirasjon for den fremtidige utviklingen av Europa.[254] Det ble påpekt under Københavnkonferansen at EF måtte løse sine egne problemer, samtidig som at de burde bli en større aktør internasjonalt.[255] Som et resultat av dette, og med hensyn til hva som fulgte, kan man konstatere at København konferansen var starten for EF som en global politisk aktør. For at EF skulle ha tyngde bak seg i det polariserte verdensbildet, var det derfor sentralt at de ni medlemslandene talte med en stemme.[256] På København konferansen stadfestet EF at:

«Recent events have strengthened them in their view that security of all states in the area, whether it be Israel or her Arab neighbors, can only be bases on the full implementation of Security Council Resolution 242 in all its parts taking into account also the legitimate rights of the Palestinians."[257]

I henhold til oljesjokket, vedtok EF to målsetninger under Københavnkonferansen, som de ville etterfølge. En kan kategorisere disse målene til EF som ett langsiktig og ganske generelt mål, og ett mer reaksjonært og kortsiktig mål. Det langsiktige målet, som det ble redegjort for i kapittel 2, var at EF ville opprette ett energiprogram for sine medlemmer. Energiprogrammet skulle ta sikte på utviklingen av alternative energikilder. Fokuset var på å promotere diversifiseringen av medlemslandenes energikilder, samt å akselerere forskningen på dette feltet.[258] Det kortsiktige målet til EF var å gå inn i forhandlinger med produsentlandene, for å

[253] FCO, 8/1967, "Telegram No. 5338 of 6 November info immediate EEC posts Washington UKMIS New York ", 06.11.1973, Side: 1-2
[254] (1973). Meetings of the Heads of State or Government (Summit), Copenhagen, 14-15 December 1973: 29. Side:7
[255] Ibid. Side: 8
[256] Ibid. Communique of European Community "Summit" Meeting and Annexes. Side: 2
[257] Ibid. Side: 10
[258] Ibid. Side 7

opprette avtaler som kunne utvikle økonomien og industrien i disse landene, i bytte mot en stabil og billig energi til EF.[259] Oljeprodusentenes interesse av Københavnkonferansen er tydelig, hvor det på den første dagen av konferansen ankom utenriksministere fra Algerie, Tunisia, Sudan og UAE, hvilket EF ikke forventet.[260] Ankomsten av araberne signaliserer at produsentlandene var meget interesserte i hvordan EF tok stilling til situasjonen i Midtøsten. Dette er i tråd med OAPECs agenda i desember, hvor de ifølge pressen kontinuerlig evaluerte markedssituasjonen, og de ulike reaksjonene på oljevåpenet.[261]

EFs to mål har betydelige likhetstrekk med den britiske energipolitikken, som siden 1967 hadde vært fokusert på å opparbeide ett godt forhold til produsentlandene, samtidig som britene arbeidet med å redusere sin egen oljeavhengighet. Spørsmålet er derfor: med tanke på disse likhetene, hvilken rolle hadde Storbritannia i utformingen av disse? Hadde Storbritannia en essensiell rolle i Københavnkonferansen?

Arbeidet med å gå inn i forhandlinger med den arabiske verdenen hadde frem til Københavnkonferansen vært en ide som den franske regjeringen hadde drøftet internt. Den Britiske regjeringen hadde blitt informert om at Frankrike arbeidet med denne ideen, og regjeringen mente at ideen virket tiltrekkende. Regjeringen var likevel redd for at araberne ville komme med politiske krav i disse forhandlingene, som verken EF eller Storbritannia kunne akseptere.[262] Det franskmennene hadde i tankene var en dialog med vid format, som tok for seg aspekter slik som olje, investeringer og lån, økonomisk støtte, økonomisk samarbeid, industrialisering og så videre. Med andre ord visualiserte de et interregionalt samarbeid på en bred plattform, som utelukket politiske temaer, siden disse kunne skape gnisninger mellom EF og den arabiske verden. Dette var Storbritannia var meget sensitiv ovenfor. På Københavnkonferansen ble viktigheten av å gå inn i forhandlinger med oljeprodusentene påpekt, hvor EF kunne bidra med å utbygge økonomien og industrien til de arabiske landene, mot sikre energiforsyninger til fornuftige priser.[263] Etter Københavnkonferansen begynte EF aktivt å jobbe mot å opprette et slikt interregionalt forum som franskmennene hadde forestilt seg.

Frem til 4. mars 1974 hadde det foregått en rekke interne diskusjoner angående opprettelsen av det interregionale samarbeidet mellom EF og oljeprodusentene. Fra disse diskusjonene fremstod tre problemer som måtte løses før samarbeidet kunne legges frem for

[259] Ibid. Side:11
[260] Ibid. Side:8
[261] FCO, 73/166, "Approaches to Arab Oil Producers", 06.12.1973
[262] FCO, 93/227, "Telegram no. 1691: European Summit Meeting: middle East", 10.12.1973
[263] FCO, 8/2173, "Industrial Co-operation Between the EEC and Oil Producers", 07.01.1974, Side: 1

araberne. Problemene var: hvordan skulle man utvikle en felles europeisk posisjon på energi og relaterte temaer? Hvordan skulle man fordele ansvaret for utviklingen av den europeiske posisjonen? Hvordan unngikk man å provosere amerikanerne?[264] Den britiske regjeringens generelle oppfatning av den internasjonale energisituasjonen på begynnelsen av 1974 var at Storbritannia måtte koordinere sin energipolitikk med internasjonale aktører, for å unngå å møte politiske problemer i fremtiden.[265]

Den 4. mars 1974 møttes de 8 utenriksministrene med unntak av den britiske, til EF-landene, og godkjente opprettelsen av Dialogen. Fraværet av den britiske utenriksministeren gjorde at de resterende EF-landene oppfordret britene til å fremme sin posisjon så snart som mulig.[266] Initiativet til EF gjorde amerikanerne urolige. De klaget over at de ikke hadde blitt varslet på forhånd. Ifølge «The Times» håpet den amerikanske regjeringen at britene var imot opprettelsen av Dialogen.[267] Dette var ikke tilfellet. Det britiske utenriksdepartementet så for seg at Dialogen kom til å være en saktegående affære, og trodde derfor ikke at den kom til å være til hindring for det amerikanske fredsarbeidet.[268] Med denne begrunnelsen aksepterte den britiske regjeringen opprettelsen av den Euro-Arabiske Dialogen den 2. april. Fra den 10. juni startet det forberedende arbeidet til Dialogen. EF foreslo for araberne å sette opp en felles komite bestående av Europeiske og arabiske representanter. Antagelsen til det britiske utenriksdepartementet viste seg å være korrekt. Utviklingen til Dialogen var treig, og støtet på en rekke komplikasjoner i løpet av 1970-tallet.

4.4. Den Euro-Arabiske Dialogen.

Den Euro-Arabiske Dialogen var EFs respons på oljesjokket i 1973. Formålet med dialogen fra europeisk side var å opprette, og opprettholde, et godt forhold til særlig de oljeproduserende statene i Midtøsten.[269] Fra arabernes side var formålet til dialogen annerledes. De mente at Dialogen egnet seg godt som et forum for å fremme den arabiske saken. Fra starten av anså den arabiske liga dialogen som fundamentalt politisk.[270] For EF var dette problematisk. Det var intern enighet i EF at det ville være ugunstig for den europeiske siden hvis Dialogen ble politisk. Her ligger det en konkret distinksjon mellom de to partene. EF og dets representanter hadde

[264] FCO, 8/2173, "Europe, Energy and the Arabs", 16.01.1974, Side: 2
[265] Ibid. Side: 1
[266] FCO, 8/2173, "European Community Co-operation with the Arabs", 06.03.1974, Side: 1
[267] Ibid. Side: 1
[268] Ibid.Side: 4
[269] (1973). Meetings of the Heads of State or Government (Summit), Copenhagen, 14-15 December 1973: 29. "Communique of European Community "Summit" Meeting and Annexes, Side: 7
[270] FCO, 8/2159, "Interview with Dr Muhammed Zaki Shafei by Usama Cazali Harb", 16.12.1974

etter anmodning fra Kissinger forstått det slik at hvis de europeiske landene blandet seg inn i de politiske affærene i Midtøsten, kunne dette forverre det amerikanske arbeidet med å forhandle frem en fred mellom den arabiske og israelske siden.[271] Dette gjorde at når Den Arabiske Liga, høsten 1974, ønsket at EF anerkjente PLO som en legitim representant for det palestinske folket, stod EF ovenfor et dilemma. Hvis EF aviste kravet fra Den Arabiske Liga, kunne dialogen kollapse med uønskede konsekvenser for den Europeiske siden.[272] Frykten var her at araberne ville beskylde EF-landene for å være lite samarbeidsvillig, for så å straffe dem ved å bruke oljevåpenet på nytt. Den britiske regjeringen oppfattet kravet til Den Arabiske Liga som utpressing av EF før dialogen kom i gang. Hvis EF anerkjente PLO, hadde EF aktivt gått bort fra sine forbehold om at dialogen kun var for å stimulere fremveksten av et godt økonomisk samarbeid mellom de to regionene. Dialogen ville bli politisk, og EF stilte seg dermed åpen for kritikk fra USA og fremtidig utpressing fra Den Arabiske Liga.[273] Formeningene til EF-landene var splittet over hvordan de skulle håndtere dette dilemmaet. Franskmennene, med delvis støtte fra italienerne og irene, mente at hvis EF ikke i det minste var villig til å diskutere med araberne om hvordan PLO kunne bli representert, ville dette skade Den Arabiske Ligas prestisje.[274] Tyskerne, danskene, nederlenderne og britene mente derimot at kravet til Den Arabiske Liga ikke ga EF nok spillerom for konstruktive handlinger, slik at det beste for EF ville være å vente på at Den Arabiske Liga modererte sitt krav.[275]

Problematikken rundt en mulig deltakelse av PLO gir en tydelig indikator på forholdet mellom de to partene i dialogen. Etter flere innledende møter mellom EF og Den Arabiske Liga, hvor begge sidene hadde definert sin posisjon og etter at datoen for det første møtet hadde blitt satt, var araberne fremdeles villige til å bryte dialogen før dialogen faktisk kom i gang.[276] Den Arabiske Liga satte kjepper i hjulene for fremdriften av Den Euro-Arabiske Dialogen med PLO-kravet. For europeerne var dette frustrerende. Siden araberne ikke var villige til å møte representantene fra EF før de hadde fått en klar respons fra EF angående dette temaet, ble dialogens startdato utsatt.[277] Situasjonen som Den Arabiske Liga hadde skapt, indikerer en rekke ting. For det første indikerer dette at for Den Arabiske Liga, var dialogen mindre viktig

[271] FCO, 8/2159, "European Political Cooperation", 12.12.1974
[272] FCO, 8/2159, "Euro/Arab Dialogue: Meeting of the Co-ordinating Group of the nine, Paris 3 December", 03.12.1974
[273] Ibid.
[274] FCO, 8/2195, "European Political Cooperation, The PLO and the Euro-Arab Dialogue", 12.12.1974
[275] Ibid.
[276] FCO, 8/2159, "Euro/Arab Dialogue: Interview with dr. Muhammed Zaki Shafei, by Usama Gazali Harb", 16.12.1974
[277] Ibid.

enn den var for EF. For Storbritannia var dialogen en forlengelse og videreutvikling av den britiske utenrikspolitikken, noe som gjorde britene meget interesserte i at dialogen oppnådde resultater. For araberne var dialogen som nevnt mindre viktig. Den var heller en måte å oppnå tilgang til det europeiske markedet på. Dette gjorde at Dialogen for araberne, kunne forbedre de økonomiske vilkårene i Midtøsten, men behovet for Dialogen fra arabisk side var minimal, siden Europa ikke var det eneste markedet som mottok produkter fra Midtøsten. For det andre indikerer problematikken rundt inklusjonen av PLO maktbalansen i EAD. Det er tydelig at det var araberne som satt med de sterkeste forhandlingskortene på hånden. Som et resultat av dette kunne de til en viss grad diktere utformingen til dialogen, samt hvilke saker som dialogen ville drøfte. Ikke nok med at araberne gjorde denne saken til et rammevilkår for eksistensen av Den Euro-Arabiske dialogen, turet den også med å gjøre alt det forberedende arbeidet til EF opp til dette punktet, forgjeves.

Problemet EF stod ovenfor, stanset dialogen, og satte den i fare for å kollapse. Det var splittede synspunkter innenfor EF angående hvordan de best kunne løse PLO problemet. Franskmennene fryktet muligheten for at de brøt en ny krig mellom araberstatene og Israel, som på ny kunne redusere EFs tilgang til gulfoljen. De mente at faren for dette gjorde at EF var hardt presset for tid, og at en løsning ville være fundamental for energisikkerheten til EF. Storbritannia anerkjente den franske posisjonen, men var ikke villig til å forhandle med araberne på deres premisser. De mente at det beste for EF ville være å vente på at araberne innså at EF ikke klarte å enes verken for eller mot inklusjonen av PLO i dialogen.[278] Ved denne realiseringen måtte de redusere sine forventninger angående annerkjennelsen av PLO. De andre EF landenes formeninger om den beste fremgangsmåten var splittet. Likevel var det en universell forståelse mellom medlemslandene i EF at PLO-problemet måtte fort løses på en gunstig måte. Både Frankrike og Belgia stilte med hver sin løsningsformel på PLO-problemet, på EF-konferansen 17. desember 1974. Begge disse løsningene var dreid rundt hvordan EF kunne gi PLO observatørstatus i dialogen, uten å måtte anerkjenne PLO som en legitim representant for det palestinske folket. Det vil si at EF prøve å unngå PLO-problematikken på en måte som araberne fant akseptabel. I desember 1974 var det imidlertid ingen enighet om hvilken av formlene araberne med sikkerhet ville aksepterer. Dette gjorde at EF planla å sende irske representanter til Kairo, for å forklare situasjonen for araberne. Slik at EF kunne få mere tid til å komme til enighet om hvilken løsning de skulle gå for.[279] Resultatet av konferansen den 17. desember, var et kompromiss mellom den negative britiske posisjonen til PLO og den mer

[278] FCO, 8/2195, "European Political Cooperation, The PLO and the Euro-Arab Dialogue", 12.12.1974
[279] Ibid.

positive posisjonen til Frankrike. Dette gjorde at fremdriften til dialogen var minimal frem til februar 1975, hvor EF løste dilemmaet med å endre dialogens struktur.

Enighet om implementeringen av en strukturell endring kom den 13. februar 1975. Da de europeiske ministrene møttes i Dublin for å diskutere hvordan de kunne løse PLO-problematikken.[280] Løsningen EF kom frem til ble kalt «Dublin Formelen». Dublin-formelen tok sikte på å endre strukturen til Dialogen. Deltagerne skulle ikke lengre være representanter fra de deltagende nasjonene, men i stedet representanter for enten den europeiske eller arabiske siden, uavhengig av nasjonalitet.[281] I praksis var denne strukturelle endringen primært bare en endring av navneskiltene til representantene, slik at disse ikke indikerte hvilken nasjonalitet delegaten hadde. PLO kunne dermed delta i dialogen som en representant fra den arabiske siden. Samtidig som Dublinformelen ble lagt frem til araberne, foreslo EF at arbeidskomiteene til dialogen skulle gå sammen i innledende møter før Generalkomiteen kom sammen.[282] Med denne endringen i Dialogens struktur unngikk EF at dialogen kollapset, i tillegg til at de viste ovenfor araberne at EF enda ikke kunne anerkjenne PLO.

Storbritannia var i denne saken en av forkjemperne for å ikke anerkjenne PLO. Det er tydelig at Storbritannia innså at dialogen vil være viktig for deres egen energisikkerhet. Men det er også tydelig at selv om Storbritannia hadde et løsere forhold til USA enn det de hadde i 1967, så var de ikke villig til å skade sitt forhold til USA, ved å gå imot Kissingers anbefalinger om å ikke gjøre dialogen politisk. Dette hadde de klart og britenes konservative posisjon til PLO, ble verdsatt av den amerikanske utenriksministeren.[283] De britiske myndighetenes politiske manøvrering hadde stått imot det interne presset i EF for å få en kjapp, men kanskje ugunstig løsning på PLO problemet. Regjeringen hadde også klart å unngå å skade Storbritannias forhold til den arabiske verden, men araberne hadde lagt merke til hvilke europeiske land som advokerte for de ulike oppfatningene av PLO problemet. Den britiske regjeringen hadde heller ikke skadet forholdet mellom Storbritannia og USA. Når EF hadde med suksess unngått PLO-problemet, kunne dialogen nå komme skikkelig i gang. Men hvis man tar PLO-problematikken som en indikator for dialogens helhet så var denne situasjonen ikke et godt tegn.

---

[280] Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115. Side: 97

[281] FCO, 93/769, "Record of a Conversation between the Foreign and Commonwealth secretary and the American Secretary of State at the Department of State at 16.45 hour on Thursday 30 January", 19.02.1975

[282] FCO, 8/2159, "The Euro/Arab Dialogue, Meeting of the Co-ordinating Group of the Nine, Paris 19-20 November", 1975

[283] FCO, 93/769, "Record of a Conversation between the Foreign and Commonwealth secretary and the American Secretary of State at the Department of State at 16.45 hour on Thursday 30 January", 19.02.1975

Umiddelbart etter at EF hadde unngått PLO-problematikken så oppstod det på ny en situasjon som kunne utsette det første møtet til Dialogen. Dette dreide seg om signeringen av en avtale mellom EF og Israel den 11. mai 1975. Denne avtalen tok sikte på å fjerne handelsbariærer mellom EF og Israel. Arabernes oppfatning av denne var at avtalen ikke samsvarte med den europeiske deklarasjonen fra november 1973.[284] Dette på grunn av at avtalen ble inngått mens Israel fortsatt nektet å gi fra seg territoriet de hadde anskaffet igjennom krigføring, hvilket som er et tydelig brudd på FN resolusjon 242.[285] EF, og de britiske representantene under utspørring fra araberne om denne avtalen, forsikret de om at denne avtalen hadde vært under forhandlinger over lengre tid, noe som EF ikke hadde lagt skjul på. Avtalen mellom EF og Israel var i prinsippet en fornyelse av en avtale fra 1970 som var i ferd med å gå ut, og denne endret ikke EFs fokus i den Euro-Arabiske Dialogen.[286] Svarene fra EF tilfredsstilte araberne, hvilket som gjorde at inngåelsen av denne avtalen ikke forsinket dialogen ytterligere.

4.4.1. Storbritannia og den Euro-Arabiske dialogens arbeidskomiteer.

Det første møtet til den Euro-Arabiske Dialogen ble holdt i Kairo. Den europeiske delegasjonen bestod av 40 eksperter fra kommisjonen og de ni medlemslandene, der disse sammen med araberne drøftet ulike tekniske spørsmål.[287] Funksjonen til dette møtet var å definere det generelle omfanget til Dialogen. EF var redd for at den arabiske delegasjonen under dette møtet ville fremme politiske spørsmål. Delegatene fra EF i påvente av dette, hadde fått instruksjoner på at hvis slike spørsmål dukket opp, så måtte disse omgås, for å ikke skape politiske komplikasjoner.[288] Bekymringene til EF viste seg å være ubegrunnet, siden araberne ikke reiste politiske spørsmål. I stedet så utredet arbeidskommisjonene områdene som samarbeidet skulle være rettet mot.[289] Det ble også avtalt at ekspertene skulle møtes igjen i juli, for å videreutvikle temaene som dette møtet hadde tatt opp. For EF og de europeiske delegatene var utfallet av dette møtet ansett som en suksess.[290] Dette er også oppfatningen til Storbritannia. Den britiske regjeringen var lettet, siden de hadde vært meget bekymret for at araberne på dette

[284] FCO, 8/2391, "Working paper prepared by the Arab experts ", 29.05.1975, Side: 4
[285] Ibid. Side: 5
[286] FCO, 8/2391, "EEC/Israel Agreement", 12.05.1975
[287] FCO, 8/2159, "Euro/Arab Dialogue", 04.06.1975
[288] Ibid.
[289] FCO, 8/2159, "Telegram No. 663 From Braithwaite: Euro-Arab Dialogue, Expert Meeting, Cairo, 10-14 June", 16.06.1975, Side: 1
[290] Ibid.

møtet ville foreslå å opprette en politisk komite, eller i det minste presse frem et møte i Generalkommisjonen. Slik at når araberne ikke fremmet disse sakene, så anså den britiske regjeringen at dette var takket være de mer moderate araberne.[291] Det britiske utenriksdepartementet understreket at den europeiske delegasjonen hadde under ingen omstendighet ambisjon om at Dialogen skulle forhindre det amerikanske freds initiativet i Midtøsten, og at Dialogen var en dialog, og ikke forhandlinger mellom EF og den arabiske verden.[292] Selv om man anså at dette møtet var en suksess, så hadde EF og Storbritannia forbehold om at fremtidige møter i den Euro-Arabiske Dialogen kunne støte på vansker. EF tvilte ikke på at araberne ville før eller seinere prøve å få mest mulig politisk kapital ut av dialogen.[293] Dette gjorde at den britiske regjeringen mente at Dialogen måtte administreres meget varsomt.[294]

De syv arbeidskomiteene som møttes før Generalkommisjonen kom sammen, var basert på de forskjellige sektorene i Midtøsten som araberne mente kunne dra nytte av et europeisk samarbeid. Den første arbeidskomiteen tok for seg industrialisering og infrastruktur. Denne komiteen arbeidet med å utvikle industrien og infrastrukturen i de arabiske landene. Tanken bak utviklingen av disse feltene, fra arabernes side, var at selv om oljen kom til å vare en god stund fremover i tid, så innså de at det var høyst sannsynlig at oljen ville gå tom, noe som gjorde at arabernes økonomi på dette tidspunktet kom til å være avhengig av industrien.[295] Derfor var det viktig at de arabiske landene bygde opp sin industri nå, når de hadde kapital til det. Utenriksdepartementet i Storbritannia oppfattet denne arbeidskommisjonen og arabernes fokus på infrastruktur og industri som en stor mulighet for å sikre betydelige handelsavtaler, og et fruktbart samarbeid på dette feltet kunne være et håndfast bevis på forbedrede relasjoner mellom Storbritannia og den arabiske verden.[296] For å forsikre at samarbeidet mellom Storbritannia og den arabiske verden igjennom denne arbeidskomiteen utviklet seg i tråd med hva regjeringen ønsket, var den britiske delegasjonen i denne komiteen fokusert på å beskytte de britiske interessene.[297]

---

[291] FCO, 8/2159, “Euro-Arab Dialogue”, 20.06.1975, Side: 2
[292] Ibid. Side: 3
[293] FCO, 8/2159, "Telegram No. 663 From Braithwaite: Euro-Arab Dialogue, Expert Meeting, Cairo, 10-14 June", 16.06.1975, Side: 3
[294] FCO, 8/2159, "The Euro/Arab Dialogue", 27.06.1975
[295] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 436
[296] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Groups on Industrialization and Infrastructure, UK Interests and Objectives", 27.02.1976
[297] Ibid.

Den andre arbeidskomiteen tok for seg jordbruket i Midtøsten. Agrarkommisjonen tok sikte på at EF kunne bidra med å utvikle jordbruksressursene i de arabiske landene ved å starte studier som kunne identifisere jordbruksprosjekter som araberne kunne investere i.[298] Oppfatningen til den britiske regjeringen av denne kommisjonen var at tematikken som denne tok for seg, ville ikke bringe noen kommersielle fordeler til Storbritannia.[299] Dette gjorde at den britiske regjeringen hadde liten interesse i å promotere det interregionale samarbeidet igjennom denne kanalen.[300]

Den tredje arbeidskomiteen i dialogen tok for seg det finansielle samarbeidet mellom EF og den arabiske verden. Igjennom denne kommisjonen fokuserte EF på å få araberne til å investere i Europa. Araberne på sin side hadde ikke noe imot dette, men de ville at investeringene skulle bli fritatt for inflasjons reguleringer.[301] Dette kunne verken Storbritannia eller de 8 andre EF landene garantere for. Dette gjorde at britiske regjeringen var meget kritisk til denne arbeidskommisjonen, hvor de mente at det var lite som kunne utredes av denne. Regjeringen hadde foretrukket at denne kommisjonen ikke hadde blitt etablert.[302] Oppfatningen i Whitehall var at denne kommisjonen ikke ville komme frem til noe produktivt i fremtiden.[303]

Den fjerde arbeidskomiteen drøftet hvordan handelen mellom EF og den arabiske verden kunne utvikles. De arabiske landene prøvde igjennom denne komiteen å få utvidet sine handelsavtaler med det europeiske fellesmarkedet. Den britiske regjeringen var fundamentalt opptatt av å forhindre dette.[304] Dette gjorde de ved å holde ett øye på franskmennene, som regjeringen mente hadde tendenser til å være medgjørlig med araberne.[305] Araberne fokuserte på å utvide de eksisterende bilaterale avtalene som de europeiske landene til de forskjellige arabiske landene, til en større interregional handel. Dette blir også observert av Alan R. Taylor, som argumenterer for at motvilligheten til EF i å utvide de eksisterende avtalene, var at araberstatene ikke hadde behov for en fortrinnsrett til de europeiske markedet, siden EF allerede hadde et handelsunderskudd til de på 14 milliarder dollar.[306] Dette stemmer bra med

---

[298] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Agricultural Working Groupe, United Kingdom Interests and Objectives", 27.02.1976
[299] Ibid.
[300] Ibid.
[301] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 438
[302] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Group on Financial Cooperation, UK Interests and Objectives", 27.02.1976
[303] Ibid.
[304] Ibid.
[305] Ibid.
[306] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 437

oppfatningen til den britiske regjeringen, som oppfatter arabernes handlinger innenfor denne kommisjonen som ekstreme, og uakseptable.[307]

Den femte arbeidskommisjonen drøftet det vitenskapelige og teknologiske aspektet ved samarbeidet. Felter slik som teknologioverføring fra Europa, til de arabiske landene, opprettelsen av forsknings sentrere og forskningsprosjekter ble drøftet i denne komiteen. I henhold til dette hadde den arabiske siden mye å hente fra Europa.[308] Dette er en gjentagende politikk i flere av de arabiske landene, som kan spores helt tilbake til etter Teheran møtet. Da araberne bestemte seg for å ikke nasjonalisere sin oljeindustri, siden de multinasjonale selskapene var en god kilde på teknologi. Vil dette da si at hvis oljeprodusentene fikk teknologi fra EF, som et resultat av Dialogen, ville de da nasjonalisere sin oljeindustri, siden arabernes bruk for de multinasjonale oljeselskapene var redusert? Det er ingenting i kildematerialet som viser til at EF var klar over at dette kunne være en konsekvens av Dialogen. Avtaler opprettet i Dialogen angående teknologi, ville sannsynligvis i større eller mindre grad påvirke de multinasjonale oljeselskapene. Denne arbeidskomiteen hadde lite å tilby Storbritannia og de andre EF landene, annet en petroleumsprodukter. De manglende profittmulighetene gjorde at den britiske regjeringen var motvillig til å øremerke midler til å fremme det vitenskapelige og teknologiske samarbeidet.[309] I kontrast med flere av de andre arbeidskommisjonene, særlig handelskommisjonen og jordbrukskommisjonen var ikke Storbritannia ikke like negativ til ett samarbeid på det vitenskapelige og teknologiske feltet. Dette var mye på grunn av at det var lite sannsynlig at dette ville resultere i ufrivillige kostnader for Storbritannia. Sammenliknet med resten av arbeidskomiteene i dialogen så mente den britiske regjeringen at det denne komiteen kunne utrette, kunne Storbritannia utrette på egenhånd, gjennom bilaterale avtaler med araberstatene.[310]

Den sjette arbeidskomiteen tok for seg et interregionalt kulturelt samarbeid, der de vestlige og arabiske sivilisasjonene kunne utveksle kulturelle elementer. Formålet med dette var å fremme en gjensidig forståelse i mellom de to regionene. Det ble lagt frem et forslag om å opprette ulike konferanser som omhandlet kulturelle temaer, og opprette bedre kontakt mellom universitetene i Europa og Midtøsten.[311] Dette var for å fremme den

[307] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Group on Trade Co-operation, UK Interests and Objectives", 27.02.1976
[308] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Group on Scientific and Technical Cooperation, UK Interests and Objectives", 27.02.1976
[309] Ibid.
[310] Ibid.
[311] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Group on Cultural Questions, UK Interests and Objectives", 27.02.1976

kulturelleutvekslingen mellom de to regionene. Utenriksdepartementet i Storbritannia så ikke dette som noe negativt, men de hadde forbehold mot at araberne kunne fremme omfattende prosjekter uten økonomisk dekning Utenriksdepartementet var også bekymret for at de mindre landene i EF kunne foreslå ugunstige prosjekter som Storbritannia måtte betale for.[312] Derfor fokuserte den britiske delegasjonen i denne komiteen på å moderere ambisjonene til både EF og araberne.

Den siste arbeidskomiteen tok for seg de sosiale aspektene i Midtøsten. Denne kommisjonen var kraftig nedprioritert i dialogen. Den arabiske siden ikke hadde fremmet større ønsker om å etablere sosiale tjenester i sine land.[313] Det eneste elementet som den arabiske delegasjonen hadde tatt opp i denne kommisjonen frem til 1976, var et ønske om å opprette ett forskningssenter for å utforske den arabiske floraen for mulige medisinske planter.[314] Dette ønsket passer ikke helt inn under fanen til denne arbeidskomiteen, og hadde kanskje blitt tatt mer seriøst hvis det hadde blitt fremmet i teknologi og vitenskaps komiteen. Regjeringens oppfatning av denne komiteen var at de hadde ikke noe imot komiteens nedprioriterte rolle, siden det ikke var til hinder for å sende hjelp til de arabiske statene via bilaterale avtaler. Slik at det primære målet til britene, var å forsikre seg at ingenting fremstår i denne kommisjonen som kunne skade britens bilaterale avtaler.[315] Det er tydelig at den britiske regjeringen hadde ett variert forhold til disse kommisjonene. Sentralt i britenes holdninger i de forskjellige kommisjonene var ett økonomisk perspektiv, hvor regjeringen var mer positivt innstilt til de prosjektene som kunne gi avkastning enn de som trengte investeringer.

Under det neste møtet til arbeidskomiteene, som ble holdt i Roma den 22.-24. juli ble det interregionale samarbeidet utredet og utviklet ytterligere fra diskusjonen gjort i Kairo. Det kom frem under dette møtet at araberne ønsket at Generalkommisjonen møttes, slik at man kunne utvikle et dypere samarbeid mellom Europa og den arabiske verden. [316] Dette brøt med retningslinjene som møtet i Kairo hadde blitt basert på. Responsen fra den europeiske delegasjonen var splittet, hvor italienerne og franskmennene var tilbøyelig for å akseptere dette. Delegasjonen fra Storbritannia, Nederland, Tyskland og kommisjonen insisterte på at et møte i Generalkommisjonen ville ikke bringe frem nye aspekter ved samarbeidet, siden den politiske

[312] Ibid.
[313] FCO, 8/2614, "The Euro-Arab Dialogue, Working Group on Social and Labour Questions , UK Interests and Objectives", 27.02.1976
[314] Ibid.
[315] Ibid.
[316] FCO, 8/2159, "Joint Working Paper", 24.07.1975

situasjonen i Midtøsten ikke hadde endret seg.[317] Her er det på ny synlig at den britiske regjeringen bidrar med å forhindre at dialogen blir politisk, hvilket som betyr at den britiske regjeringens utenrikspolitikk i henhold til den Euro-Arabiske Dialogen ikke hadde endret seg siden København konferansen i 1973. Det var tydelig at araberne under dette møtet var meget interessert i å legge frem politiske spørsmål. Hvis en ser bort i fra PLO-problematikken høsten 1974, så kan en si at det var på møtet i Roma araberne begynte å politisere dialogen. Spørsmålet er derfor om araberne og europeerne klarte igjennom dialogen å komme frem til en gyllen middelvei?

Det neste møtet til den Euro-Arabiske Dialogen hadde blitt planlagt for november, etter at Den Arabiske Liga hadde hatt anledning til å møtes. I mellomtiden så var det foreslått at arbeidskomiteene skulle fortsette det innledende arbeidet på egenhånd. Den britiske regjeringen var meget kritisk til å la arbeidskomiteene operere på veiene av EF uten tilsyn, og argumenterte for at arbeidskommisjonene ikke ville være i stand til å unngå politiske spørsmål.[318] Her ser man på ny at britene anerkjenner at araberne ønsker å politisere dialogen, og regjeringen stoler ikke på at de europeiske delegatene i arbeidskomiteene på egenhånd klarer å stå imot dette presset. Britenes mistillit til arbeidskomiteene var særlig rettet mot den franske delegasjonen. Etter at saken ble drøftet av EF, konkluderte de med at det ville være forhastet at arbeidskomiteene møttes på egenhånd før møtet i november.[319]

Møtet ble holdt den 22. november i Abu Dhabi.[320]Omtrent umiddelbart tok den arabiske delegasjonen opp den politiske situasjonen i Midtøsten. De arabiske talsmennene refererte til den europeiske deklarasjonen fra 6. november 1973, og påpeke at europeerne skulle ifølge denne ha støttet FNs resolusjon angående PLOs rett til å delta i fredsforhandlingene.[321] Tematikken som araberne la frem i henhold til dette, gjorde den europeiske delegasjonen urolig, og det var tydelig at restriksjonene som araberne hadde utøvd i Kairo, to møter tidligere, hadde smuldret bort. På ny foreslo den arabiske delegasjonen at det ville være ønskelig å la Generalkommisjonen møtes for å diskutere politiske spørsmål. Den europeiske delegasjonen påpekte at EF ikke var klar for dett, og med det så fortsatte møtet uten større hindringer. Mr Braithwaite som var leder for den britiske delegasjonen, oppsummerte dialogens tredje møte

[317] FCO, 8/2159, "Telegram No. 408, Euro-Arab dialogue: Experts Meeting, Rome 22-24 July", 25.07.1975, Side: 2
[318] FCO, 8/2391, "Meeting of Whitehall steering group on the Euro/Arab Dialogue in the FCO on Wednesday 30 July.", 04.08.1975, Side: 2
[319] FCO, 8/2391, "Euro/Arab Dialogue, Meeting of Experts, Rome, 22-24 July 1975: Points Made in the Contact Group", 1975
[320] FCO, 8/2392, "Telegram No. 596 of 9 October: Euro-Arab Dialogue", 20.10.1975
[321] FCO, 8/2392, "Euro-Arab Dialogue: Abu Dhabi Meeting of Experts", 23.11.1975, Side: 1

for den britiske regjeringen og påpekte at møtet var en suksess.[322] Den arabiske delegasjonen var under dette møtet bedre forberedt enn den europeiske, hvor de prøvde å implementere en rekke praktiske prosjekter. I følge Mr Braithwaite så var initiativet til den arabiske delegasjonen et forsøk på å bevise for europeerne at de var klar for å konsentrere seg på de praktiske sidene ved Dialogen. Betyr dette at araberne før dette møtet ikke var det? Det er mye som tyder på dette, siden araberen ved flere anledninger la frem et forslag om at Generalkommisjonen kom sammen. Ambisjonen til araberne er enkel å gjennomskue, Generalkommisjonen som forklart i kapittel 2 var bestående av ambassadører, hvilket som betydde at araberstatene kunne gjennom denne legge press på de europeiske regjeringene til å anerkjenne PLO. Med andre ord så betyr dette at araberne ønsket å diskutere politiske spørsmål i Generalkommisjonen. På dette møtet så foreslo araberne også å opprette en rekke spesialiserte undergrupper i dialogen, som kunne styrke samarbeidet, men det var innlysende for den europeiske delegasjonen at araberne hadde en politisk baktanke med dette forslaget. Baktanken ble tydelig når den arabiske delegasjonen argumenterte for at disse undergruppene skulle først bli opprettet etter at Generalkommisjonen hadde møttes. Dette forslaget var altså et forsøk fra arabernes side til å gi EF insentiv til å gå med på at generalkommisjonen møttes, hvor de som nevnt kunne diskutere politiske spørsmål. Responsen til den europeiske delegasjonen på dette med å foreslå at de ulike arbeidskomiteene skulle opererte på egenhånd. Dette for å forhindre at komiteene blandet seg inn i hverandres affærer, hvilket som kunne være en hindring, og et forstyrrende element for å komme frem til et konstruktivt samarbeid. Dette var et kompromiss som gjorde arabernes forslag om å opprette spesialiserte undergrupper overflødig.[323] For den britiske regjeringen var det fortsatt essensielt at den britiske delegasjonen arbeidet med å holde dialogen unna politiske spørsmål.[324] EFs motforslag ble akseptert av araberne, og arbeidskommisjonene var nå fri til å møtes på egenhånd. På dette møtet er dynamikken til Dialogen tydelig, hvor araberne arbeidet for å få diskutert den politiske situasjonen i Midtøsten med EF, og EF prøvde aktivt å unngå dette.

Den britiske regjeringens politikk i den Euro-Arabiske Dialogen hadde konsekvent vært imot å gjøre dialogen politisk, dette indikerer at regjeringen ikke ønsket gi politisk kapital til araberne mot energisikkerhet. Til tross for britenes aktive opposisjon til politiseringen, så ble Dialogen fra dette tidspunktet gradvis mer politisk orientert.

[322] FCO, 8/2392, "Euro-Arab Dialogue, Meeting of the Steering Group in FCO, 4 December 1975", 04.10.1975
[323] Ibid.
[324] Ibid.

4.4.2. Den Euro-Arabiske Dialogen blir politisk.

På et møte europeerne hadde den 30. oktober hadde ministrene fra de europeiske landene blitt enige om å foreslå for den arabiske siden at de kunne akseptere at Generalkommisjonen møttes på følgende to premisser: det første premisset var at general kommisjonen skulle bli organisert etter Dublin Formelen, og det andre premisset var at dets oppgave skulle være å revidere arbeidet til de forskjellige arbeidskomiteene hadde gjort frem til nå.[325] Retningslinjene som EF presenterte for den arabiske delegasjonen utelukket at general kommisjonen kunne ta for seg politiske spørsmål. Dette er i tråd med EFs politiske ståsted frem til nå. Hvis den arabiske siden gikk med på disse vilkårene, kunne Generalkommisjonen møtes umiddelbart etter at møtet i Abu Dhabi. Araberne derimot var ikke klar for dette, generalsekretæren til den Arabiske Liga var redd for at dette forslaget ville forstyrre den arabiske delegasjonen som allerede var gang med å forberede november møtet.[326] Det ble derfor avtalt at de to sidene skulle opprette kontakt etter møtet i Abu Dhabi, slik at de kunne planlegge møtet til Generalkommisjonen nærmere. Fra den 18. desember begynte planleggingen av møtet, og det ble avtalt at Generalkommisjonen skulle komme sammen i andre halvdel av mai 1976.[327] Den britiske regjeringen som en av de største forkjemperne for å holde dialogen upolitisk, hvordan kunne de med tanke på at den arabiske siden hadde på de tidligere møtene prøvd å politisere Dialogen, akseptere at general kommisjonen møttes?

På et preliminært møte den 3. mai 1976 deklarerte den europeiske siden at hvis araberne fremmet politiske spørsmål på møtet til Generalkommisjonen seinere i mai, ville dette forplikte EF til å komme med en reaksjon til dette på et fremtidig møte.[328] Hva denne reaksjonen kom til å være er ikke spesifisert i kildene, men det er tydelig at EF-medlemmene frykter at dialogen kommer til å ta en politisk dreining under møtet til general komiteen, og prøver å gardere seg mot dette. Dette var nok til at den britiske regjeringen kunne gå med på at Generalkommisjonen kunne møtes.

Generalkommisjonen hadde blitt opprettet den 21. juli 1974, men som et resultat av PLO-problematikken gikk ikke denne kommisjonen sammen før i mai 1976.[329] Umiddelbart på dette møtet den 18.-20. mai i Luxembourg, så var det tydelig at den arabiske siden på ny var

---

[325] FCO, 8/2614, "European Political Co-operation Ministerial Meeting, Luxenbourg 23/24 February", 24.02.1976

[326] FCO, 8/2614, "European Political Co-operation Ministerial Meeting, Luxenbourg 23/24 February", 24.02.1976

[327] FCO, 8/2614, "European Political Co-operation Ministerial Meeting, Luxenbourg 23/24 February", 24.02.1976

[328] FCO, 8/2614, "European Political Co-operation: Ministerial Meeting in Brussels, 3. May 1976", 03.05.1976

[329] Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443. Side: 439

interessert i å fremme politiske spørsmål. Åpningstalen til den arabiske delegasjonen ble holdt av en representant fra PLO. Talen inneholdt flere politiske spørsmål som den europeiske delegasjonen ikke kunne svare på.[330] På møtet ble det opprettet to grupper som skulle drøfte det praktiske arbeidet til arbeidskomiteene slik som EF ønsket, men som et resultat de politiske spørsmålene så fikk disse to gruppene ikke anledningen til å komme frem den praktiske arbeidet.[331] Retningslinjene som EF hadde satt som rammeverk for Generalkommisjonen høsten 1975, hadde blitt ignorert av araberne. På tomannshånd hadde noen representanter for den arabiske siden, innrømmet at den arabiske delegasjonen var meget splittet, og som et resultat av dette var det ikke noe poeng å diskutere de praktiske affærene.[332] Mr. Faber og Mr. Slater som representerte den britiske delegasjonen oppfattet møtet som en suksess, på grunnlag av at Dialogen ikke falt i fisk.[333] En prestasjon som ikke er mye å skryte av. Den britiske delegasjonen under dette møtet handlet i linje med britenes ambisjoner med å holde dialogen upolitisk. Oppgaven som britene prøvde å utføre var å styre araberne bort fra de politiske spørsmålene, og over til for eksempel utfordringene ved det økonomiske samarbeidet, men oppgaven viste seg å være umulig.[334] Hva betydde møtet til Generalkommisjonen på utviklingen til Dialogen?

Det første møtet til generalkommisjonen i den Euro-Arabiske Dialogen var ett vannskille, der den europeiske og arabiske delegasjonen begynte å skli fra hverandre. Denne utviklingen er tydelig å se på det neste møtet til Generalkommisjonen, som ble skulle bli holdt i Tunis mot slutten av 1976. På koordineringsmøtet til Generalkommisjonen i november 1976, så foreslo den arabiske delegasjonen at man utsatte møtet til starten av 1977, siden det ville være upraktisk for araberen å holde dette møtet før januar.[335] Innspill fra den britiske delegasjonen påpekte at møtet i dette tilfelle burde bli holdt i Februar, siden EF medlemmene måtte ta høyde for presidentskiftet i EF.[336] Den 17. desember ble det bestemt at general kommisjonen skulle møtes 10.-12. februar.[337] Det var Storbritannias tur til å i sitte i formannskapet til EF. Rollen som tilrettelegger for at den europeiske delegasjonen var nå

[330] FCO, 8/2915, "Euro/Arab Dialogue: Steering Group Meeting", 25.05.1976
[331] Ibid.
[332] Ibid.
[333] Ibid.
[334] Ibid.
[335] FCO, 8/2617, "Euro-Arab Dialogue: Coordinating group meeting in the Hague 9 November", 10.11.1976
[336] Ibid.
[337] FCO, 8/2618, "Euro-Arab Dialogue: Arrangements for General Committee Meeting Tunis 10-12 February", 17.12.1076

Storbritannias ansvar. Logistikken rundt dette var ikke ett problem. I lik linje som det forrige møtet i Generalkommisjonen så var det et politisk preg over dette møtet.

Åpningstalen til den arabiske delegasjonen under dette møtet var dreid rund PLO, noe som var inspirert av den Palestinske delegasjonen.[338] Araberne kritiserte de ni EF medlemmenes tilknytning til Israel, og deres holdning til de okkuperte territoriene, og la press på at EF anerkjente PLO. Ytterligere så påpekte araberne at de ønsket at Dialogen kom til å være konstruktiv og rent praktisk.[339] Presset araberne la på europeerne stemmer ikke helt med dette utsagnet. I sin respons til arabernes åpningstale prøvde den europeiske delegasjonen å presisere at Dialogen ikke var et forum for å forhandle frem en fred i Midtøsten.[340] Under møtet fremmet også araberne tre politiske forespørsler til EF. Den første forespørselen var angående anerkjennelse av PLO som den legitime representanten for det palestinske folket. Den andre var å komme med praktiske tiltak for å følge opp europeernes fordømmelse av den israelske territorielle okkupasjonen. Den tredje gjaldt å opprette en politisk komite innenfor Dialogens rammeverk.[341] Det er liten tvil om hvor arabernes fokus lå i dialogen. I arbeidskomiteene var prosessen treig, og araberne klagde på de manglende av fremskrittene innenfor det kommersielle samarbeidet.[342] Dette er ganske ironisk, siden det var araberne som skiftet fokuset til Dialogen over til den politiske situasjonen i Midtøsten, og ikke EF.

Etter møtet i Tunis, skiftet fokuset til Dialogen bort fra utredningen av et interregionalt samarbeid, og over til å fokusere på politiske spørsmål. Som en konsekvens av dette skiftet, ble fremskrittene til arbeidskomiteene redusert. Dette betyr at funksjonen som Dialogen skulle tjene, ble mer utydelig. Funksjonen til Dialogen var som nevnt ovenfor, at EF skulle bruke den til å forbedre sitt forhold til Midtøsten, og særlig til oljeprodusentene. Dette var for å forhindre at oljeprodusentene brukte oljevåpenet, mot de europeiske medlemslandene slik som i 1967, og i 1973. Dette var også årsaken til at EF, og spesielt Storbritannia konsekvent var negativ til arabernes gjentatte forsøk på å politisere Dialogens. Siden dette ville drastisk endre dialogens opprinnelige funksjon, som det gjorde etter at Generalkommisjonen møttes. På grunn av dette fokusskiftet til Dialogen så var de minimalt praktisk utbytte av dette samarbeidet for Storbritannia.

---

[338] FCO, 93/1253, "Telegram N. 23, Euro-Arab Dialogue: General Committee", 10.02.1977
[339] Ibid.
[340] FCO, 8/2833, "Telegram N. 27, Euro-Arab Dialogue: General Committee: Tunis 10.12 February- Political Issues", 13.02.1977
[341] Ibid.
[342] Ibid.

men hvis en kan ta den jevne konjunkturen til oljeprisen i denne perioden, som en indikator på et forbedret forhold mellom araberstatene og EF.

4.5. Konklusjon.

Effekten av reorienteringen av den britiske utenrikspolitikken etter oljekrisen i 1967, ga utslag under oljesjokket i 1973. Den mest markante forskjellen, var først og fremst at Storbritannia som hadde blitt kategorisert som «vennlig», av Den Arabiske Liga i 1967. Hvilket som betydde at Storbritannia ikke fikk handelsblokkanden til OPEC rettet mot seg. Dette var en direkte konsekvens av at de britiske myndighetene arbeidet mellom krisene med å forbedre forholdet mellom Storbritannia og Midtøsten. Siden Storbritannia i 1973 hadde blitt medlem av EF, så oppstod det en annen problematikk i kjølvannet til oljesjokket. I motsetning til Storbritannia hadde Nederland blitt kategorisert som «fiendtlig», av araberne. Dette førte til at OPEC førte en handelsblokade mot Nederland. Blokaden reduserte oljetilførselen til Europa, siden mye av oljen som kom fra Midtøsten, passerte igjennom raffineringsverkene i Nederland. Reaksjonen til Nederland, var at dette var et godt planlagt, økonomisk angrep fra araberstatene på Europa. Nederlands utenriksminister, Max van der Stoel, mente at dette var et problem som EF sammen burde løse. Denne oppfatningen ble ikke delt av flere av EF medlemmene, hvor særlig Frankrike og Storbritannia advokerte for at situasjonen som Nederland befant seg i var en konsekvens av den pro-Israelske politikken de hadde ført frem til nå. Oljekrisen splittet derfor EF. Hvor verken Frankrike og Storbritannia var villig til å ofre sin energisikkerhet for å hjelpe Nederland med handelsblokaden. Her er kjernen til min analyse av hendelsesforløpet. Det er etter min oppfatning, at Storbritannias manglende samarbeidsvilje i EF, var at den britiske regjeringen ville ikke ofre sin egen energisikkerhet for å hjelpe Nederland. Logikken bak denne slutningen er ganske simpel. Hvis en ser den britiske mangelen på samarbeidsvilje, i kontekst med utviklingen av den britiske energipolitikken etter 1967, er det tydelig at regjeringen ikke var villig til å forkaste det forbedrede forholdet mellom Storbritannia og Midtøsten. Konsekvens av denne mangelen på koordinering i EF, var at reaksjonen på oljevåpenet kom ikke før i desember.

Reaksjonen som EF hadde på oljevåpenet var den Euro-Arabiske Dialogen. Det opprinnelige formålet til Dialogen, var å opprette et praktisk samarbeid mellom Midtøsten og EF, slik at det ville være mindre attraktivt for araberstatene å bruke oljevåpenet mot EF-medlemmene. Høsten 1974, når Dialogen skulle starte, krevde araberne at PLO skulle bli inkludert i Dialogen. Dette kunne ikke EF akseptere, noe som gjorde at Dialogen ble utsatt til sommeren 1975. Da Dialogen startet opp igjen, så hadde EF og araberne blitt enige om at

arbeidskomiteene i Dialogen, skulle møtes i innledende møter, frem til Generalkommisjonen kunne komme sammen. Fra det andre møtet til arbeidskomiteene så ble Dialogen gradvis mer politisk orientert. Denne prosessen kulminerte i 1976, da Generalkommisjonen kom sammen for første gang. I denne politiseringsprosessen, var Storbritannia var en av de største forkjemperne for å holde Dialogen upolitisk. Jeg argumenterer for at dette er et resultat av at den britiske regjeringen ønsket å bearbeide forholdet mellom EF, og araberstatene, og at den britiske regjeringen hadde ingen ønsker om å gi politisk kapital til araberstatene. Fokuset til Storbritannia, var med hensyn til dette i tråd med den britiske energipolitikken. En kan konkludere med at den britiske regjeringen var konsekvent tro til sin energipolitikk, under alle møtene til Dialogen. Selv om britene aktivt arbeidet for å holde Dialogen upolitisk, så skjedde et skifte i 1976. Fra det første møtet til Generalkommisjonen, var dialogen mellom EF og araberstatene primært fokusert på den politiske situasjonen i Midtøsten.

Kapittel 5. Britisk energisikkerhet gjennom OECD og IEA.

5.1. Introduksjon.

Oljesjokket høsten 1973 var en vekker for konsumentlandene, som fort innså hvor ukoordinert de var ovenfor press fra OPEC. OECD hadde siden møtet i Teheran mistet styrken til de multinasjonale oljeselskapene. Ulf Lantzke mener at OECD-maskineriet var relativt svakt da OPEC på ny lanserte oljevåpenet.[343] Samspillet mellom konsumentlandene var ett problem, og konsekvensen av dette, var at medlemslandene kom ikke til enighet om de skulle aktivere OECDs beredskapsstrategi. I dette ligger det to problemstillinger, den første er: hvorfor var OECD ukoordinert? Og hvordan påvirket dette utviklingen av OECDs beredskapsstrategi?

I desember 1973, så foreslo den amerikanske utenriksminister at konsumentlandene skulle opprette en gruppe, som kunne fungere som en motpart til OPEC i forhandlinger angående oljeprisen. Konsumentlandene ble invitert til en energikonferanse i Washington, i februar 1974. På denne konferansen ble ECG (Energy Coordinating Group) opprettet. Denne gruppen utviklet IEP-avtalen (International Energy Program) som ble inngått i november 1974. Denne avtalen tok sikte på å koordinere flere energiaspekter ved konsumentenes varierte energipolitikk. Koordineringen skulle bli administrer av den nye organisasjonen IEA (International Energy Agency). IEA var basert på OECDs rammeverk, hvilket som betydde at OECDs rolle innfor energisektoren ble mindre. Hvordan påvirket utviklingen av IEA energisikkerheten til Storbritannia? Samsvarte energiprogrammet til IEA, med den britiske energipolitikken?

5.2. OECD.

I 1973 arbeidet OECD fortsatt med å kompensere for maktskiftet som skjedde i Teheran 1971. Fokuset til OECD var på samarbeid, der oljekomiteen prøvde å utrede hvilken rolle OECD ville ha i den nye markedssituasjonen. Formålet med dette fokuset var basert på at OECD anerkjente at medlemslandene kom til å forbli avhengige av OPEC olje de neste 10 årene.[344] OECD mente at siden de multinasjonale oljeselskapene hadde mistet store deler av sin innflytelse i Midtøsten,

[343] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 218

[344] POWE, 63/1000, "Co-operation on Oil Questions Between O.E.C.D Member countries", 24.07.1973, Side: 3

så var konsumentlandene mindre koordinert enn tidligere. Dette var ifølge OECD en svakhet i medlemslandenes varierte energipolitikk, hvor de nå ikke hadde det politiske maskineriet til å fylle rollen som oljeselskapene hadde hatt. Siden det var ingen av konsumentlandene som kunne gå inn i forhandlinger med OPEC angående oljeprisen, eller sikre sin egen forsyning.[345] OECD tok derfor sikte på å stimulere fremveksten av en større koordinering mellom konsumentene, som sammen kunne fungere som en forhandlings partner til OPEC. Oljekomiteen påpekte også viktigheten av at koordineringen mellom konsumentene måtte ikke provosere oljeprodusentene, siden dette kunne skade verdensøkonomien.[346] Hva oljekomiteen mener med dette er at hvis konsumentlandene økte den nasjonale skatteleggingen av petroleumsproduktene, så kunne produsentlandene føle det nødvendig å øke sin egen skattelegging av oljeproduktene. Dette ville føre til en spiral av økende oljepriser. For å unngå at den fragmenterte energipolitikken til konsumenten førte til dette, var koordineringen mellom konsumentene essensielt. OECD så også at ett bedre energisamarbeid mellom konsumenten ville å fremme utviklingen av alternative energikilder. Dette er et punkt som den amerikanske delegasjonen understreket viktigheten av, der et koordinert konsumer marked ville fremme internasjonal utveksling av forskning på alternative energikilder.[347] Det er derfor tydelig at OECD mellom inngåelsen av Teheranavtalen og Jom-Kippur krigen, prøvde å kompensere for oljeselskapenes reduserte handlekraft i Midtøsten, ved å styrke koordineringen mellom konsumentlandene. OECD mente derfor at dette kunne gjøre konsumentene mindre avhengig av OPEC, og samtidig bli en sterkere aktør i fremtidige prisforhandlinger med OPEC. Men disse planene rakk ikke å gi avkastning før OPEC lanserte oljevåpenet på ny.

På grunn av skiftet i 1971, så hadde OECD vansker med å komme forutsigelser på hvordan energimarkedet ville endre seg de neste årene. Årsaken til dette var at OECD tidligere hadde brukt informasjon fra de multinasjonale oljeselskapene i sine analyser av oljemarkedet, når OPEC tok over kontrollen av oljeproduksjonen i Midtøsten så førte til redusert tilgang på nøyaktig informasjon. Hvilket som påvirket OECDs evne til å forutsi markedskonjunkturene. I kildematerialet kommer dette problemet tidlig frem i OECDs drøfting av pristrendene på oljemarkedet. Frem til 1980 ser OECD det som sannsynlig at prisen per oljefat kommer til å stige fra $1.90 til $4.50 i 1973 valutaverdi.[348] Denne prisøkningen tar ikke høyde for inflasjon, som mest sannsynlig ville øke prisen enda mer, hvilket som videre kom til å forverre

[345] POWE, 63/1000, "Co-operation on Oil Questions Between O.E.C.D Member countries", 24.07.1973, Side: 4
[346] Ibid. Side: 4
[347] Ibid. Side: 6
[348] Ibid. Side: 6

konsumentenes handelsbalanse. Forskjellen mellom dette anslaget og virkeligheten er betydelig. Hvor prisutviklingen seinere dette året passert OECDs prisanslag for 1980, og steg ytterligere til $10.40.[349] Usikkerheten påvirket hvor godt forberedt OECD medlemmene kunne være i forkant av en energikrise. OECD anerkjente dette problemet i juli 1973 og konkluderte med at OECDs delingssystem burde derfor være så enkelt som mulig, siden de ikke visste hvordan en krisesituasjon kunne utarte seg.[350] Beredskapsplanene til de ulike medlemslandene var derfor under kontinuerlig evaluering av OECD. Dette for å luke ut svakheter som ville påvirke medlemslandene i en krisesituasjon. Planene som de ulike nasjonene hadde i beredskap, hadde ikke endret seg stort siden 1967. Den største endringen var størrelsen på oljelagrene, som hadde økt til en 90 dagers forsyning, med fremtidige planer om at alle medlemmene i OECD skulle ha lagrer på denne størrelsen stående ferdig til 1975.[351] Til tross for at koordineringen blant konsumentlandene var en utfordring uten de multinasjonale oljeselskapene, så var OECD tilfreds med medlemmenes beredskap.[352]

Ifølge Ulf Lantzke så var OECD maskineriet under oljekrisen relativt svakt.[353] Denne påstanden er til en viss grad korrekt, men inneholder noen unøyaktigheter. OECD maskineriet i 1973 hadde som nevnt ikke endret seg stort fra 1967, siden det var kun to elementer som hadde endret seg. Hvor det ene elementet var at lagringsprogrammet hadde økt til 90 dager, og det andre elementet at koordineringen mellom medlemslandene var redusert. Dette betyr at når Ulf Lantzke skriver at OECD maskineriet var relativt svakt, så kan en spørre seg relativt til hva? I henhold til OECD maskineriet i 1967 så er det i min oppfatning at endringene i OECD, som følge av Teheranavtalen ikke er av stor nok betydning til å si at OECD maskineriet i 1973 er svakere enn det var i 1967. Hva Lantzke antagelig mener er at OECD maskineriet er svakere enn IEA. Dette er noe som jeg tar for meg i neste delkapittel, men dette er en attraktiv slutning siden Lantzke selv var aktivt involvert i IEA, hvor han satt som administrerende leder.

OECD under krisen i 1973 var definitivt mindre involvert enn hva organisasjonen hadde vært i 1967. Dette kom ikke av at OECD maskineriet var svakere enn tidligere, det kom av at kriseplanene ikke ble aktivert. Problemet til OECDs beredskapsplan var at planen manglet en automatisk aktiverings mekanisme, som aktiverte planen når det oppstod en forsyning reduksjon på oljemarkedet. Dette var en større svakhet med denne planen, siden OECD

[349] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 151
[350] POWE, 63/1000, "Future Oil Prices and their Impact on Supply and Demand", 30.07.1973, Side: 6
[351] POWE, 63/1000, "Control of Oil Consumption in an Emergency", 02.09.1973, Side: 4-5
[352] Ibid. Side: 4-5
[353] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 218

medlemmene sammen måtte enes om at kriseplanen skulle aktiveres. Medlemmene måtte derfor manuelt sette i gang de forskjellige prosessene i OECD, som påla medlemslandene å redusere sitt oljeforbruk. Aktiveringen ville også øke overvåkingen av den tilgjengelige oljetilførselen, som videre ville lede til at oljen ble fordelt til de som trengte den mest. Siden det var på denne måten beredskapsplanen fungerte, så var alt avhengig av at OECD var enige om at beredskapsplanen skulle aktiveres. Høsten 1973 så kom ikke OECD høsten 1973 var ikke tilfellet. Høsten 1973 så skrantet koordineringen i OECD, hvor særlig Storbritannia og Frankrike som hadde fått forsikringer fra oljeprodusentene, var imot å aktivere beredskapsplanen. Dette gjorde at medlemslandene ikke kom til enighet om beredskapsplanen skulle aktiveres eller ikke.

Etter kriseutbruddet så økte aktiviteten i OECD betydelig. Omtrent umiddelbart etter at oljevåpenet ble lansert, så møttes oljekomiteen i Paris den 25. oktober. Programmet på dette møtet var å drøfte oljesituasjonen, der fokuset var på tilgjengeligheten av olje, og den økte oljeprisen.[354] Under drøftingen så var OECD generelt enige om at frem til nå så var produksjonskuttene til OPEC små, men det rådet en usikkerhet om hvordan situasjonen ville utvikle seg.[355] Japan, Italia, Nederland og Tyskland var bekymret over hvordan forsyningsreduksjonen ville påvirke de. Storbritannia, Frankrike og Spania var varsom med å fremme kritiske ytringer som på sikt kunne skade deres privilegerte forsyningssituasjon.[356] Det var derfor enighet om at frem til situasjonen ble tydeligere, så var det best å ikke komme med noen forhastede beslutninger. Frankrike, Tyskland og Italia mente at det ville være ugunstig for forsyningssituasjonen at IIAB gikk sammen i ett formelt møte, siden dette kunne indikere at OECD forberedte seg på å fordele oljen, hvilket som produsentene kunne oppfatte som provoserende. Det ble derfor bestemt at man skulle spørre IIAB om de kunne møtes uformelt, slik at de kunne kaste lys på situasjonen før en mer formell beslutning ble tatt.

Angående oljeprisen tok den britiske delegasjonen føringen, og påpekte tre aspekter ved den foreløpige situasjonen. Det første aspektet var at oljeprisen hadde gått opp med 70%, hvilket som påvirket avkastningen på svovelindustrien, og var i brudd med eksisterende handelsavtaler. Det andre aspektet var at de multinasjonale oljeselskapene arbeidet med å få oversikt over situasjonen, og prøvde å finne ut hvordan krisen ville påvirke oljekonsumentene. Det tredje aspektet påpekte at det var ett stort behov for å forstå den internasjonale handelen,

[354] FCO, 8/1968, "OECD Oil Committee – High Level Group", 29.10.1973
[355] Ibid.
[356] Ibid.

og at konsumentene måtte bli mer aktiv i prisforhandlinger med OPEC.[357] Britene understreket at Storbritannia hadde ingen ambisjoner på dette tidspunktet å konfrontere produsentene, slik at når man eventuelt tok kontakt med produsentene så ville dette være for å bygge konsument/produsent relasjonen i en vid kontekst.[358] I dette poenget som britene understreker, så ser man den britiske regjeringens innfallsvinkel til Midtøsten, altså ambisjonen om å opprette og vedlikeholde et godt forhold til regionen. Og man skimter også den Euro-Arabiske Dialogen i det siste utsagnet. Etter dette britiske innspillet så drøftet OECD hvilket land som best egnet seg for å fremme konsumentenes synspunkter for araberne, og siden USA og Nederland hadde begge blitt svartelistet av araberne, så falt dette ansvaret på enten Storbritannia eller Frankrike.[359] Når det kom til fordelingen av den tilgjengelige oljen, så ble det bestemt på dette møtet at foreløpig var dette ikke nødvendig.[360] Hvis det skulle bli nødvendig å aktivere disse prosedyrene, så ville oljekomiteen evaluere dette den 21. november.[361] I november så var situasjonen fortsatt skiftede, hvilket som gjorde at OECD fremdeles arbeidet med å få oversikt over energimarkedet. Dette gjorde at OECD medlemmene ikke kom til enighet angående aktiveringen kriseplanen. I kapittel 4 så påpekte jeg at det var betydelig press fra oljeselskapene på den britiske regjeringen til å aktivere kriseplanen til OECD, når en setter dette i kontekst med at beredskapsplanen ikke ble aktivert, er det tydelig at oljeselskapenes rolle i OECDs beslutningsprosesser var redusert. Ubesluttsomheten til OECD under krisen gjorde at i tiden fra kriseutbruddet og frem til krisen var overstått, så hadde OECD medlemmene ikke aktivert beredskapsplanen, hvilket som er en indikator på manglende koordinering blant OECD-medlemmene. Det er derfor i min mening at OECD var under oljekrisen i 1973 handlingslammet. Hvordan løste oljekonsumentene dette koordineringsproblemet som hadde lammet OECD?

I desember 1973 så kom den amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger med ett forslag om å koordinere konsumentene. I en tale han holdt i London den 12. desember 1973, så foreslo Kissinger å skape en energi handlingsgruppe (Energy Action Group). Denne gruppen skulle bestå av individer posisjonert høyt oppe i konsumentenes politiske hierarki, hvor de sammen ville arbeide med å sikre konsumentene energi til rimelige priser.[362] Forslaget var et

[357] FCO, 8/1968, "OECD Oil Committee – High Level Group", 29.10.1973
[358] Ibid.
[359] FCO, 8/1968, "OECD Oil Committee – High Level Group", 29.10.1973
[360] FCO, 8/1968, "Arms Embargo and Oil Supplies", 29.10.1973, Side: 3
[361] FCO, 8/1968, "OECD Oil Committee – High Level Group", 29.10.1973, Side: 3
[362]Türk, H. (2014). "The Oil Crisis of 1973 as a Challenge to Multilateral Energy Cooperation among Western Industrialized Countries." Historical Social Research / Historische Sozialforschung **39**(4 (150)): 209-230. Side: 217-218

resultat av at det ikke var en uniform posisjon til krisen, verken i EF og OECD, som begge fokuserte på å få oversikt over situasjonen. USA fryktet at den manglende koordineringen mellom konsumentlandene ville føre til bilaterale forhandlinger med produsentene, som kunne skade den internasjonale handelsbalansen.[363] Initiativet til amerikanerne burde derfor sees som en direkte respons på oljekrisen, og den fragmenterte energipolitikken til konsumentene. Frem til desember i 1973 så hadde konsument regjeringene fortsatt ikke kommet med en reaksjon til arabernes bruk av oljevåpenet, og araberne overvåket konsumentene i påvente av en respons. Den britiske regjeringen mente at det var i konsumentenes beste interesse å komme med en reaksjon før energisituasjonen forverret seg.[364] Fra den britiske regjeringens synspunkt så hadde oppstått tre elementer i formuleringen av konsumentreaksjon som de måtte ta høyde for. Den første var at EF hadde forpliktet seg under København konferansen til å utvikle og definere en europeisk energipolitikk, hvor det største og mest umiddelbare elementet i denne var å forbedre relasjonene til oljeprodusentene. Det andre elementet var at OECD forble ett naturlig forum for å koordinere konsumentene, og den iranske Shahen hadde indikert at han ønsket OECD som forhandlings partner. Det tredje elementet som Storbritannia måtte ta høyde for var det amerikanske initiativet til en energi handlingsgruppe.[365] I henhold til det siste elementet så mente det britiske energi departementet at det var to problemer som stod i veien for fremdrift innenfor forslaget til Kissinger. Det første problemet var at noen EF land (primært Frankrike) mente at energipolitikken til EF måtte bli utarbeidet før europeerne kunne gå inn i ett større energi samarbeid. Energidepartementet mente at dette ikke var realistisk eller nødvendig. Siden etableringen av den europeiske energipolitikken ville ta lengre tid enn det verken oljeprodusentene eller USA kunne akseptere.[366] Energidepartementet mente også at det var ingen grunn til at disse prosessene ikke kunne utvikles parallelt. Det tredje problemet var angående representasjon, amerikanerne hevdet at størst fremdrift i handlingsgruppen ville bli oppnådd av en liten gruppe representanter. Det britiske energidepartementet derimot var redd for at dette kunne føre til missrepresentasjon av de forskjellige deltakere. Det ville derfor være bedre om denne gruppen ble opprettet innenfor rammeverket til OECD, slik at delegater for alle de deltagende aktørene kunne representere seg selv.[367] I en korrespondanse mellom Henry Kissinger og den britiske utenriksministeren Alec Douglas-Home, så blir britenes synspunkter på det amerikanske forslaget fremmet. Den britiske utenriksministeren foreslo at energi

[363] Stork, J. (1975). Middle East oil and the energy crisis. New York, Monthly Review. Side: 249
[364] FCO, 8/1972, "Telegram No. 950: Oil Price and Supply"
[365] Ibid.
[366] Ibid.
[367] Ibid.

handlingsgruppen burde bli etablert i OECDs rammeverk, og utredet videre at handlingsgruppen ville være et godt tilskudd til OECDs oljekomite.[368] Utenriksministeren mente også at denne gruppen kunne også ha en rolle å spille i startfasen til den Euro-Arabiske Dialogen.[369] Det er tydelig i denne korrespondansen at den britiske utenriksministeren håpet at konsumentenes reaksjon på oljevåpenet, ville være et kompromiss mellom alle disse tre elementene (EF, OECD og energi handlingsgruppen). Årsaken bak dette håpet, var at siden den britiske regjeringen allerede var engasjert i disse tre elementene, ønsket de å forenkle det pågående arbeidet. Regjeringen mente også at å inkludere energi handlingsgruppen i OECD ville gjøre det lettere for flere av de europeiske landene å delta. Kissingers forslag om å opprette en energi handlingsgruppe kulminerte i at USA inviterte konsumentlandene til å delta på en energi konferanse i Washington.[370]

5.3. IEA (evt: Internasjonal energi koordinering)

IEA (International Energy Agency) kan spores tilbake til våren 1974. Prosessen med å opprette denne organisasjonen startet i Washington på energikonferansen den 11. februar.[371] På København konferansen i desember 1973 hadde EF kommet frem til to ulike løsninger på problematikken i Midtøsten, der den mer kortsiktige løsningen var den Euro-Arabiske Dialogen som er drøftet i kapittel 4, og en mer langsiktig løsning om å:

”[…]to promote a diversification of supplies by developing existing resources, accelerating research in new sources of energy, and creating new capacities of production, notably a European capacity for enrichment of uranium, seeking the concerted harmonious development of existing projects” [372]

Hvis beslutningen fra EF var ett fundament for en mer koordinert utvikling innenfor energisektoren, så var ikke av energikonferansen i Washington helt hva EF hadde forestilt seg i desember. Særlig franskmennene hadde sett for seg et mer hjemme grodd koordineringsforetak. Initiativet til konferansen kom som nevnt fra den amerikanske

[368] FCO, 8/1972, "Kissinger’s Energy Proposals"
[369] Ibid.
[370] Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster. Side: 611
[371] Türk, H. (2014). "The Oil Crisis of 1973 as a Challenge to Multilateral Energy Cooperation among Western Industrialized Countries." Historical Social Research / Historische Sozialforschung **39**(4 (150)): 209-230. Side: 219
[372](1973). Meetings of the Heads of State or Government (Summit), Copenhagen, 14-15 December 1973**:** 29. Side: 7

utenriksministeren Henry Kissinger, og var en direkte respons på den forvirrete situasjonen som konsumentlandene befant seg i høsten 1973.[373] Under denne energi konferansen så ble deltagerne med unntak av Frankrike enige om å opprette ECG (Energy Coordinating Group).[374] ECGs fokus på energi var omfattende, hvor elementer fra OECDs eksisterende finansielle institusjoner, og de politiske institusjonene til konsumentlandene skulle koordineres av ECG. Det vide omfanget til ECG, bestående av mange uavhengige politiske aktører, gjorde at det umiddelbare gjøremålet til denne gruppen var å koordinere alle aktørene.[375] Det ble identifisert 9 handlingsområder som ECG måtte ta stilling til. Disse var: konservering av energi og redusere etterspørselen etter olje, akselerere utviklingen av konvensjonelle energiressurser, oljedeling, internasjonalt samarbeid på forsking og utvikling av energikilder, samarbeid i uranberiking, økonomiske tiltak, produsent/konsument relasjoner, rasjoner med utviklingsland og rollen til de multinasjonale oljeselskapene.[376] Ved å stimulere utvikling innenfor alle disse områdene kunne ECG styrke konsumentenes energisikkerhet slik at de kunne stå sterkere i prisforhandlinger med OPEC. Oppgaven til ECG ville være både omfattende og kompleks, så hvordan ville ECG få konsumentlandene til å koordinere så mange ulike aspekter ved deres energipolitikk?

Amerikanerne så for seg at alle disse tematikkene kunne best bli utført igjennom opprettelsen av en pakkeløsning. Kjernen i en slik løsning ville ha større likhetstrekk med beredskapsplanen til OECD, som tok sikte på å verne OECD-medlemmene mot markedssvingninger innenfor oljesektoren. I tillegg ville denne pakkeløsningen slå sammen konsumentenes ressurser.[377] Britene hadde reservasjoner for å umiddelbart gå med en slik løsning, der den innlysende fordelen var at britene ville få større tilgang på amerikansk olje under en energikrise. Ulempen med pakkeløsningen som bekymret den britiske regjeringen, var at de andre konsumentene ville få tilgang til nordsjøoljen som var i ferd med å bli etablert. Siden omfanget av nordsjøoljen fremdeles var spekulativt, så ønsket ikke den britiske regjeringen å gå inn i noen langsiktige forpliktelser. Regjeringen bekymret seg også for at de arabiske oljeprodusentene kunne oppfatte denne pakkeløsningen som provoserende.[378] Hvilket som kunne skade Storbritannias forhold til den arabiske verden, og gjøre de til et attraktivt mål for oljevåpenet. Før ECG møtet den 3. juli, hadde det blitt bestemt i Whitehall at britene skulle ha

[373] PREM, 16/243, "Oil Sharing", 02.07.1974
[374] Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press. Side: 118
[375] PREM, 16/243, "Washington Energy Conference Follow-up", 13.03.1974
[376] PREM, 16/243, " Follow-up to Washington Energy Conference, Topics for Further Action ", 13.03.1974
[377] PREM, 16/243, "Oil Sharing", 02.07.1974
[378] Ibid.

en positiv holdning til amerikanernes forslag, men det var viktig å poengtere at britene på dette tidspunktet ikke kunne binde seg i konkrete avtaler. I hvert fall ikke før innholdet i denne pakkeløsningen ble utredet.[379]

ECG håpte den 23. juli at delingsprogrammet skulle stå ferdig den 19.-20. september, men statssekretariatet for energi i Storbritannia var mindre optimistisk. På dette møtet hadde det oppstått en rekke komplikasjoner som måtte avklares før delingsprogrammet kunne bli akseptert. Ett problem var at amerikanerne og en rekke andre land ønsket at delingsprogrammet skulle bindes i en formell mellomstatlig avtale.[380] Den britiske regjeringen stod i opposisjon til dette forslaget, hvor de ikke ønsket at avtalen var fullt så offisielt.[381] Problemet som britene hadde med formaliseringen av dette programmet, var regjeringen mente at denne burde omfatte en rekke detaljer som ennå ikke hadde blitt utredet, hvilket som sannsynligvis ville føre til forsinkelser. I tillegg så mente regjeringen at å binde konsumentene i en konkret avtale ville redusere sannsynligheten for at Frankrike ble med, som hadde valgt å avstå fra dette koordineringsprogrammet, noe som videre kunne føre til gnisninger i EF.[382] Men det største problemet som oppstod på møtet den 23. juli, var at amerikanerne ville ikke at pakkeløsningen ble etablert innenfor rammeverket til OECD. USA var alene om dette synspunktet, og ønsket å opprette en ny organisasjon som administrerte energikoordineringen. Storbritannia og de resterende landene mente at dette ville være unødvendig, siden denne organisasjonen ville i prinsippet ha samme funksjon som OECDs oljekomite. Prosessen av å koordinere konsumentlandenes energipolitikk var i ferd med å bli fullført, så hva var resultatet?

Møtene til ECG resulterte i opprettelsen av IEP (International Energy Program) avtalen, den 19.-20. september. Problemene som den britiske regjeringen hadde oppfattet som potensielt utsettende elementer i koordineringen av konsumentlandene, ble løst igjennom harde forhandlinger, og inngåelsen av flere kompromisser i slutten av september.[383] Et eksempel på et slikt kompromiss, var at IEP skulle bli administrert av en ny organisasjon, som skulle operere innenfor rammeverket til OECD. På denne måten ble ønsket til både USA, om å opprette en egen organisasjon som administrerte IEP, og de andre landene som ønsket at IEP skulle bli administrert av OECD tatt hensyn til. IEP avtalen var relativt omfattende, hvor denne avtalen primært tok sikte på å stabilisere handelsforholdet mellom produsentene og konsumentene,

[379] PREM, 16/243, "Oil Sharing", 03.07.1974
[380] PREM, 16/243, "Emergency Oil Sharing", 06.09.1974
[381] FCO, 96/21, “Energy Coordinating Group: Brussels 19 September Integrated Emergency Programme: Form of the Agreement”, 19.09.1974, Side: 3
[382] PREM, 16/243, "Emergency Oil Sharing", 06.09.1974
[383] PREM, 16/243, "Emergency Oil Sharing", 25.09.1974

hvor det overordnende målet var å sikre konsumentenes tilgang på olje. Større olje uavhengighet, kombinert med en detaljert kriseplan, ville gjøre konsumentene mindre sårbar for svingninger på energimarkedet.[384] På ECG møtet den 19.-20. september ble et avtalt at de ulike regjeringene hadde frem til 29. oktober til å indikere om de var villig til å akseptere denne avtalen.[385] Den britiske regjeringen var tilfredsstilt over innholdet i avtalen, hvor de mente at IEP avtalen dekte det britiske behovet for et effektivt internasjonalt samarbeid, som samtidig sikret de britiske interessene.[386] Hovedbekymringen til den britiske regjeringen, hadde vært dreid rundt rollen som nordsjøoljen ville ha i dette programmet. Ettersom IEP avtalen inkluderte klausuler for at medlemmene kunne trekke seg ut etter 3 år, så ga dette tilstrekkelige forsikringer til britene. [387] I tråd med dette er det i min oppfatning at den britiske regjeringen så på IEP avtalen som en midlertidig sikkerhet, som sikret den britiske energiforsyning. I hvert fall helt frem til britene kunne bli mer selvforsynt med olje. Med denne klausulen i IEP så var britene villig til å signere IEP avtalen.[388] Så hvordan påvirket IEP avtalen den britiske energisikkerheten?

Denne avtalen påvirket den britiske energipolitikken på følgende måte, hvis en energikrise oppstod så ville IEP automatisk aktivere kriseprosedyrene. Prosedyrene tok sikte på å redusere forbruket og starte oljedelingen. Dette skulle skje automatisk når en av konsumentene opplevde, eller forventet en nedgang på 7% i henhold til den normale oljetilførselen.[389] Automatikken i dette reiste diskusjoner i utenriksdepartementet om det var nødvendig å komme med en ny lovgivning som bedre oppfylte obligasjonene i IEP.[390] Dette spørsmålet kom fra statssekretæren, som sammen med sine ministere hadde diskutert om dette ville være nødvendig. Regjeringen stod ovenfor et tredelt valg. Regjeringen kunne enten opprette en ny skreddersydd lovgivning som ville effektivisere implementeringen av IEP, eller gjøre en lovgivning fra 1970 angående brensel og elektrisitet permanent, eller sette inn bestemmelser i petroleumsloven som kunne endre drivstoff og elektrisitetslovgivningen ved behov.[391] Hvorfor dette var ett spørsmål som ble drøftet, var at den britiske regjeringen ønsket å effektivisere kriseplanen til IEP. Energidepartementet anbefalte for regjeringen, etter

[384] Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227. Side: 224
[385] PREM, 16/243, "Emergency Oil Sharing", 25.09.1974
[386] PREM, 16/243, "Oil Sharing", 15.10.1974, Side: 1
[387] Ibid. Side: 2
[388] Ibid. Side: 4
[389] FCO, 96/27, "Agreement on an International Energy Program", 18.11.1974
[390] PREM, 16/243, "International Energy Programme", 19.11.1974
[391] FCO, 96/26, "Implementation of the IEP", 07.11.1974

omfattende rådgivning fra ulike departementer og jurister, å implementere bestemmelser i petroleumsloven, slik at regjeringen kunne ved behov effektivt redusere oljeforbruket, som stipulert i IEP.[392] IEP avtalen opprettet ett konkret skille mellom, hva som var definert som krise og normale tilstander, dette gjorde Storbritannia hadde klare retningslinjer for deres handlinger hvis en krise oppstod. Dette forhindret at en kaotisk situasjon slik som i 1973 oppstod. På ECG møtet i September ble det avtalt at på sitt siste møte i Paris den 18. november skulle medlemslandene signere IEP.[393]

Den 15. november opprettet OECD IEA.[394] Med både signeringen av IEP og opprettelsen av IEA, så inngikk konsumentlandene i et internasjonalt energisamarbeid som har vart helt frem til i dag. Som redegjort for i kapittel 2, så opprettet IEA fire arbeidskomiteer som hadde forskjellige ansvarsområder innenfor energisektoren. SEQ (Standng Group on Emergency Questions), var den arbeidskomiteen som var av størst umiddelbar viktighet. Denne gruppen hadde primært tre oppgaver, den første var systematiseringen av fordelingen av olje under energikrise. Den andre var, ansvaret for oljelagrene, som hadde det målet at alle signerende statene i IEP etter hvert skulle utvide disse til 90 dager. Den tredje og siste var å evaluere de ulike nasjonale kriseplanene, slik at disse var skreddersydd til kriseforskriftene i IEP.[395] Den andre arbeidskomiteen var SOM (Standing Group on the Oil Market), denne arbeidsgruppen hadde ansvaret for å utforske og evaluere den internasjonale oljesituasjonen, og oljeselskapenes posisjon i denne.[396] Denne komiteen måtte derfor arbeide sammen med oljeselskapene for å opprette på den informasjonen som måtte til for å evaluere oljemarkedet. Det er også tydelig at den primære oppgaven til denne komiteen var å overvåke OPEC, selv om dette ikke står spesifikt i kildene, siden denne organisasjonen var den eneste betydelige produsenten av olje (sett bort i fra Sovjet) som stod utenfor IEA. Den tredje arbeidskomiteen som var underordnet IEA var SLT (Standing Group on Long-Term Co-operation). Ansvarsområdet til denne komiteen var å utvikle det interne samarbeidet i IEA. Programmet til SLT skulle dekke disse fire områdene: konservering av energi, forskning og utvikling, utvikling av alternative ressurser, og beriking av Uran.[397] Innenfor disse områdene er det tydelig at forskning og utvikling ville kreve mer organisering enn de andre. IEA innså dette, og mente derfor at denne grenen i SLT burde ved ene seinere anledning få sin egen komite som arbeidet

[392] FCO, 96/28, "Implementation of the IEP", 07.11.1974
[393] FCO, 96/26, "Signature of the Agreement on the IEP", 11.11.1974
[394] FCO, 96/27, "Telegram No. 202: International Energy Agency", 15.11.1974
[395] FCO, 96/27, "Governing Board Working Programme of the Agency, November 1974 to April 1975", 18.11.1974, Side: 3
[396] Ibid. Side: 4
[397] Ibid. Side: 5

parallelt med SLT komiteen.[398] Styrerådet (Governing Board) i IEA opprettet derfor CRD som en egen arbeidskomite i 1975.[399] Den fjerde og siste arbeidskomiteen som ble opprettet i 1974 var SPC (Standing Group on Relations with Producer and Other Consumer Countries). SPC var komiteen som skulle bearbeide og utvikle IEA medlemmenes relasjoner både internt mellom IEA medlemmene, og eksternt til nasjoner som ikke var medlem av IEA, hvilket som inkluderte oljeprodusentene. Den første oppgaven til SPC var å opprette en katalog av temaer som IEA kunne diskutere med oljeprodusentene.[400]

Disse komiteene er åpenbart nært knyttet til hverandre, slik at for eksempel informasjon hentet og evaluert av SOM ville bli brukt av de andre komiteene slik som SPC. Ettersom ansvarsområdene til disse fire komiteene i større grad utfyller hverandre, så krevde dette en overordnet koordinering. Dette ansvaret falt på en administrerende komite som jobbet direkte under styret. Denne komiteen tok for seg rutinearbeidet til IEA.[401] Over denne komiteen satt styrerådet, som var det høyeste organet i IEA. Styrerådet hadde ifølge artikkel 49 og 51 i IEP avtalen ansvaret for å opprette forskjellige organer, og implementere ulike prosedyrer slik at IEA fungerte optimalt.[402] Og ifølge artikkel 52 så var beslutningene tatt i styretrådet var bindene for alle medlemmene.[403] Dette var den hierarkiske strukturen i IEA. Der styret var på toppnivået, og bestod av en eller flere ministere fra de ulike medlemslandene. På nivået under var den administrerende komiteen som bestod av senior representanter fra de ulike regjeringene. Og under denne var arbeidskomiteene som bestod av eksperter og representanter fra de deltagende regjeringene. Men hvordan var den britiske oppfatningen på IEP og IEA?

Det er tydelig at IEP tar sikte på å koordinere flere aspekter innenfor energisektoren som de britiske myndighetene har siden 1967 arbeidet med. Det er også tydelig at IEP avtalen inneholder særskilt tre elementer som har vært Storbritannias primære fokus innenfor energisektoren. Det første elementet er IEA arbeider med å videreutvikle OECDs beredskapsplan igjennom SEQ komiteen. Kriseprosedyrene til OECD hadde under krisen 1967 vært av stor nytte for Storbritannia, og ved at IEP implementerte en automatisk

---

[398] FCO, 96/27, "Governing Board Working Programme of the Agency, November 1974 to April 1975", 18.11.1974, Side: 5

[399] Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor. Side: 219

[400] FCO, 96/27, "Governing Board Working Programme of the Agency, November 1974 to April 1975", 18.11.1974, Side: 6

[401] Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor. Side:162

[402] FCO, 96/27, "Agreement on an International Energy Program", 18.11.1974

[403] Ibid.

utløsermekanisme, så ble det mer tydelig hvor linjen gikk mellom vanlige forsyningstilstander og krise. Utvikling av denne automatikken var riktignok ingen overraskelse, siden OECD hadde allerede diskutert implementeringen av dette før kriseutbruddet. Dette betyr at IEA har overtatt hele ansvarsområdet som OECD tidligere hadde hatt innenfor energisektoren. Siden disse planene har vært helt essensiell i den britiske energisikkerheten, så indikerer dette at Storbritannias syn på beredskapsplanen blir videreført til IEA. Jeg utredet for dette i kapittel 3, og konkluderte med at britene mente beredskapsplanen var attraktiv så lenge Storbritannia var avhengig av oljeimporten. Det andre elementet var fokuset til SPC på de internasjonale relasjonene mellom konsumentlandene og produsentlandene. Dette var ett område som Storbritannia hadde tatt meget seriøst etter seksdagerskrigen og møtet i Teheran, der de arbeidet med å forbedre forholdet til produsentlandene, slik at de var mindre tilbøyelig til å føre en handelsblokade mot Storbritannia. Et internasjonalt fokus på dette ble ikke koordinert før opprettelsen av den Euro-Arabiske Dialogen, som under signeringen av IEP avtalen møtte på ett større problem. Dette betyr at Storbritannia hadde en ny kanal som de kunne bruke til å bearbeide forholdet til produsentene, hvilket som kunne være viktig hvis Dialogen falt i fisk. Det tredje elementet var IEAs fokus på alternative energikilder. Etter møtet i Teheran så den britiske regjeringen at det var større fordeler med å være mindre avhengig av olje, slik at britene begynte på egenhånd å implementere alternative energikilder i sin energisektor. Å koordinere forskning og utvikling av alternative energikilder kunne derfor på lengre sikt gi stor avkastning i Storbritannia. Sammenføyningen av disse britiske målene i en avtale, gjorde den britiske regjeringen positivt innstilt til IEP og IEA. Eneste unntaket var Lord Kennet, som var opposisjonens talsmann for den britiske utenrikspolitikken. Lord Kennet bekymret seg over at hvis Storbritannia signerte IEP avtalen, så ville man binde seg til enda en overnasjonal organisasjon, og kunne risikere nordsjøoljen.[404] Responsen til de forskjellige departementene på Lord Kennet bekymringer var at hans kritikk av IEA var en kombinasjonen av misforståelser og politisk agenda, hvilket som resulterte med at denne kritikken ble ignorert.[405] Dette illustrer at selv med ulike synspunkter på IEP avtalen, så var det vide omfanget ved denne avtalen meget attraktiv til den britiske regjeringen. Aksepten av IEP avtalen og omfanget til IEA mener jeg er en konsekvens av at avtalen var mer eller mindre i tråd med allerede eksisterende britisk energipolitikk.

[404] FCO, 96/30, "Letter form Lord Kennet to Minister of State", 04.11.1974
[405] FCO, 96/30, "International Energy Programme: Lord Kennet's views", 04.11.1974

Etter at IEP avtalen hadde blitt signert, ble etter forslag fra den britiske delegasjonen Étienne Davignon fra Belgia valgt som forman til IEA.[406] Å foreslå Davignon som den første formannen i IEA var ikke overraskende, siden det var han som var den sittende formann i ECG. I oppstartsfasen til IEA var det primært to aspekter som måtte utredes. Det første aspektet var økonomien til organisasjonen, altså hvordan organisasjonen skulle bruke det bevilgede budsjettet. Det andre aspektet var at organiseringen av sekretariatet måtte utredes. Ulf Lantzke som var utpekt til administrerende leder, la frem et budsjettforslag på 25 millioner francs for 1975. Lantzkes forslag kom litt brått på de forskjellige delegasjonene, hvor for eksempel de tyske og japanske representantene, påpekte at IEA burde bli holdt så liten og effektiv som mulig.[407] Som et resultat av at de ulike delegasjonene var mindre forberedt enn Lantzke, så ble det bestemt at en arbeidsgruppe som tok for seg budsjettet skulle møtes og diskutere Lantzkes forslag i starten av desember. Angående organiseringen av sekretariatet så viste Lantzke på ny at han var godt forberedt. Han anslo at IEA kom til å ha behov for å fylle 93 poster. Hvor 35 av disse, var poster som energidirektoratet i OECD kunne fylle, noe som etterlot 58 poster som måtte bli fylt.[408] I diskusjonen rundt Lantzkes anslag så var det argumenter for at det ville være bedre at IEA hadde færre poster i starten, slik at man kunne utvikle organisasjonen på en organisk måte. Hvilket som ville føre til at IEA på lengre sikt ville få en bedre kvalifisert stab.[409] Hvorfor de ulike nasjonene ønsket at IEA i 1975 skulle være liten, er det ingen indikasjon på i kilde materialet, men det er to årsaker som er sannsynlige. Den første er at IEA medlemmene fortsatte var varsom mot å støte oljeprodusentene, og den andre er at det ville være bortkastete resurser å ansette mennesker som ukvalifisert, og som IEA ikke hadde umiddelbart bruk for.

I henhold til Lantzkes budsjettforslag så oppfattet den britiske delegasjonen at 25 millioner franc var ambisiøst, men delegasjonen anerkjente at de forskjellige nasjonene var villig til å gi IEA et generøst budsjett, for 1975. Målet til den britiske delegasjonen under budsjettmøtet i starten av desember var å se til at IEA ville få mest ut av de bevilgede midlene. Dette gjorde at den britiske delegasjonen under budsjettforhandlingene argumentere for at det var viktigere å få riktige/kvalifiserte personer til å fylle de ulike postene i organisasjonen, enn å rekruttere folk som IEA ikke umiddelbart kunne bruke.[410] Budsjettmøtet ble holdt 9-10. desember, og siden størrelsen på budsjettet var nært knyttet til størrelsen av sekretariatet til IEA,

[406] FCO, 96/27, "Telegram No. 205, Signature of the International Energy Programme Agreement and First Meeting of the Governing Board of the IEA", 20.11.1974, Side: 1
[407] Ibid. Side: 4
[408] Ibid. Side: 4
[409] FCO, 96/27, "Telegram No. 205, Signature of the International Energy Programme Agreement and First Meeting of the Governing Board of the IEA", 20.11.1974, Side: 4
[410] FCO, 96/28, "International Energy Agency: Budget", 26.11.1974

så ble begge temaene diskutert på dette møtet. De deltagende nasjonene ble enige om at det skulle ansettes en godt kvalifisert stab, selv om dette kunne skape forsinkelser i å fylle de ulike postene. I henholdt til organiseringen av postene, så ble det videre bestemt at 14 poster skulle umiddelbart fryses, og en post skulle slettes.[411] Dette var med på å redusere størrelsen på budsjettet, som ble satt til 21,785,400 franc, der 2,354,200 franc ble fryst.[412] Hvorfor akkurat denne summen? Med tank på at det var vanskelig å estimere utgiftene for 1975 siden organisasjonen var ny. Skulle denne summen gjøre IEA så fleksibel som mulig, slik at organisasjonen kunne være tilpasningsdyktig i tilfelle uventede problemer oppstod.[413] Den britiske regjeringens ambisjoner på dette møtet ble realisert, og det er ingen indikasjoner i kildematerialet at britene var misfornøyd med hva som ble bestemt på dette møtet. Men hvilket utbytte fikk Storbritannia av å være medlem i IEA?

I henhold til SEQ komiteen, anerkjente den britiske regjeringen at deltagelse i denne var viktig frem til Storbritannia ble en selvstendig oljeprodusent. Etter etableringen av Nordsjøen ville ikke kriseplanene til IEA være nødvendig. Dette er i tråd med forbeholdene som regjeringen hadde til OECDs beredskapsplan, og oljelagringen på slutten av 1960-tallet. Denne oppfatningen i tilknytning til IEA blir ikke nevnt spesifikt i kildematerialet, men det er i hvert fall to indikatorer på at dette var tilfellet. Den første var den britiske regjeringens motvilje til å signere IEP avtalen før det ble tydelig hvordan denne avtalen kom til å påvirke nordsjøoljen. Artikkel 69 i IEP avtalen, som gjorde det mulig for medlemslandene å avslutte sitt medlemskap etter 3 år, fungerte som en sikkerhetsventil for Storbritannia, og var et viktig element i at britene ble medlem av IEA. Den andre indikatoren på denne holdningen er at kildematerialet viser ikke at britenes holdning til lagringsprogrammet hadde endret seg fra 1973 til 1976. Implikasjonen av dette er at IEA overtok britenes kritiske syn på oljelageret fra OECD. Det er derfor i min mening at Storbritannia så den umiddelbare nytten av kriseplanene til SEQ, men på lengre sikt var det klart at bitene hadde energisikkerheten til å melde seg ut av disse planene.

I henhold til de andre arbeidskomiteene i IEA så er det tydelig samsvar mellom ansvarsområdene til disse, og målene som den britiske regjeringen opprettet etter publiseringen av parlamentmeldingen i 1967. Hvilket som har blitt tatt for seg i kapittel 3. Hvor den britiske regjeringen startet sitt arbeid med å bli mindre avhengig av olje, og oljeprodusentene. I denne konteksten så må det følge at fokuset til IEA, på alternative energikilder, og det interregionale forholdet mellom produsent og konsument, er for Storbritannia en videreføring av en allerede

[411] FCO, 96/30, "Committee on Budget and Expenditures", 13.12.1974, Side: 1-2
[412] Ibid. Side: 3
[413] Ibid. Side: 9

eksisterende energisikkerhetspolitikk. Det er derfor i mening at selv om lagringsplanene til IEA, på sikt, ikke var særdeles relevant for Storbritannia, så styrket resten av IEP avtalen energisikkerheten til britene. Styrken til IEA, som jeg peker på, har gjort at Storbritannia fremdeles er medlem av denne organisasjonen.

5.4. Konklusjon.

Etter at de multinasjonale oljeselskapene hadde mistet sin innflytelse på prisreguleringene på oljemarkedet, så arbeidet OECD med å øke koordineringen blant konsumentlandene. Fokuset til OECD på dette feltet rakk ikke å bli mer enn drøftinger før OPEC på ny lanserte oljevåpenet høsten 1973. Dette gjorde at Storbritannia og de andre konsumentlandene befant seg i en kaotisk situasjon. Ulf Lantzke hevder at OECD-maskineriet i 1973 var for svakt til å koordinere konsumentene, og dette var årsaken til at OECD igjennom hele krisen ikke klarte å komme med konstruktive mottiltak. Min oppfatning er at OECD-maskineriet ikke var mye svakere enn tidligere. I henhold til krisen i 1967 hadde beredskapsstrategien til OECD ikke endret seg stort, hvor den eneste forskjellen var at etter Teheranavtalen så var det OPEC som regulerte oljeprisene, og ikke de multinasjonale oljeselskapene. Som vist i kapittel 3 så forårsaket denne markedsendringen at Storbritannia og de andre konsumentlandene måtte selv være ansvarlig for sin egen energisikkerhet. Og som et resultat av dette så ble konsumentenes energipolitikk fragmentert. Hvilket som reflekteres både i EF og i OECD.

I desember 1973 fremmet den amerikanske utenriksministeren, et tiltak mot den manglende koordineringen til konsumentlandene. Forslaget gikk ut på at konsumentene skulle opprette en handlingsgruppe som kunne bli en motpol til OPEC i prisforhandlinger. Forslaget ledet til at konsumentlandene ble invitert av den amerikanske presidenten til å møtes i Washington for å diskutere hvordan konsumentenes energipolitikk kunne koordineres. Washingtonkonferansen var starten på konsumentsamarbeidet som utviklet seg til å bli IEA.

IEA ble basert på IEP-avtalen som konsumentlandene hadde utviklet siden Washingtonkonferansen. IEP-avtalen definerte omfanget av energisamarbeidet mellom konsumentlandene, og IEA ble opprettet for å administrere dettet. Sensommers 1974, var den britiske regjeringen usikker på om de ville bli medlem av denne organisasjonen. Bakgrunnen til denne usikkerheten var at regjeringen var redd for hvordan IEP ville påvirke nordsjøoljen. Usikkerheten til Storbritannia smuldret mer eller mindre bort, når det ble inkludert i IEP-avtalen at medlemslandene kunne trekke seg etter 3 år. Jeg argumenterer for at siden OECDs beredskapsstrategi hadde vært et sentralt element i den britiske energisikkerheten, ville det bety

at den britiske energisikkerheten ville miste dette elementet, når beredskapsstrategien til OECD ble overtatt av IEA. Jeg konkluderer derfor med at siden mange av arbeidsområdene til IEA, var i tråd med den britiske internasjonale energipolitikken, ville det være ugunstig for Storbritannia på lengre sikt, å ikke bli medlem av IEA.

Kapittel 6. Konklusjon.

Perioden fra 1967 til 1977, var en turbulent tid for den britiske energisikkerhetspolitikken. Perioden startet med oljekrisen i 1967, da Storbritannia opplevde en drastisk nedgang i importhandelen med oljeprodusentene i Midtøsten. Denne nedgangen var forårsaket av Seksdagerskrigen. Krigen var den utløsende faktoren som aktiverte oljevåpenet. Araberne beskylte Storbritannia for å ha hjulpet Israel med britiske fly. Dette nektet den britiske regjeringen for, men Storbritannia ble like vel kategorisert som fiendtlig av Den Arabiske Liga. Anklagen mot Storbritannia hadde den konsekvensen at oljeprodusentene i Midtøsten opprettet en handelsblokade mot det britiske markedet.

Storbritannias energisikkerhet hadde siden 1956, vært nært tilknyttet OECDs beredskapsstrategi. Betydningen av OECDs beredskapsstrategi for den britiske energisikkerheten i 1967, var at uten denne så ville Storbritannia merket handelsblokaden. Jeg argumenterer for at OECDs beredskapsstrategi gjorde at Storbritannia hadde begrenset behov for å aktivt delta i sin egen energisikkerhetspolitikk. Siden det eneste den britiske regjeringen måtte gjøre i henhold til denne var å vedlikeholde sine oljelagre. Bruken av oljelagrene under krisen i 1967, skjermet den britiske økonomien mot forsyningssvingninger på oljemarkedet. Bidraget til dette underkapittelet til den historiske forskningen på britisk energipolitikk er av stort omfang. Årsaken til dette er at det er meget lite som har blitt skrevet om OECDs beredskapsstrategi, hvor forfattere slik som Bamberg tar for seg dette kun i henhold til Suezkrisen i 1956. Derfor vil jeg anbefale at fremtidig forskning tar for seg dette, siden det er mange interessante problemstillinger knyttet til utviklingen av OECDs beredskapsstrategi.

Krisen i 1967, var en oppvekker for den britiske regjeringen. Regjeringen oppfattet handelsblokaden mot seg som en trussel for den britiske energisikkerheten. Energisikkerheten kom i fokus, og den umiddelbare konsekvensen av dette var at regjeringen prøvde å skaffe Storbritannia olje fra andre kilder. Mitt argument er at oljekrisen i 1967, var katalysator for endring i den britiske energisikkerhetspolitikken. Hvor Storbritannia starter å arbeide mot oljeimportuavhengighet. Dette sees umiddelbart under krisen, hvor Storbritannia forhører seg med Frankrike og Romania om å opprette handelsavtaler for olje. Dette var de riktig nok ikke vellykket med, men det var en start. Det som hadde betydning var den økte oljeeksporten fra USA, som kombinert med de multinasjonale oljeselskapenes reorganisering av verdens handelsflåte, dekket det britiske oljeunderskuddet. Oljekrisen i 1967, gjorde at Storbritannia i etterkant, videreutviklet sin energisikkerhetspolitikk ved å publisere en parlamentmelding som tok sikte på å redusere Storbritannias oljeavhengighet, ved å implementere alternative energikilder inn i energisektoren.

Konsekvensen av krisen i 1967, ble ikke tydelig før i 1971. Da de multinasjonale oljeselskapene mistet sin kontroll over oljeprisen etter inngåelsen av Teheranavtalen. Dette førte til at den britiske regjeringen måtte oppta en internasjonal aktørrolle på energimarkedet. Teheranavtalen markerte et skille for de multinasjonale oljeselskapene, noe som Walter Levy peker på, i sin artikkel «Oil Power». Det jeg prøver å få frem her er at dette ikke bare var ett skille for oljeselskapene, men også den britiske energipolitikken. Energipolitikken som hadde før 1971, vært henholdsvis løst knyttet til det internasjonale energimarkedet, måtte etter Teheranavtalen ta høyde for den internasjonale energisituasjonen. I henhold til dette er det noe tidligere forskning, men de fleste verkene er mer fokusert på enten utviklingen av nordsjøoljen, eller det geopolitiske energibildet. Jeg havner derfor i en salgs gråsone, hvor det kanskje er kun Kuiken som tar for seg en tilsvarende tematikk.

I 1973, var det tydelig at det hadde skjedd et markedsskifte i Teheran to år tidligere. Under Jom-Kippur krigen høsten 1973, så tok araberne på ny i bruk oljevåpenet. Oljevåpenet i 1973 ble fulgt av kraftige prisøkninger på oljen, dette gjorde at omfanget av krisen var betydelig større enn krisen i 1967. Arabernes formål med oljevåpenet, var det samme som det hadde vært i 1967, å legge økonomisk press på de vestlige regjeringene, slik at de trakk sin støtte til Israel. Mangel på koordinering blant oljekonsumentene gjorde at det var vanskelig å komme med mottiltak. Oljevåpenet hadde en splittende effekt på EF. Nederland som hadde fått en handelsblokade rettet mot seg, ønsket at beredskapsstrategien til OECD skulle aktiveres, men både i OECD og EF, så var Storbritannia i mot tiltak som kunne potensielt true den britiske oljeimporten. Dette gjorde at både EF og OECD måtte koordinere sine medlemsland før aktive tiltak ble iverksatt. Jeg argumenter for at den britiske energipolitikken, umiddelbart etter kriseutbruddet var lite samarbeidsvillig internasjonalt fordi, regjeringen ønsket ikke å skade energisikkerheten. Dette er et logisk følge, som er i tråd med hvordan Storbritannia etter Seksdagerskrigen og Teheranavtalen arbeidet med å forbedre sitt forhold til produsentlandene i Midtøsten. Jeg konkluderer med at Storbritannia ville gjøre noe som ville støte araberne, fordi dette ville bryte med den britiske internasjonale energisikkerhetspolitikken. Det viste seg riktignok at dette ikke var bærekraftig i den nye EF sammenhengen, hvor Storbritannia var pålagt av Romatraktaten å ikke intensjonelt forhindre handelen mot det det europeiske fellesmarkedet. Som følge av dette ble Storbritannia mer samarbeidsvillig, og kunne godta EFs koordinerte respons på oljekrisen i desember 1973.

På Københavnkonferansen i desember 1973, kom EF frem til to målsetninger for den europeiske energipolitikken. Den første var at EF skulle stimulere utviklingen av alternative energikilder, der målet var å redusere medlemslandenes importavhengighet. Den andre

målsetningen var å opprette et samarbeid mellom EF og Midtøsten, som ville styrke forholdet mellom dem, og gjøre det mindre attraktivt for oljeprodusentene å bruke oljevåpenet mot EF. Begge disse målsetningene har tydelige likheter med den britiske energipolitikken etter krisen i 1967, hvilket som gjorde at britene var ikke i opposisjon til EFs initiativ. Prosessen som startet på Københavnkonferansen kulminerte i opprettelsen av den Euro-Arabiske Dialogen.

Det var planlagt at Dialogen skulle ha sitt første møte i slutten av 1974, men like før møtet så krevde den arabiske siden at PLO skulle få delta. Dette var noe som EF ikke aksepterte, noe som førte til at Dialogen ble utsatt til sommeren 1975. EF hadde innen da, klart å unngå problematikken som inklusjonen av PLO skapte, ved å innføre Dublin-formelen. PLO-problemet hadde tydeliggjort for EF at de ikke var klar for at Generalkommisjonen møttes. Dette gjorde at frem til 1976, var det bare Dialogens arbeidskomiteer som arbeidet med samarbeidet mellom EF og araberstatene. I tilknytning til dette argumenterer jeg for at Storbritannia var primært fokusert på å de praktiske sidene ved Dialogen. Hvor jeg konkluderer med at Storbritannia fungerte som en motvekt til arabernes økende press for å politisere Dialogen. Dette fordi den britiske regjeringen ønsket å utvikle forholdet til den arabiske verden, og mente at politiske spørsmål ville føre til uønskede konsekvenser for EF. Til tross for Storbritannias innsatts, så skjedde det et skifte i 1976. I 1976 møttes Generalkommisjonen for første gang, og araberne i økende grad ønsket å diskutere med EF den politiske situasjonen i Midtøsten. Fokuset til Dialogen skiftet fra å være på et praktisk samarbeid, til å være på politiske spørsmål angående Midtøsten, som i hovedsak var dreid rundt annerkjennelsen av PLO. Dialogen som hadde blitt startet for å sikre de Europeiske landenes oljeforsyning, hadde endret karakter.

Som nevnt hadde oljekrisen i 1973, påpekt manglende koordinering blant konsumentlandene i Vesten. Dette hadde direkte konsekvenser for OECD, som før krisen hadde prøvd å øke koordineringen mellom sine medlemmer, men dette ga ikke avkastning før utbruddet av oljekrisen i 1973. Jeg argumenterer for at dette var et resultat av at medlemslandene, og særlig den britiske regjeringen hadde etter Teheranavtalen opptatt en større rolle på de internasjonale energimarkedet, noe som ledet til en fragmentering i energipolitikken til OECD-medlemmene. Fragmenteringen er tydelig under oljekrisen i 1973, når OECD ikke kommer til enighet om de skal aktivere beredskapsstrategien sin. Forskningsbidraget mitt innenfor dette, er av større betydning, siden analysen påpeker en direkte sammenheng mellom Teheranavtalen i 1971, og utviklingen av IEA.

Parallelt med Dialogen utviklet konsumentlandene IEA (International Energy Agency), som var en organisasjon som administrerte energikoordineringen stadfestet i IEP-avtalen

(International Energy Program). Opprettelsen av IEA var en direkte konsekvens av konsumentlandenes ukoordinerte adferd under selve krisen. I desember 1973, foreslo Henry Kissinger å opprette en energi handlingsgruppe som koordinerte konsumentlandene i forskjellige energiutfordringer. Forsalget førte til at Nixon inviterte konsumentlandene til en energikonferanse i Washington, i februar 1974. På denne konferansen opprettet konsumentlandene ECG (Energy Coordinating Group), og ut ifra denne gruppen opprettet konsumentene IEP-avtalen i november 1974. Omtrent samtidig som IEP-avtalen ble inngått, opprettet OECD IEA. Dette gjorde at IEA, var en datterorganisasjon til OECD. I min analyse av dette hendelsesforløpet, finner jeg ut at den britiske regjeringen var i begynnelsen skeptisk med å delta i dette omfattende koordineringsprogrammet. Hvor de var redd for at programmet kunne skade de britiske oljeressursene i Nordsjøen, men som et resultat av at medlemslandene kunne melde seg ut av IEA før avtalen ble fornyet etter 10 år, så signerte Storbritannia IEP-avtalen. Jeg peker videre på at mange av arbeidsområdene til IEA, var i tråd med den britiske internasjonale energipolitikken. Med dette har jeg legitimert det britiske medlemskapet i IEA, ved å ha satt utviklingslinjene i den britiske energipolitikken i direkte forbindelse med medlemskap i IEA.

Ut i fra min analyse av utviklingen av den britiske internasjonale energipolitikken, kommer det tydelig frem lengre linjer som helt fra Suezkrisen i 1956, kan følges helt frem til 1977. I grove trekk så bestod disse utviklingslinjene av at fra 1956, hadde OEEC opprette en beredskapsstrategi, i tilfelle Suezkanalen skulle bli stengt. Denne strategien tok primært sikte på å verne konsumentlandene mot forsyningsforstyrrelser fra oljemarkedet. Beredskapsplanen bidro til at den britiske regjeringen ikke hadde behov for å involvere seg som en aktør på det internasjonale oljemarkedet. Etter oljekrisen i 1967, så endret dette seg. I Storbritannia fikk ikke krisen umiddelbare konsekvenser, men regjeringen begynte å fokusere på å bli mindre avhengig av oljeimporten. Først så var dette fokuset rette inn i den britiske energisektoren, men etter at Teheranavtalen ble inngått mellom de multinasjonale oljeselskapene og OPEC, økte regjeringens fokus på å være ansvarlig for sin egen energisikkerhet. Dette hadde konsekvensen av at mellom de to krisene arbeidet regjeringen med å forbedre sitt forholdt til oljeprodusentene i Midtøsten. Dette resulterte med at under oljekrisen i 1973, unngikk Storbritannia å få oljevåpenet rettet mot seg. Med dette som fundament så arbeidet regjeringen med å videreutvikle sitt forhold til produsentlandene gjennom den Euro-Arabiske Dialogen. I henhold til sin importavhengighet, fortsatte regjeringen arbeidet med å bli mer uavhengig av oljen. Dette gjorde de gjennom IEA, som hadde overtatt beredskapsstrategien til OECD, og hadde satt denne inn i ett større internasjonalt konsument samarbeid.

Kildeliste.

Primærkilder.

Primærkildene stammer fra National Archives i London, og Adam Matthew digitalisere kildekatalog fra den britiske regjeringen: https://www.amdigital.co.uk/

- FCO, 8/1966, "EEC relations with oil producing countries of Middle East Part A", 1973 Jan 01 - 1973 Dec 31
- FCO, 8/1967, "EEC relations with oil producing countries of Middle East Part B", 1973 Jan 01 - 1973 Dec 31
- FCO, 8/1968, "UK energy policy in Middle East Part A", 1973 Jan 01 - 1973 Dec 31
- FCO, 8/1972, "Use of oil as political weapon by Persian Gulf states", 1973 Jan 01 - 1973 Dec 31
- FCO, 8/2159, "Euro-Arab dialogue", 1974, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974
- FCO, 8/2391, "Euro-Arab dialogue (Folder 1) ", 1975, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 8/2392, "Euro-Arab dialogue (Folder 2) ", 1975, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 8/2614, "Euro-Arab dialogue (Folder 1)", 1976, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 8/2617, "Euro-Arab dialogue (Folder 4)", 1976, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 8/2618, "Euro-Arab dialogue (Folder 4)", 1976, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 67/802, "Oil affairs in Middle East: UK dependence", 1972 Jan 01-1972 Dec 31
- FCO, 73/166, "Oil crisis", 1973 Jan 01 - 1974 Dec 31
- FCO, 93/277, "Arab-Israel war in the Middle East (Yom Kippur War) (folder 24) ", 1973, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974

- FCO, 93/521, “EEC and Arab-Israel dispute: includes European Declaration on Middle East, 6 November 1973 (folder 3) “, 1974, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974
- FCO, 93/769, “Euro-Arab Dialogue ”, 1975, Foreign Office Files for the Middle East, 1975-1978
- FCO, 96/21, “International Energy Agency of Organisation of Economic Co-operation and Development (OECD) Part A”, 1974 Jan 01 - 1974 Dec 31
- FCO, 96/26, “International Energy Agency of Organisation of Economic Co-operation and Development (OECD) Part F”, 1974 Jan 01 - 1974 Dec 31
- FCO, 96/27, “International Energy Agency of Organisation of Economic Co-operation and Development (OECD) Part G,” 1974 Jan 01 - 1974 Dec 31
- FCO, 96/28, “International Energy Agency of Organisation of Economic Co-operation and Development (OECD) Part H”, 1974 Jan 01 - 1974 Dec 31
- FCO, 96/30, “International Energy Agency of Organisation of Economic Co-operation and Development (OECD) Part K”, 1974 Jan 01 - 1974 Dec 31
- POWE, 52/356, “White paper Fuel Policy (Cmnd 3438, 1967)”, 1967
- POWE, 63/277, “Middle East oil crisis Part 1”, 1967
- POWE, 63/279, “Middle East oil crisis Part 3”, 1967
- POWE, 63/280, “Middle East oil crisis part 4”, 1967-1970
- POWE, 63/642, "OECD: oil emergency planning part 1”, 1960-1972
- POWE, 63/1000, “Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Oil Committee General Working Party: OP(0)1 papers on oil stocks, supply and demand”, 1973
- POWE, 64/7, “Stockpiling of oil: general policy”, 1972
- PREM, 15/1090, “Libyan oil supply: correspondence with Sir Eric Drake of BP about result of OPEC meeting”, 1970-1972, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974
- PREM, 15/1762, “Discussions of oil supplies: OPEC negotiations; part 2”, 1972-1973, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974
- PREM, 15/1847, “Review of energy policy following increase in price of Middle East oil to cover coal, natural gas and nuclear power: reorganisation of nuclear industry; study of energy conservation by CPRS; part 4 ”, 1973, Foreign Office Files for the Middle East, 1971-1974

- PREM, 16/243, “POWER. International energy programme: Washington Energy Conference follow-up; Energy Co-ordinating Group (ECG) and oil sharing”, 1974 Mar 13 - 1974 Dec 02
- PREM, 16/246, “POWER. International oil situation: Central Policy Review Staff report; oil company prices and profits”, 1974 Mar 28 - 1974 Dec 05

Sekundærkilder.

- (1973). Meetings of the Heads of State or Government (Summit), Copenhagen, 14-15 December 1973**:** 29.

- Allen, D. (1978). "The Euro-Arab Dialogue." Journal of Common Market Studies **16**(4): 323-342.

- Bache, I., et al. (2014). Politics in the European Union, Oxford University Press.

- Bamberg, J. H. (2000). British petroleum and global oil 1950-1975 : the challenge of nationalism. Cambridge, Cambridge University Press.

- Beltran, A. and A. Beltran (2011). A Comparative History of National Oil Companies. Brssel, P.I.E.-Peter Lang S.A.

- Beltran, A., et al. (2016). L’Europe et la question énergétique : les années 1960/1980. Bruxelles, P.I.E. Peter Lang.

- Bini, E., et al. (2016). Oil shock : the 1973 crisis and its economic legacy, I.B. Tauris & Co. Ltd.

- Findlay, R. and K. H. O'Rourke (2009). Power and Plenty : Trade, War, and the World Economy in the Second Millennium. Princeton, Princeton University Press.

- Gfeller, A. É. (2011). "A European voice in the Arab world: France, the superpowers and the Middle East, 1970–74." Cold War History **11**(4): 659-676.

- Hamilton, K. (2006). "Britain, France, and America's Year of Europe, 1973." Diplomacy & Statecraft **17**(4): 871-895.

- Issawi, C. (1978). "The 1973 Oil Crisis and After." Journal of Post Keynesian Economics **1**(2): 3-26.

- Katz, J. (1981). "The International Energy Agency: energy cooperation or illusion?" World Affairs **144**(1): 55-82.

- Katz, J. (1981). "The international energy agency: Processes and prospects in an age of energy interdependence." Studies In Comparative International Development **16**(2): 67-85.

- Kemp, A. (2011). Government Official History Series : The Official History of North Sea Oil and Gas : Vol. I: The Growing Dominance of the State. London, London, GB: Taylor and Francis.

- Kemp, A. G. (2012). The official history of North Sea oil and gas : Vol. 1 : The Growing dominance of the state. London, Routledge.

- Keohane, R. O. (1978). "The international energy agency: state influence and transgovernmental politics." Int Org **32**(4): 929-951.

- Khader, B. and B. Khader (1993). "The Euro-Arab Dialogue (1972-1992): Twenty Years of Multilateral Diplomacy." Journal of Arab Affairs **12**(1): 4-4.

- Kjeldstadli, K. (1999). Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget. Oslo, Universitetsforlaget.

- Klantschnig, G. and G. Klantschnig (2003). "Oil, the Suez Canal, and Sterling Reserves: Economic Factors Determining British Decisionmaking during the 1967 Arab-Israeli Crisis." Diplomacy & Statecraft **14**(3): 131-150.

- Kuiken, J. (2014). "Caught in Transition: Britain's Oil Policy in the Face of Impending Crisis, 1967-1973." Historical Social Research / Historische Sozialforschung **39**(4 (150)): 272-290.

- Labbate, S. (2013). "Italy and the development of European energy policy: from the dawn of the integration process to the 1973 oil crisis." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 67-93.

- Lantzke, U. (1975). "The OECD and its International Energy Agency." Daedalus : journal of the American Academy of Arts and Sciences **104**(4): 217-227.

- Levy, W. (1971). "Oil Power." Foreign Affairs (pre-1986) **49**(000004): 652.

- Miller, R. (2014). "The Euro-Arab Dialogue and the Limits of European External Intervention in the Middle East, 1974–77." Middle Eastern Studies **50**(6): 936-959.

- Möckli, D. (2009). European foreign policy during the Cold War : Heath, Brandt, Pompidou and the dream of political unity. London, I.B. Tauris.

- Odell, P. R. (2013). Oil and world power. Oxon England, Routledge.

- Palmer, R. R., et al. (2014). A history of Europe in the modern world. New York, McGraw-Hill Education.

- Parra, F. (2004). Oil politics : a modern history of petroleum. London, I.B. Tauris.

- Petersen, T. T. (2009). Richard Nixon, Great Britain and the Anglo-American alignment in the Persian Gulf and Arabian peninsula : making allies out of clients. Brighton, Sussex Academic Press.

- Reich, B. (1987). The Powers in the Middle East : the ultimate strategic arena. New York, Praeger.

- Robb, T. (2012). "The Power of Oil: Edward Heath, the 'Year of Europe' and the Anglo-American 'Special Relationship'." Contemporary British History **26**(1): 73-96.

- Rose, E. A. (2004). "OPEC's dominance of the global oil market: the rise of the world's dependency on oil.(Organization of Petroleum Exporting Countries)(Author Abstract)." The Middle East Journal **58**(3): 424.

- Scott, R. and A. International Energy (1994). The history of the International Energy Agency, 1974-1994 : IEA, the first 20 years : vol.1 : Origins and structure. Paris, OECD/IEA ; Washington, D.C. : OECD Publications and Information Centre distributor.

- Shwadran, B. (1973). The Middle East, oil and the great powers. New York.

- Skeet, I. and Opec (1988). OPEC : twenty-five years of prices and politics. Cambridge, Cambridge University Press.

- Stevens, P. (2008). "National oil companies and international oil companies in the Middle East: Under the shadow of government and the resource nationalism cycle." Journal of World Energy Law & Business **1**(1): 5-30.

- Stork, J. (1975). Middle East oil and the energy crisis. New York, Monthly Review.

- Sullivan, S. (2011). From War to Wealth : Fifty Years of Innovation. From War to Wealth. Paris, OECD Publishing.

- Swann, D. (1992). The economics of the Common Market. London, Penguin.

- Taylor, A. R. (1978). "The Euro-Arab Dialogue: Quest for an Interregional Partnership." Middle East Journal **32**(4): 429-443.

- Türk, H. (2014). "The Oil Crisis of 1973 as a Challenge to Multilateral Energy Cooperation among Western Industrialized Countries." Historical Social Research / Historische Sozialforschung **39**(4 (150)): 209-230.

- Venn, F. (1986). Oil diplomacy in the twentieth century. Basingstoke, Macmillan.

- Woodward, R. (2009). The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). London, Routledge.

- Yergin, D. (2008). The prize : the epic quest for oil, money, & power. London, Simon & Schuster.

- Zakariah, M. H. (2013). "The Euro-Arab Dialogue 1973–1978: Britain Reinsurance Policy In The Middle East Conflict." European Review of History: Revue europeenne d'histoire **20**(1): 95-115.

Nettressurser.

- http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130102182035/http://ukun.fco.gov.uk/en/about-us/whos-who/former-permanent-representatives, Hentet: kl: 14:57 07.03.2018
- http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967), Hentet kl:11:02 10.04.2018
- https://snl.no/formeringsreaktor, hentet 19.02.2018, kl: 17:06